

Vilniaus universitetas
Teisės fakultetas
Tarptautinės ir Europos Sąjungos teisės katedra

Laisvas Prekių Judėjimas: Paralelinio importo problematika ES

Magistro darbas

Magistrantas:

Juras Vėželis

Darbo Vadovas:

asist. Deividas Kriaučiūnas

Darbo recenzentas:

asist. Elzė Matulionytė

Vilnius
2007

Turinys

Ižanga	2
1. Paralelinio importo teisinė prigimtis, problematikos ištakos ir rūšys	6
1.1. Intelektinės nuosavybės teisių pasibaigimo doktrinos, įtakojančios paralelinį importą, jų reikšmė	6
1.2. EB Sutarties nuostatų, susijusių su laisvu prekių judėjimu, ir intelektinės nuosavybės teisių apsaugos santykis bei pagrindinės problemos	8
1.3. Žmogaus gyvybės ir sveikatos apsauga grindžiami paraleliai importuojamų prekių leidimų (licencijų) sistemos ypatumai	12
1.4. Prekių kilmės skirstymo reikšmė: EB Sutarties taikymo paraleliai importuojamoms prekėms iš trečiųjų šalių problematika	18
2. Pagrindiniai intelektinės nuosavybės reguliavimo principai paralelinio importo atveju	23
2.1. Specifinio teisių turinio apibrėžimo svarba paralelinio importo teisiniam reglamentavimui	23
2.2. Prekių ženklų direktyvos taikymo Europos Bendrijoje problematika ir 7 straipsnio analizė	27
2.3. Pagrindinė prekių ženklų funkcija: apibūdinimas ir reikšmė	33
2.4. Bendros kilmės doktrina ir jos nesėkmingo taikymo priežastys	34
2.5. EB Sutarties 30 straipsnio taikymo pagrindinės problemos	36
2.6. Paralelinio importo reglamentavimas ir ypatumai silpnos intelektinės nuosavybės teisių apsaugos valstybėse	38
3. Paralelinis importas, kai prekės perpakuojamos, perženklinamos arba papildomai pažymimos	44
3.1. Prekės pakuotės papildomas žymėjimas	44
3.1.1. <i>Kito asmens intelektinės nuosavybės teisių naudojimas papildomai pažymint prekę</i>	44
3.1.2. <i>Papildomo žymėjimo būtinumo problema</i>	45
3.1.3. <i>Prekės iš trečiųjų šalių, jų papildomas žymėjimas</i>	47
3.2. Intelektinės nuosavybės teisėmis apsaugotų prekių perpakavimas	48
3.2.1. <i>Pagrindinės problemos, išskylančios perpakuojant prekes</i>	48
3.2.2. <i>Teisėtos priežastys perpakavimo uždraudimui</i>	51
3.2.3. <i>Kiti probleminiai klausimai, kylantys perpakuojant prekes</i>	55
3.3. Žymėjimas nauju prekės ženklu	57
Išvados	60
Santrauka	63
Summary	64
Šaltinių sąrašas	65

Ižanga

Paralelinis importas¹ yra teisėta prekybos forma tarp Europos Sąjungos valstybių narių (toliau EB valstybės narės vadinamos – valstybėmis narėmis). Pats terminas „paralelinis“ yra vartojamas, nes šis importas vykdomas lygiagrečiai pagrindinei prekių judėjimo sistemai, kurią gamintojai ir prekybininkai yra sukūrę tarp ES valstybių narių. Pagrindinė problema, su kuria susiduria paraleliniai importuotojai yra laisvas prekių, saugomų intelektinės nuosavybės teisėmis, judėjimas. Intelektinė nuosavybė yra sukurta tam, kad leistų kūrėjams ir investuotojams apsaugoti savo protines ir pinigines investicijas į kūrybą arba reklamą nuo konkurentų imitacijos. Kiek gali išskirtinės intelektinės nuosavybės teisių savininko teisės plėstis, kartu apsaugodamos atskiras rinkas nuo kainų diskriminacijos, yra diskutuotinas ir visada aktualus klausimas. Tai galima pasiekti vienodinant praktiką dėl intelektinės nuosavybės teisių pasibaigimo. Skirtingą požiūrį lemia skirtingas intelektinės nuosavybės teisių apsaugos atsiradimo momentas, jų pasibaigimo teisinis reguliavimas bei skirtinga valstybių politika. Patentų teisinė apsauga ir jos sukuriamos kliūtys paprasčiausiai reikalingos tam, kad uždraustų patentais apsaugotus medikamentams judėti iš neturtingų valstybių, kur medikamentai parduodami pigiau, į turtingas valstybes, kur medikamentai parduodami brangiau, nei juos parduoda patento savininkas. Jei tai yra leidžiama, kyla grėsmė, kad investicijos į naujus medikamentus paprasčiausiai nepasieks valstybių, kurių gyventojų perkamoji galia mažesnė. Kita vertus, prekės ženklai yra skirti tam, kad vartotojui leistų atpažinti prekių kilmę, o vartotojo supratimas apie prekę ir jos kilmę nepasikeičia tuo atveju, jei yra draudžiamas arba ribojamas paralelinis importas. Šie ir kiti veiksniai veikia laisvą intelektinės nuosavybės teisėmis apsaugotų prekių judėjimą.

Dėl intelektinės nuosavybės teisių Europos Sąjungoje kyla pakankamai išskirtinės ir ypatingos problemos. Kadangi intelektinės nuosavybės teisės yra išskirtinai taikomos tik tam tikroje teritorijoje, tai valstybių prekyba gali komplikuotis būtent dėl intelektinės nuosavybės teisių teritorialumo. Europos Bendrijos steigimo sutarties² (toliau EB Sutarties) 30 straipsnis nustato, kad „pramoninės ir komercinės nuosavybės apsauga“ yra vienas iš pagrindų, leidžiantis nukrypti nuo EB Sutarties 28 straipsnio nuostatų, todėl būtina nustatyti pagrindinės intelektinės nuosavybės teisių savybes ir jų santykį su laisvu prekių judėjimu. Pažymėtina, kad vadovaudamasis minimais EB

¹ Paralelinis importas Lietuvoje dar vadinamas lygiagrečiu importu. Taip jis yra vadinamas 2006 m. birželio mėn. LR farmacijos įstatyme (Valstybės Žinios, 2006.07.18, Nr.: 78, Publikacijos Nr.: 3056), lygiagretaus importo taisyklių projekte, pateiktame farmacijos departamento prie LR sveikatos apsaugos ministerijos importo internetiniame puslapyje www.fd.lt. Vertimas iš angliško termino „parallel import“ į paralelinį importą yra naudojamas C. Barnard knygos „Europos Sąjungos materialinė teisė. Keturiolika laisvės. 1 knyga „Laisvas prekių judėjimas“. – Eugrimas, 2005” vertime į lietuvių kalbą. Darbe yra vartojama paralelinio importo sąvoka, išskyrus atvejus, kai cituojami Lietuvos teisės aktai, kuriuose nurodyta kitaip.

² Europos Bendrijos steigimo sutarties konsoliduota versija (su Nicos sutartimi įvestais pakeitimais), OJ 2002, C 325

Sutarties straipsniais Teisingumo Teismas formuoja pagrindines paralelinio importo taisykles ir leidžiamas ribas.

Nors paralelinio importo teisinė sąvoka yra paprasta, Teisingumo teismas nagrinėja daug bylų, susijusių su paraleliniu importu, o daugelis mokslininkų rašo straipsnius bei disertacijas šiuo klausimu, tuo sukeldami galvos skausmą paprastam verslininkui, norinčiam nusipirkti prekes ir jas parduoti brangiau kitoje valstybėje narėje. Priežastis yra paprasta – mes visi žinome kur ir kada prasideda intelektinės nuosavybės teisės, bet mes nesame tikri, kai kalbame apie intelektinės nuosavybės teisių pabaigą. Šis abejojimas intelektinės nuosavybės teisių turiniu yra dar labiau komplikuojamas Europos ekonominėje erdvėje, kadangi joje yra politinis siekis integruoti rinką, taip pat egzistuoja atskirų valstybių narių teisinės sistemos, teisiniai intelektinės nuosavybės teisių savininkų monopoliai, kuriuos siekia panaikinti EB konkurencijos teisė. Be to, paralelinį importą kaip teisinio nagrinėjimo dalyką sunku apibrėžti, nes dalykas nuolat keičiasi. Paralelinio importuotojo ir intelektinės nuosavybės savininko pozicijos nesikeičia nuo ginčų pradžios, bet keitėsi ir toliau keičiasi teisinis jų pagrindimas, kuris tiriamas šiame darbe.

Kiekviena valstybė yra sukūrusi sistemą gamintojo arba autoriaus teisių apsaugojimui. Iki vidaus rinkos sukūrimo prekių gamintojams buvo nesunku kontroliuoti atskirų valstybių rinkas, pateikiant prekes valstybėms skirtingomis kainomis, ir išvengiant paralelinių importuotojų aktyvių veiksmų, nes prekių gamybos ir transporto kaštai buvo žymiai didesni, ir importuotojai rizikavo netekti didelės dalies pelno. Paralelinis importuotojas siūlo prekes be tiesioginio intelektinės nuosavybės teisių savininko sutikimo tuo pačiu sumažindamas prekės kainą siekdamas išlikti konkurencingas. Taigi paralelinis importuotojas grasina intelektinės nuosavybės teisių turėtojo sukurtai prekybos sistemai, pagal kurią gamintojas/intelektinės nuosavybės teisių turėtojas siekia gauti maksimalų pelną iš intelektinės nuosavybės teisėmis apsaugotų prekių.

Europos ekonominės erdvės sukūrimo tikslas yra priešingas ir šioje rinkoje siekiama, kad tarp valstybių nebūtų skirtingų taisyklių ir prekės judėtų be įvairių apribojimų. Taigi prekybininkas lyg turi teisę nusipirkti prekę pigiau ir parduoti ją kitoje valstybėje be jokių kliūčių. Vienintelis būdas apsaugoti gamintojams yra intelektinės nuosavybės teisių apsaugos reglamentavimas, kuris turi garantuoti intelektinės nuosavybės teisių savininko teisę neleisti prekei judėti visiškai laisvai be atlygio už turtinių ir protinių išteklių panaudojimą.

Paralelinio importo tyrimo ir pagrindinių problemų apibūdinimo svarbą parodo tai, kad jeigu būtų neleidžiami ieškiniai, kuriuose būtų keliamos nuolatinės intelektinės nuosavybės teisių savininkų pretenzijos paraleliniams importuotojams, tai faktiškai būtų ginčijamasi tik tarp gamintojų ir jų prekybos agentų dėl sutartinių prekybos taisyklių pažeidimo. Darbe nagrinėjamos temos aktualumą parodo ir tai, kad dabar Lietuvoje yra rengiamos aukščiau paminėtos

medikamentų lygiagreto importo taisyklės, kuriose įtvirtinamos nuostatos, susijusios su paralelinio importu problemomis, per daugelį metų išspręstomis vadovaujantis Teisingumo Teismo doktrinos pagrindu. Pažymėtina, kad nepavyko rasti Lietuvos teismų sprendimų, susijusių su paralelinio importu problematika.

Darbo objektas – paralelinių importuotojų santykiuose su intelektinės nuosavybės savininkais ir valstybinėmis institucijomis kylančios problemų tyrimas, bei Teisingumo Teismo doktrinos, skirtos šių problemų sprendimams, analizė.

Darbo tikslas – išnagrinėti ir atskleisti paralelinio importu sistemą Europos Sąjungoje ir iširti pagrindines problemas, su kuriomis susiduria paraleliniai importuotojai savo veiklai norėdami pasitelkti laisvą prekių judėjimą reglamentuojančias Europos Bendrijos nuostatas.

Pirmoje darbo dalyje atskleidžiama paralelinio importu prigimtis, doktrinos vystymasis bei jo svarba. Šioje dalyje taip pat nagrinėjama paralelinio importu specifika, atsižvelgiant į prekių rūšis. Svarbu aptarti medikamentų paralelinį importu, nes šių prekių paralelinį importu riboja ne tik intelektinės nuosavybės teisių savininkai, bet ir valstybinės institucijos. Pažymėtina, kad nagrinėjant medikamentų paralelinį importu itin aiškiai atsiskleidžia dviejų oponentų – gamintojo ir paralelinio importuotojo interesų priešprieša, nes gamintojui atsiranda papildomų argumentų riboti laisvą prekių judėjimą. Paralelinio importuotojo vykdomą prekių judėjimą itin apunkina skirtinga leidimų sistema kiekvienoje valstybėje narėje. Šiuo darbu nesiekama sukelti teorinio ginčo dėl Teisingumo Teismo pasirinkto paralelinio importu doktrinos tikslingumo, o vadovaujantis Teisingumo Teismo sprendimais siekiama apibūdinti paralelinį importu, parodant jo specifika uždaroje bendrijoje, kurią siekia padalinti naudos siekiantys asmenys, taip paneigdami vieną iš pagrindinių tikslų – bendros rinkos sukūrimą. Pirmoje dalyje taip pat nagrinėjama galimybė išplėsti paralelinio importu doktrinos taikymą prekėms iš trečiųjų šalių.

Antroje darbo dalyje tiriamos doktrinos, susijusios su intelektinės nuosavybės teisių pasibaigimu, taip pat tiriamos problemos, kurios kyla dėl egzistuojančių skirtumų tarp valstybių narių teisės aktuose numatytos intelektinės nuosavybės teisių apsaugos. Šioje dalyje taip pat nagrinėjami EB teisės šaltiniuose įtvirtintos nuostatos, kurių analizė leidžia Teisingumo Teismui apibrėžti intelektinės nuosavybės teisių pasibaigimo doktriną.

Trečioje darbo dalyje nagrinėjama problemos, susijusios su prekių perkavimu ir perženkliniu. Šios problemos kyla, nes skirtingose valstybėse prekės ženklo savininkas prekiauja prekėmis su tomis pačiomis savybėmis, bet skirtingame įpakavime arba su skirtingu prekės ženklu. Tokiu atveju, intelektinės nuosavybės teisių savininkui suteikiama daugiau galimybių apsaugoti skirtingas rinkas nuo paralelinių importuotojų, pateisinant draudimus vartotojų klaidiniu.

Kaip jau buvo minėta, kol kas nepavyko rasti nei Lietuvos teismų sprendimų, nei lietuvių autorių darbų susijusių su paraleliniu importu. Iš užsienio autorių darbų buvo naudotasi tiek bendraisiais intelektinės nuosavybės teisės vadovėliais, tiek moksliniais straipsniais.

Analizuojant gausią Teisingumo Teismo jurisprudenciją bei vadovaujantis užsienio autorių literatūra, darbe bus siekiama atskleisti intelektinės nuosavybės apsaugos ir laisvo prekių judėjimo santykį, naudojant istorinį, aprašomąjį, lingvistinį, loginį ir lyginamąjį metodus. Istorinis metodas bus naudojamas siekiant atskleisti Teisingumo Teismo doktrinas, kurių kitimas nuo Europos Bendrijos įsteigimo yra labai dinamiškas. Aprašomuoju metodu perteikiama bendri teisių išsėmimo principai, prekių perpakavimo galimybės ir būtinybė. Lyginamuoju metodu darbe apibūdinami skirtumai tarp prekių, kurių kilmė Europos Bendrijoje, ir prekių, paraleliai importuojamų iš trečiųjų šalių, teisinio reglamentavimo ypatumai. Lingvistinis metodas yra taikomas Europos Bendrijoje priimtų direktyvų straipsnių nuostatoms išaiškinti.

1. Paralelinio importo teisinė prigimtis, problematikos ištakos ir rūšys

1.1. Intelektinės nuosavybės teisių pasibaigimo doktrinos, įtakojančios paralelinį importą, jų reikšmė

Visos intelektinės nuosavybės teisės turi tris bendras savybes: teritorinį pobūdį, suteikiančią intelektinės nuosavybės teisių turėtojui apsaugą konkrečioje valstybėje; jos yra išimtinės ir yra susijusios su nuosavybės teisėmis.³ Pagrindinė problema, susijusi su intelektinės nuosavybės teisėmis yra tai, kad daugelį metų šias teises reguliavo ne Bendrijos, o nacionalinė teisė. Skirtingos valstybių taisyklės sukūrė kliūtis tiek laisvam [saugomų produktų] judėjimui, tiek konkurencijai bendrojoje rinkoje. Diskutuoti dėl šių problemų pradėta *Consten and Grundig* byloje 1966 metais⁴, nacionalinės intelektinės nuosavybės teisių problema buvo viena pagrindinių, kuri trukdė valstybėms narėms pasiekti bendros rinkos integracijos tikslą. Tuo atveju, kai baigiasi valstybės jurisdikcija, baigiasi ir nacionaliniais teisės aktais garantuojamų teisių saugojimas. Taigi prekės buvo saugomos tik atskirose valstybėse narėse, bet ne visoje Europos Bendrijoje. Taip pat, pakankamai problematiška yra tai, kad prekės, kurios nėra apsaugotos intelektinės nuosavybės teisėmis vienoje valstybėje, gali būti intelektinės nuosavybės apsaugos objektas kitoje valstybėje.⁵ Tose valstybėse, kuriose egzistuoja teisių apsauga, intelektinės nuosavybės teisių savininkas turi teisę uždrausti tolimesnį prekių išleidimą į bendrą rinką, remdamasis nacionalinių teisės aktų normomis. Tai reiškia, kad šių teisių savininkas turi teisę stabdyti laisvą prekių judėjimą bendroje rinkoje, remdamasis skirtingose valstybėse narėse galiojančia skirtinga intelektinės nuosavybės teisių apsaugos sistema. Tokia sistema suteikia intelektinės nuosavybės teisių savininkui teisę dalyti bendrą rinką. Problemos sprendimo buvo mėginama ieškoti priimant direktyvą 89/104 valstybių narių įstatymams, susijusiems su prekių ženklais, suderinti⁶, tačiau pagrindiniai klausimai joje nėra išspręsti.

Pasaulyje yra žinomos trys teisių pasibaigimo rūšys, kurios susijusios su intelektinės nuosavybės teisių taikymu teritorijoje ir yra analizuojamos šiame skyriuje.

*Jurisdikcinis specifinis teisių pasibaigimas*⁷ turi pranašumą intelektinės nuosavybės teisių turėtojui, nes toks teisių pasibaigimas nutraukia tarptautinę prekybą. Šiuo atveju intelektinės nuosavybės teisės yra sukuriamos vadovaujantis vienos valstybės arba valstybių grupės (pvz.,

³ Barnard Catherine, Europos Sąjungos materialinė teisė. Keturiolikos laisvės. 1 knyga „Laisvas prekių judėjimas“. – Eugrimas, 2005, p. 199

⁴ Sprendimas byloje 56,58/64 Etablissements Consten, SA ir Grundig-Verkaufs-GmbH prieš EB Komisiją [1966] E.C.R. 299

⁵ Sprendimai bylose C-267 & 268/95 Merck & Co, Inc v Primerown, Ltd [1996] E.C.R. I-2685 ir 104/75 Officer van Justitie v Adriaan de Peijper, [1976] E.C.R. 613.

⁶ Direktyva 89/104 valstybių narių įstatymams, susijusiems su prekių ženklais, suderinti, O.J. L40/1. Toliau vadinama – Prekių ženklų direktyva.

⁷ Taip pat vadinamas teritorinis teisių pasibaigimas, reiškia, kad prekių pardavimas išsemia intelektinės nuosavybės teises tik tada, kai prekės parduodamos jurisdikcijos teritorijoje, kur intelektinės nuosavybės teisės buvo sukurtos.

Europos Sąjungos) teisės aktais. Vienos valstybės intelektinę nuosavybę saugantys teisės aktai yra teisiškai skirtingi nuo kitos valstybės. Nors yra logiška manyti, kad veiksmai vienoje šalyje turėtų turėti įtakos kitoje valstybėje, pagal nacionalinio (teritorinio) teisių pasibaigimo santvarką vienoje valstybėje apsaugotų produktų pardavimas turės įtakos tik toje valstybėje parduodamiems produktams. Tuo atveju, jei apsaugotos prekės bus eksportuojamos į kitą šalį su savo jurisdikcija, tai kitoje šalyje bus taikoma kitos valstybės intelektinės nuosavybės teisių apsauga, kuriai pardavimas pirmojoje valstybėje neturės įtakos pardavimas pirmojoje valstybėje neturės. Šiuo atveju prekės teisinis statusas galėtų būti lengvai keičiamas susitarimu tarp intelektinės nuosavybės teisių turėtojo ir prekių pirkėjo, sudaromu nepaisant pardavimo vietos. Tokioje sutartyje galėtų būti numatyta intelektinės nuosavybės teisių turėtojo išsaugoti dalinę kitų prekių pardavimų kontrolę.

Kiek kitaip yra kai vadovaujamosi *multinacionaline (globaline) teisių pasibaigimo doktrina*, paralelinio importuotojo, kaip paskesnio prekės pirkėjo, padėtis būtų apsaugota preziumuojant, kad intelektinės nuosavybės teisės pasibaigė, kai įvyko pirmas valingas prekės pardavimas.⁸ Tokiam teisių pasibaigimui nėra svarbi pardavimo vieta. Bet ši doktrina turi trūkumų, kadangi vadovaujantis ja nėra atsižvelgiama į skirtingas intelektinės nuosavybės teisių santvarkas, nei į strategijas dėl rinkų izoliavimo.⁹

Paskutinės doktrinos, pagal kurią teisės pasibaigia bendrijos (regiono) ribose (*regioninio teisių pasibaigimo doktrina*), šalininkai teigia, kad šios doktrinos taikymas suteikia intelektinės nuosavybės savininkams didesnę atlygį už jų investavimą į prekės gamybą, marketingą ir distribuciją. Regioninio teisių pasibaigimo doktrina yra labai palanki prekėms iš trečiųjų šalių bei mažiau žinomiems prekių ženklams, kurių savininkai siekia išsitvirtinti rinkoje. Taip pat tokia sistema suteikia galimybę regione įkurtoms įmonėms vykdyti intelektinės nuosavybės teisėmis apsaugotų prekių išgabenimą į trečiąsias šalis, sudaro daugiau darbo vietų regione. Vartotojai bendrijos (regiono) viduje taip pat turėtų pajusti naudą, nes didesnės prekybos apimtys dažnai sąlygoja prekių kainą, kuri paprastai tampa mažesne.

Regioninio teisių pasibaigimo doktrinos priešininkai teigia, kad vartotojai dažnai lieka sukklaidinti dėl prekių kilmės, o prekių gamintojai nesugeba užtikrinti, kad kiekvienoje šalyje prekės būtų gaminamos vienodai. Todėl oponuojantys šiai doktrinai teigia, kad prekių kilmės garantija yra geriausiai užtikrinama tuomet, kai yra sukuriamos atskiros distribucijos sistemos, kurios apsaugo nuo prastesnės kilmės prekių, kurias dažniausiai atveža paraleliniai importuotojai. Taip pat yra teigiama, kad prekės kompozicija, kokybė bei žymėjimo prekės ženklu stilius turi turėti galimybę

⁸ Plačiau valingo pardavimo suvokimo samprata yra nagrinėjama 2 dalyje

⁹ Hays Thomas, *Parallel importation under European Union Law*. – London: Sweet & Maxwell, 2004, p. 10-11

kisti atskirose valstybėse narėse, priklausomai nuo vartotojo lūkesčių. Prekės ženklo pagrindinė funkcija yra geriausiai apsaugoma tuomet, kai rinka padalinama į atskiras rinkas, kuriose prekybininkai gali būti tiesiogiai atsakingi vartotojams. Panašūs argumentai naudojami ir patentais bei autorių teisėmis apsaugotiems produktams. Tuo atveju, kai patentais yra apsaugoma konkreti prekė, patento savininkas argumentuoja, kad visą atsakomybę už šios prekės kokybę prisiima būtent gamintojas. O prekės kokybė gali būti lengvai pažeidžiama, kai paralelinis importuotojas šią prekę perveža tik pačiam paraleliniam importuotojui žinomais būdais. Norėdamas garantuoti prekės kokybę, gamintojas turi kontroliuoti visą prekės pateikimo vartotojui procesą ir neleisti neįgalotiems tretiesiems asmenims įsikišti į gamintojo sukurtą sistemą. Asmenys, pritariantys tiek multinacionalinei, tiek regioninio teisių pasibaigimo doktrinoms, teigia, kad pagrindinis vartotojo interesas yra kaina, o visi prekių žymėjimo skirtumai valstybėse yra daromi su prekių ženklo savininko nurodymu, todėl galima teigti, kad už kiekvieną produktą yra atsakingas prekės ženklo savininkas. Techniniai ir saugumo reikalavimai bendrijos (regiono) lygmenyje geriausiai nustato kiekvieno produkto specifikaciją taip garantuodami reikalavimus kiekvienam produktui. Siekiant užtikrinti sąžiningą konkurenciją, svarbu, kad intelektinės nuosavybės teisės būtų apsaugotos tiek, kiek tai yra būtina, bet šių teisių apsauga pasibaigtų po pirmojo prekių pardavimo.¹⁰

Analizuojant intelektinės nuosavybės teisių tarptautinį pobūdį, reikia pažymėti, kad įsteigus Europos Bendriją ir valstybėms narėms sutarus dėl bendro tikslo – visiško rinkos integravimo, viena iš problemų buvo tinkamai suvienodinti teisės aktus. Sprendžiant šią problemą jurisdikcinį intelektinės nuosavybės teisių pasibaigimo principą siekta pakeisti į regioninį teisių pasibaigimo principą. Kadangi intelektinės nuosavybės teisių reglamentavimas buvo susijusios su valstybių narių sienomis, valstybėms narėms reikėjo sutarti dėl bendrų principų, kuriais vadovautųsi visos valstybės. Pažymėtina, kad šis procesas tęsiasi iki šiol¹¹, o kai kurie priimti teisės aktai yra ne visiškai tikslūs ir išsamūs, todėl galima teigti, kad Teisingumo Teismui teko pagrindinis uždavinys aiškinant abstrakčius EB Sutarties straipsnius, siekiant, kad būtų įtvirtintas laisvas prekių judėjimo principas.

1.2. EB Sutarties nuostatų, susijusių su laisvu prekių judėjimu, ir intelektinės nuosavybės teisių apsaugos santykis bei pagrindinės problemos

Nagrinėjant EB Sutarties nuostatas, susijusias su paraleliniu importu, iš pradžių reikia nustatyti, kurios iš jų yra svarbios ir įtakoja paralelinį importą. Todėl reikia apibūdinti pačią paralelinio importo esmę. Paralelinis importas atsiranda tada, kai intelektinės nuosavybės teisių

¹⁰ Hays Thomas, *Parallel importation under European Union Law*. – London: Sweet & Maxwell, 2004, p. 10-11

¹¹ Pažymėtina, kad Tarybos reglamentas dėl patentų apsaugos iki šiol dar nėra priimtas. Kaip viena iš priežasčių nurodomi dideli nuomonių skirtumai

savininkas arba tokių teisių licenciatas parduoda apsaugotas prekes vienoje rinkoje tokiomis sąlygomis, kurios yra naudingos paraleliniam importuotojui, norinčiam tokias prekes nusipirkti ir pervežti į kitą rinką, kurioje intelektinės nuosavybės teisių savininkas nepageidauja tokiomis sąlygomis parduoti prekės, nes tokioje rinkoje jau galioja ekvivalentiška intelektinės nuosavybės teisių apsauga.¹² Paralelinio importo egzistavimą lemia paprastas prekiautojo noras užsidirbti prekę parduodant vienoje rinkoje brangiau, nei jis ją nusipirko kitoje Europos Sąjungos valstybės narės rinkoje.

Sukūrus bendrąją rinką, paraleliniams importuotojams tapo lengviau realizuoti savo ketinimus importuoti tas pačias prekes iš kitų valstybių narių, nes:

a.) Paraleliniai importuotojai dėl mažesnių kaštų galėjo operatyviau, greičiau ir pigiau gauti tas pačias prekes iš kitų valstybių narių;

b.) Prekių gamintojai dėl Europos Bendrijos taikomos regioninio intelektinės nuosavybės teisių išsėmimo (pasibaigimo)¹³ taisyklės pritaikymo neteko teisės uždrausti paraleliniams importuotojams naudoti rinkoje jau patiekto gaminio prekės ženklo, ir jiems teko ieškoti būdų apriboti paralelinių importuotojų teisę visiškai laisvai importuoti prekes su identiškais prekės ženklais.¹⁴

Intelektinės nuosavybės teisių savininkai pateikia ieškinius paraleliniams importuotojams tose valstybėse, kuriose prekės yra įvežamos legaliai ir jos nėra klastotė, bet šiose valstybėse jos yra dažniausiai parduodamos mažesne kaina, nei to pageidauja intelektinės nuosavybės savininkai. Jie argumentuoja savo ieškinius tuo, kad nors jie arba jų teisių licencijų turėtojai pardavė prekes užsienio rinkose, bet jie nesuteikė leidimo paraleliniams importuotojams parduoti konkrečias prekes konkrečioje rinkoje. Paraleliniai importuotojai pateikia argumentus dėl to, kad intelektinės nuosavybės teisių savininkų išskirtinė teisė parduoti prekes baigiasi tada, kai jie parduoda prekes pirmą kartą. Paraleliniai importuotojai taip pat nurodo, kad negali būti jokio pažeidimo, kai intelektinės nuosavybės teisės yra pasibaigusios ir gamintojai paprasčiausiai gina savo teisę brangiau parduoti savo prekes ir taip skaldyti rinką.¹⁵

¹² William Cornish & David Llewelyn, *Intellectual Property: Patents, Copyright and Trade Marks and Allied Rights* (5th ed., Sweet & Maxwell, 2003), p. 47-49, 739-744, 767-770. W. Rothnie "Parallel imports - London: Sweet & Maxwell, 1993, p. 1-9; S. Horner "Parallel imports" - Blackwell Science, 1987

¹³ Exhaustion of rights (angl.) – terminas, vartojamas kai kalbama apie teisių pasibaigimą, jų išnaudojimą, išsėmimą. Darbe naudojami visi trys terminai, kurie reiškia ta patį – intelektinės nuosavybės teisių suteikiamos apsaugos pasibaigimą. Po to, kai prekės pirmą kartą išleistos į vieną valstybę, EB narę, intelektinės nuosavybės teisių turėtojo sutikimu, pastarojo teisė kontroliuoti tolimesnį prekių platinimą visose valstybėse narėse yra išnaudojama

¹⁴ Harwood Stephenson "Parallel imports and the exhaustion of rights: the world focus", (1999).

(www.shlegal.com/docs/parallelimports.pdf).

¹⁵ William Cornish & David Llewelyn, *Intellectual Property: Patents, Copyright and Trade Marks and Allied Rights* (5th ed., Sweet & Maxwell, 2003), p. 50

Teisinė problema atsiranda tada, kai nagrinėjama kokį efektą intelektinės nuosavybės teisių savininko teisių apimčiai sukelia konkretus apsaugotų prekių pardavimas. Nors ir atsižvelgiant į tam tikras aplinkybes, galima daryti išvadą, kad kai kurios arba visos intelektinės nuosavybės savininko teisės pasibaigia tada, kai įvyksta pirmas prekės pardavimas. Kitos teisės gali išlikti ir suteikti teisę intelektinės nuosavybės savininkui įgyvendinti tolimesnę prekių kontrolę ir parduoti jas ten, kur jie pageidauja. Ši tolimesnė teisių į išskirtinę prekybą ne visada yra akivaizdi prekių perpardavinėtojams, kurie preziumuoja, kad jie turi teisę visiškai laisvai valdyti ir disponuoti prekėmis po jų nusipirkimo. Iš dalies perpardavinėtojai yra apsaugoti nacionalinių teisės aktų, kurie, ypač bendrosios teisės šalyse, leidžia laisvai parduoti nuosavybę.¹⁶ Kai tokios taisyklės yra įtvirtinamos komercinės teisės pagrindiniuose šaltiniuose, tokiuose kaip sutartis, paralelinis importas toliau kelia ginčus, nors pagrindiniai klausimai jau būna išspręsti. Intelektinės nuosavybės teisių savininkai argumentuoja, kad valingas prekės pardavimas išsemia jų teises tik toje teritorijoje ir teisių pasibaigimas galimas tik toje jurisdikcijoje, kurioje pardavimas buvo įvykdytas¹⁷. Paraleliniai importuotojai argumentuoja, kad pirmasis prekių pardavimas bet kurioje pasaulio vietoje sukelia pasekmes intelektinės nuosavybės savininkui, pastarajam netenkant teisės kontroliuoti tolimesnį prekių pardavimą.

Pažymėtina, kad EB Sutarties nuostatos, turinčios įtakos intelektinės nuosavybės teisėms, sunkiai dera tarpusavyje. Viena vertus, Sutarties 295 straipsnyje yra nurodyta, kad „ši Sutartis jokių būdu nepažeidžia valstybių narių formų, reguliuojančių nuosavybės sistemą“. EB Sutarties 30 straipsnis¹⁸ numato išimtis, kurios yra sudaromos atsižvelgiant į viešąją tvarką, moralės principus, nacionalinį kultūrinį palikimą. Šiame straipsnyje taip pat nurodyta, kad draudimai gali būti pateisinti pramoninės ir intelektinės nuosavybės apsaugos sumetimais. Abi šios normos sutvirtina nacionalinių intelektinės nuosavybės teisių padėtį. Kita vertus, EB Sutarties 28-29 straipsniuose yra numatytas laisvas prekių judėjimas. Kadangi tai yra pagrindinė laisvė, bet kokios leidžiančios nuo jos nukrypti nuostatos turi būti aiškinamos siaurinamai. EB Sutarties 30 straipsnio leidžiančios nukrypti nuostatoms taip pat taikomas antrajame sakinyje esantis perspėjimas dėl jų teisėtumo: [tai] neturi tapti savavališka diskriminacijos priemone“.

Pirmoji Teisingumo Teismo doktrina yra skirta tam, kad atskirti teisių egzistavimą ir jų įgyvendinimą. Šios doktrinos tikslas – išspręsti konfliktą tarp itin griežtų nacionalinių teisės aktų, kurie reguliavo intelektinės nuosavybės teisių apsaugą, bei apribojimais nesuvaržytos bendrosios

¹⁶ Hays Thomas, *Parallel importation under European Union Law*. – London: Sweet & Maxwell, 2004, p. 7

¹⁷ Forrester I., “Pharmaceuticals: Test Bed for European themes in Trade Marks and free movement of goods” *Fordham Intell. Prop., Media & Ent.*

¹⁸ Europos Bendrijos steigimo sutarties konsoliduota versija (su Nicos sutartimi įvestais pakeitimais), OJ 2002, C 325

rinkos. *Etablissements Consten and Grundig – Verkaufs prieš EB Komisiją* byloje¹⁹ Teisingumo Teismas argumentavo, kad EB Sutarties 295 straipsnis, ginantis nacionalinių intelektinės nuosavybės teisių egzistavimą, neriboja EB sutarties 81 straipsnio taikymo, kiek tai susiję su teisės aktais, kurie skirsto (fragmentuoja) bendrąją rinką. Tai reiškia, kad EB Sutarties 81 straipsnyje nurodyti, nesuderinami su bendrąja rinka, draudžiami visi įmonių susitarimai, įmonių asociacijų sprendimai ir suderinti veiksmai, kurie gali paveikti valstybių narių tarpusavio prekybą ir kurių tikslas ar poveikis yra konkurencijos trukdymas, ribojimas arba iškraipymas bendrojoje rinkoje Europos Sąjungos šalims ir jų teisės aktams yra aukščiau už EB Sutarties 295 straipsnį.

Deutsche Grammophon byloje²⁰ Teisingumo Teismas pasisakė, kad „nors EB Sutarties 30 straipsnis tarp visų laisvo prekių judėjimo apribojimų nurodo ir tuos, kurie pateisinti pramoninės ir intelektinės nuosavybės apsaugos sumetimais, šis EB sutarties 30 straipsnis leidžia tik tokius laisvo prekių judėjimo suvaržymus, jei jie gali būti pateisinami teisių, formuojančių specifinį teisių turinį, apsauga.“ Šios Teisingumo Teismo išvados patvirtina, kad konkurencijos teisė gali būti pritaikyta, jei to reikia nacionalinių teisės aktų, kuriais ribojama teisėtų prekių apyvarta ir judėjimas, taikymui. Teismas neleido taikyti tokių intelektinės nuosavybės apsaugą reguliuojančių teisės aktų, kurie riboja prekybą tarp valstybių narių. Teisingumo Teismas rėmėsi tokiu esminiu argumentu, kad „jei intelektinės nuosavybės teisė yra naudojama vienoje valstybėje narėje tam, kad ribotų prekės, kuri buvo teisėtai pačio teisės savininko, arba su jo sutikimu, išleista į rinką vienoje valstybėje narėje, apyvartą kitoje valstybėje narėje, tai tokios teisės taikymas sukels neišvengiamą rinkos padalinimą.“

Vadinasi, Teisingumo Teismas nuo pat laisvo intelektinės nuosavybės teisėmis apsaugotų prekių judėjimo doktrinos plėtojimo pradžios pasirinko aiškią sistemą, pagal kurią buvo nustatyta hierarchinė sistema tarp pačių EB Sutarties normų. Tokį doktrinos plėtojimą lėmė tarpusavyje susijusių EB Sutarties normų nuostatų kolizija, kurią Teisingumo Teismas išsprendė vadovaudamasis vienu iš naujos sukurtos bendrijos tikslų – visiška rinkos integracija.

Radio Eiream prieš EB Komisiją byloje²¹, EB Pirmos instancijos Teismas patvirtino, kad galimi tik tokie konkurencijos, laisvo prekių judėjimo, ir paslaugų tiekimo apribojimai, kurie yra iš prigimties būdingi intelektinę nuosavybę apsaugančiai teisei. Tokią išvadą Teisingumo Teismas padarė siekdamas prilyginti leidžiamą intelektinės nuosavybės teisių vykdymą su šių teisių specifiniam turiniui priskiriamu (prigimtinu) naudojimu.²² Taigi Teisingumo Teismas nusprendė,

¹⁹ Sprendimas byloje 56,58/64 *Etablissements Consten, SA ir Grundig-Verkaufs-GmbH prieš EB Komisiją* [1966] E.C.R. 299

²⁰ Sprendimas byloje 78/70, *Deutsche Grammophon Gesellschaft v Metro-Grossmarkte* (1971) E.C.R. 487

²¹ Sprendimas byloje T-68/89, *Radio Eiream prieš E.C. Commission* [1991] E.C.R. II-485

²² Pažymėtina, kad toks Teisingumo Teismo požiūris buvo smarkiai kritikuotas. Galima būtų paminėti autorių Tritton, Guy, kurio darbe „*Intellectual property in Europe* / by Guy Tritton.“ Sweet & Maxwell, 2002. Edition 2nd ed. 2002

kad EB Sutarties nuostatos neleidžia remtis nacionalinėmis intelektinės nuosavybės teisėmis, kai toks taikymas uždraudžia laisvą prekių judėjimą Europos Sąjungoje ir nėra esminis intelektinės nuosavybės teisių prigimčiai²³.

1.3. Žmogaus gyvybės ir sveikatos apsauga grindžiami paraleliai importuojamų prekių leidimų (licencijų) sistemos ypatumai

Kadangi šiame skyriuje nagrinėjamos paralelinio importo problematikos ištakos, reikia pažymėti, kad atsižvelgiant į paraleliai importuojamų prekių specifiką, problematika gali išsiplėsti už intelektinės nuosavybės teisių reglamentavimo ribų. Medikamentų paralelinis importas turi savybių, kurios nebūdingos kitų prekių paraleliniam importui. Daugeliu atvejų paralelinis importuotojas parduoda prekes, kurios yra tokios pačios būklės, kokios jis jas gavo. Paralelinis importuotojas nesiekia pakeisti prekių, jų pakuotės arba prekės ženklo. Medikamentų paralelinis importas kartais vyksta pagal tokias pačias taisykles, bet labai dažnai medikamentų paralelinis importuotojas privalo pagal nacionalinių teisės aktų reikalavimus pakeisti medikamentų specifikaciją, pakuotę, etiketę, ženklimą siekiant paruošti medikamentus pardavimui. Medikamentų prekyba buvo ir išliks kontroliuojama valstybinių institucijų, kurios sukuria nacionalines teisės normas, trukdančias laisvai prekybai. Viena iš tokių valstybinių institucijų kontrolės įrodymo formų – licencijų medikamentų prekybai išdavimas.

Paprastai vykdant paralelinį importą yra keliami klausimai dėl pasyvaus, atsitiktinio kito asmens intelektinių nuosavybės teisių naudojimo. Perpakavimas, peržymėjimas, prekių pakeitimas liečia aktyvų kito asmens intelektinės nuosavybės teisių naudojimą, todėl konfliktas tarp medikamentų paralelinių importuotojų ir savininkų nužengia toliau nei reguliuoja EB Sutarties 295 straipsnis.²⁴ Visas konfliktas kelia rimtus klausimus dėl modernių intelektinės nuosavybės teisių ir rinkos integracijos.²⁵

Moralinis imperatyvas nurodo, kad vaistai turėtų būti prieinami, net ir tuo atveju, jei kartu su valstybės pagalba negalima užtikrinti, kad vaistų kaina būtų optimali. Bet paraleliniai importuotojai smarkiai sumažina planuojamus gamintojų pelnus. Todėl galima daryti prielaidą, kad medikamentų gamintojai kartu su kiekvienos valstybės narės sveikatos apsaugos institucijomis yra sukūrę licencijavimo sistemą, kuria siekiama užtikrinti, kad kiekvienoje valstybėje būtų pakankami vaistų

nurodyta, kad intelektinės nuosavybės teisių egzistavimas yra bereikšmis, jei jų savininkas nesugeba šiomis teisėmis pasinaudoti.

²³ Sprendimas byloje T-68/89, [1991] E.C.R. II-485, pastraipos Nr. 68-69.

²⁴ Perpakavimas, papildomas žymėjimas, peržymėjimas yra nagrinėjami šio darbo 3 dalyje

²⁵ Hays Thomas, *Parallel importation under European Union Law*. – London: Sweet & Maxwell, 2004, p. 63

kiekiai, o mainais už tai vaistų gamintojams suteikiant garantijas, apsaugančias nuo paralelinių importuotojų.²⁶

Medicininis produktas gali būti importuojamas paralelinio importo būdu, ir gauti licenciją valstybėje narėje, į kurią jis yra importuojamas, pateikdamas mažiau dokumentų, ir praeidamas paprastesnes procedūras. Bendra taisyklė yra ta, kad medikamentas negali būti parduodamas valstybėje narėje be valstybinės licencijos, kurios tikslas yra apsaugoti visuomenės sveikatą. Pavyzdžiui, stiprių (narkotinių-migdančiųjų) vaistų atveju, skirtumas tarp paralelinio importuotojo ir narkotikų pardavėjo, yra tai, kad pastarasis neturi jokių dokumentų, kuriuos būtina turėti siekiant parduoti vaistą. Galima teigti, kad kai kurie valstybinių institucijų keliami reikalavimai yra būtini vaistų prekybai, bet dažnai sunku nustatyti balansą tarp būtinybės apsaugoti asmenų gyvybę ir sveikatą bei apribojimų, kuriuos Teisingumo Teismas laiko nepateisinamais laisvo prekių judėjimo atžvilgiu. Pavyzdžiui, EB direktyvos 2001/83/EB²⁷ 6 straipsnio pirma dalis nurodo, kad joks medicininis produktas negali būti išleistas prekybai valstybėje narėje kol prekybos licencija tam produktui nebuvo suteikta kompetentingos institucijos pagal EB reglamentą Nr. 2309/93²⁸. Teisingumo Teismas yra padaręs išimtį iš šios taisyklės ir pasisakęs, kad atsižvelgiant į laisvo prekių judėjimo reglamentavimą EB Sutartyje, nacionalinės institucijos negali trukdyti paraleliniam importui, ir įvesti tas pačias taisykles, kurios buvo taikomos gamintojui, pirmą kartą siekiančiam išleisti medicininį produktą į rinką. Praktikoje tai reiškia, kad paralelinis importuotojas neprivalo pateikti dokumentų, kuriuos gali gauti tik pats vaistų gamintojas, nes kitu atveju, gamintojas arba jo autorizuotas atstovas galėtų paprasčiausiai riboti importą ir laisvą prekių judėjimą paprasčiausiai nepateikdami reikalingų dokumentų.²⁹ Vadinas, tuo atveju, kai medikamentui buvo išduota licencija Bendrijos lygiu, tai tokia leidimas galioja visoje Bendrijoje. Paralelinis importuotojas turi teisę tokį medikamentą importuoti į visą Bendriją net ir tuo atveju, jei tiesioginis licencijos gavėjas į konkrečios valstybės narės rinką dar neišleido šio medicininio produkto.³⁰

Byloje *Freistaat Bayern prieš Eurim-Pharm, GmbH*³¹ Teisingumo Teismas pradėjo savo nagrinėjimą nuo nustatymo, kad pagrindinė taisyklė, leidžianti nacionaliniams įstatymams uždrausti vaistų prekybą be leidimų, pažeidžia laisvo prekių judėjimą. Teismas išaiškino, kad taisyklė dėl

²⁶ T. Boer "Economic aspects of the single European market in pharmaceuticals" [1999], E.C.L.R. European Competition Law Review, Volume 20(5), 1999 m. gegužė p.256, 257.

²⁷ Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/83/EB dėl Bendrijos kodekso reglamentuojančio žmonėms skirtus vaistus, OJ No L 311, 2001m. lapkričio mėn. 28 d.

²⁸ Tarybos reglamentas 2309/93/EEB nustatantis Bendrijos leidimų dėl žmonių skirtų ir veterinarinių vaistų išdavimo bei prietvarką ir įsteigiantis Europos vaistų vertinimo agentūrą.

²⁹ Communication from the Commission on parallel import of proprietary medicinal products for which marketing authorisation have already been granted. – European Commission, (2003), p. 7

³⁰ Ibid., p. 8

³¹ Sprendimas byloje C-347/89, "Freistaat Bayern" v "Freistaat Bayern" prieš "Eurim-Pharm, GmbH" "Eurim-Pharm, GmbH" [1991] 1 E.C.R. 1747

būtino valstybinių institucijų leidimo yra taikoma tik tada, kai nėra Bendrijos suderinimo šiuo klausimu, bet valstybės įstatymai turi nustatyti mažiausiai apribojančias priemones, kurios gali suteikti efektyvią asmenų ir gyvūnų sveikatos ir gyvybės apsaugą. Taikydamas šią taisyklę medikamentams, Teisingumo Teismas pasisakė, kad tai būtų EB Sutarties 28 ir 30 straipsnio pažeidimas, jei nacionaliniai teisės aktai uždraustų paralelinį importą tų vaistų, kuriems kitos valstybės institucijos suteikė licenciją prekybai.³²

Tokie Teismo nurodymai galioja tik tiems medikamentams, kurie buvo importuoti iš kitos valstybės narės ir jie yra netaikomi medikamentams, kurie yra pagaminti arba kurių kilmė yra ne Europos Ekonominėje Erdvėje. Natūraliai kyla klausimas, kaip nacionalinės institucijos sugeba atskirti kurie vaistai yra pagaminti Europos Bendrijoje, o kurie ne. Vienas kriterijų, nustatančių vaisto kilmę, yra EUR.1 judėjimo sertifikatas, kuris suteikiamas medikamentams, kurių kilmė yra Europos Bendrijoje. Egzistuoja prezumpcija, kad prekės su tokiu sertifikatu legaliai cirkuliuoja rinkoje ir joms gali būti taikomi tik minimalūs valstybinių institucijų apribojimai, o prekėms be tokio sertifikato yra pilna apimtimi taikomi valstybių narių teisės aktai, kurie gali nustatyti tam tikras reguliacines priemones.³³

Toks prekių diferencijavimas gali būti svarbus tik tada, kai yra aišku, kaip Teisingumo Teismas atsižvelgia į tokį diferencijavimą. Nes toks sertifikatas gali atlikti dvejopą funkciją: jis gali suteikti prekei teisę laisvai judėti visoje Bendrijos rinkoje arba jis tik patvirtina prekės teisę, kurią prekė turi ir be sertifikato. Teismas yra linkęs laikytis pastarosios pozicijos ir nurodo, kad prekės be sertifikato gali būti pripažintos prekėmis, kurioms negali būti taikoma jokių, arba taikomi minimalūs apribojimai.³⁴ Teisingumo Teismas nurodė, kad yra svarbu neleisti prekių gamintojams ir jų autorizuotiems atstovams, kurių bendradarbiavimas buvo būtinas siekiant gauti EUR.1 sertifikatą, naudoti apribojimus, kurie neleistų neįgalotiems paraleliniams importuotojams importuoti prekių į valstybę narę. Teismas nustatė aplinkybes, kurioms esant yra nereikalinga išduoti specialų sertifikatą, kuris suteiktų visas galimybes pasinaudoti laisvo prekių judėjimo teikiamomis galimybėmis:

- a.) Prekių kilmę galima nustatyti labai aiškiai ir tiksliai ir nėra įmanomas prekės kilmės klaidojimas;
- b.) Tiek importuotojas, tiek eksportuotojas ėmėsi reikalingų žingsnių, siekdami gauti visus reikiamus dokumentus;

³² Ibid., 36 pastraipa

³³ Ibid.

³⁴ Sprendimas byloje C-334/93, [1995] E.C.R. I-319

- c.) Sertifikato negavimas buvo sąlygotas nuo prekiautojo nepriklausančių veiksnių, tokių kaip konkurencijos teisę pažeidžiantys gamintojo ir licenciatų susitarimai;³⁵

Vienoje Teisingumo Teismo bylų³⁶ nacionalinės institucijos buvo prieš paralelinį importuotoją, kuris paraleliai importavo vaistą, kuris buvo senesnės versijos nei naujas vaistas, esantis valstybės narės rinkoje. Nacionalinės valstybės narės institucijos reikalavo, kad paralelinis importuotojas iš naujo gautų visus leidimus senesnei to paties vaisto versijai ir pereinamą pilną leidimo gavimo procedūrą, bei nurodė, kad dviejų to paties vaisto versijų egzistavimas rinkoje gali labai pakenkti visuomenės sveikatos labui, kadangi visuomenė pirks pigesnę vaisto versiją. Teisingumo Teismas pasisakė, kad tol, kol nacionalinės institucijos gali būti patenkintos vaisto kokybe, jo saugumu visuomenei, senesnei vaisto versijai gali būti taikomos supaprastintos leidimo gavimo procedūros. Reikia atkreipti dėmesį į tai, kad Teisingumo Teismas išaiškino, kad tuo atveju, jei valstybinės institucijos įsitikina, kad paraleliai importuojamas vaistas turi tas pačias savybes, tą pačią veikliąją medžiagą, kaip ir esantis rinkoje vaistas, tai jam turi būti taikomos supaprastintos leidimo gavimo procedūros. Kitu atveju, susidarytų nepateisinama vidaus rinkos prekybos kliūtis.³⁷

Nagrinėdamas kitą atvejį, Teisingumo Teismas *Smith & Nephew and Primecrown* byloje pasisakė, kad tuo atveju, kai informacija, reikalinga kompetentingiems valstybių atstovams jau buvo pateikta pirmojo rinkos pardavėjo, tai tokios pačios procedūros siekiant gauti licenciją yra nereikalingos paraleliniams importuotojams. Šiuo konkrečiu atveju paprastesnė licencijos gavimo procedūra yra tuo atveju, jei įgyvendinamos šios sąlygos:

- a.) importuotas produktas jau yra gavęs licenciją iš kompetentingų valdžios institucijų;
- b.) importuojamas produktas yra pakankamai panašus į produktą, kuris jau yra gavęs licenciją, netgi tuo atveju, jei yra tam tikrų skirtumų.³⁸

Teisingumo Teismas taip pat pasisakė, kad pardavinėjami ir importuojami produktai neturi būti identiški. Šie produktai turi būti pagaminti pagal tą pačią formulę, turėti tą patį aktyvųjį (pagrindinį) komponentą, ir šie medikamentai turi turėti tokį patį poveikį ligos gydymui.³⁹ Šioje byloje buvo nustatyta, kad nacionalinės taisyklės pažeidė bendros rinkos taisyklės, kadangi medikamentų importas buvo leidžiamas tik įgaliotiems atstovams. Šioje byloje tas pats vaistas buvo

³⁵ Ibid., 24 pastraipa

³⁶ Sprendimas byloje C-94/98 R. v Licensing authority established by the Medicines act 1968 Ex p. Rhone-Poulenc Rorer Ltd and May & Baker Ltd [2000] C.M.L.R. 409

³⁷ ibid

³⁸ Communication from the Commission on parallel import of proprietary medicinal products for which marketing authorisation have already been granted. – European Commission, (2003), p. 8. Pažymėtina, kad Teisingumo Teismas ir C-201/94 *Smith & Nephew and Primecrown* [1996] ECR I-5189, sprendimuose taip pat atkreipė dėmesį į tai, kad importuoto medikamento gamintojai būna susiję su EB valstybės narės rinkoje esančio medikamento gamyba.

³⁹ Sprendimas byloje 104/75 *De Peijper* [1976] E.C.R 613

licencijuotas skirtingų valstybių įgaliotų institucijų ir juo buvo prekiaujama šių valstybių rinkose, bet kai paralelinis importuotojas pabandė importuoti vaistą iš vienos valstybės į kitą, pastarojoje šalyje buvo iš paralelinio importuotojo buvo pareikalauta dokumentų, kuriuos galėjo pateikti tik vaistų gamintojas, kuris nebuvo suinteresuotas kainų kritimu dėl paralelinio importuotojo įvežamų vaistų. Tokiu būdu pateikti tinkamus dokumentus galėjo tik autorizuotas atstovas. Teisingumo teismas nustatė, kad valstybės narės turi teisę uždrausti laisvą prekių judėjimą dėl išimčių, numatytų EB Sutarties 30 straipsnyje, bet ta teise valstybės narės negali naudotis visiškai laisvai. Draudimas turi būti proporcingas siekiamam tikslui. Šioje byloje medikamentas buvo pripažintas skirtingų valstybių, tarp kurių vyko paralelinis importas, įgaliotų institucijų, todėl galima konstatuoti, kad vaistas nekenkia abiejų valstybių asmenims, o reikalauti iš paralelinio importuotojo papildomų dokumentų yra neproporcinga priemonė ir neatitinkanti EB 30 straipsnyje numatytų kriterijų.⁴⁰

Tai, kad medikamentas, labai panašus į tą, kuris importuojamas paraleliai, jau yra gavęs vietos valstybės narės licenciją, dar nebūtinai reiškia, kad toks medikamento licencija galios, iki to momento, kai paralelinis importuotojas jį importuos. Teisingumo Teismas pasakė, kad paralelinis importas gali būti ribojamas tik tada, kai yra faktai, rodantys, kad medikamentas pakenks asmenų gyvybės ir sveikatos pavojui. Pakankamai racionalu būtų sakyti, kad tie patys principai galioja ir tuo metu, kai valstybėje, į kurią importuojamas vaistas, jo licencijos galiojimas jau pasibaigęs, bet valstybėje, iš kurios eksportuojama, licencija tam vaistui dar galioja. Kadangi rinka ta pati, visos taisyklės nustatančios licencijos išdavimą yra suvienodintos EB direktyvos 2001/83/EB⁴¹ straipsniuose, kuriuose nurodyta, kad „licencija galios penkis metus ir galės būti pratęsta dar penkerių metų laikotarpiui pagal licencijos turėtojo prašymą, kurį nagrinėjant bus atsižvelgta į vaisto veikimo stebėjimo metu gautą medžiagą ir kitą informaciją, kuri gali būti naudinga.“

Pagrindinė problema atsiranda tada, kai eksporto valstybėje dar tebegaliojant medikamento licencijai, valstybės, į kurią importuojamas tas pats vaistas, kompetentingos institucijos panaikina tokio vaisto licenciją. Taip atsitinka, kai medicininio produkto nauja versija išleidžiama į rinką, o senoji versija vis dar tebeimportuojama iš kitos valstybės narės.

Teisingumo Teismas nurodė, kad tokios licencijos panaikinimas savaime dar nereiškia, kad senojo medikamento kokybė, veikimo poveikis, saugumas yra kvestionuojami.⁴² Valstybės narės turi suprasti, kad jų kompetentingos institucijos privalo imtis veiksmų, siekdamas patikrinti, ar senasis medikamentas vis dar atitinka kokybės, saugumo ir kitus reikalavimus, vietoje to, kad iškart

⁴⁰ Ibid., 18-31 pastraipos

⁴¹ Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/83/EB dėl Bendrijos kodekso reglamentuojančio žmonėms skirtus vaistus, 24 straipsnis „licencija galios penkis metus ir galės būti pratęsta dar penkerių metų laikotarpiui pagal licencijos turėtojo prašymą, kurį nagrinėjant bus atsižvelgta į vaisto veikimo stebėjimo metu gautą medžiagą ir kitą informaciją, kuri gali būti naudinga.“

⁴² Sprendimai bylose C-172/00 Ferring [2002] E.C.R I-6891 ir C-15/01 Paranova [2003] E.C.R.

naikintų paraleliai importuojamo medikamento licenciją. Valstybės narės tokiu atveju turėtų tartis su kitomis valstybėmis narėmis, kuriose vis dar galioja tokio medikamento licencija.⁴³

Paralelinio importo uždraudimas arba ribojimas senesnėjai medikamento versijai galimas tik tokiais atvejais, jei yra įrodoma, kad dviejų to paties vaisto versijų egzistavimas rinkoje kenkia žmonių sveikatai. Apibendrinant galima teigti, kad šį klausimą turi spręsti kompetentingos valdžios institucijos, o ne vaistų tiekėjas, kuris bus subjektyviai suinteresuotas viena tokios situacijos išėjimu – licencijos atėmimu senųjų vaistų paraleliniam importuotojui.

Tokios Teismo išvados reiškia, kad nacionalinės institucijos gali turėti įtakos paraleliniam importui, bet tik tokiose srityse, kur dar nėra pasiektas suderinimas. Galima pateikti patentų apsaugą, kuri nėra harmonizuota Bendrijos lygiu, todėl šioje srityje nacionaliniai valstybių narių įstatymai nustato taisykles ir sąlygas patentų apsaugai. Vėlgi reikia analizuoti ir interpretuoti dviejų EB Sutarties straipsnių nuostatas. EB Sutarties 30 straipsnis nenumato konkrečių teisių valstybėms narėms. Šis straipsnis numato laisvo prekių judėjimo išimtis, kai valstybės narės gali pateisinti laisvo prekių judėjimo apribojimus, gindamos nacionalinius interesus, numatytus EB Sutarties 30 straipsnyje. EB Sutarties 295 straipsnis numato, kad „ši Sutartis jokia būdu nepažeidžia valstybių narių normų, reguliuojančių nuosavybės sistemą“. Pastarasis straipsnis suteikia didesnę apsaugą sritimis, kurios dar nėra harmonizuotos, nei EB Sutarties 30 straipsnis, kuris suteikia apsaugą tik pramoninei ir komercinei nuosavybei. Bet EB Sutarties 295 straipsnis neleidžia nacionaliniams įstatymams pažeisti laisvo judėjimo principo. Šių dviejų straipsnių analizė rodo, kad patentuotiems medikamentams galima nustatyti išimtis nacionaliniuose teisės aktuose iš laisvo prekių judėjimo tuo atveju, jei:

- a.) Tokios išimtis nėra sukurtos arba taikomos taip, kad diskriminuotų valstybių narių piliečius arba prekes, kurių kilmė Europos Sąjungoje.
- b.) Išimtis skirtos intelektinei nuosavybei apsaugoti⁴⁴;

Analizuojant tai, kas nurodyta, galima konstatuoti, kad visų pirma, Teisingumo Teismui teko užduotis išspręsti nacionalinės ir ES teisės reglamentavimų koliziją, kuri atsirado dėl to, kad intelektinės nuosavybės teisės ilgą laiką buvo reglamentuojamos nacionaliniais teisės aktais, kurie buvo visiškai nepritaikyti bendros rinkos sukūrimui ir jos integracijai. Teisingumo Teismo darbo tikrai nepalengvino ir tas faktas, kad EB Sutarties nuostatos, reglamentuojančios laisvą intelektinės nuosavybės teisėmis apsaugotų prekių judėjimą, nėra visiškai suderintos tarpusavyje. Lyginant paprastų prekių ir prekių, kurioms reikalingi specialūs leidimai, (medikamentų) paralelinio importo

⁴³ Ibid.

⁴⁴ Sprendimas byloje C-350/92 Spain v EB Taryba: Re. Medicinal product certifications [1995] E.C.R. I-1985; 19-20 pastraipos

problemas, matyti, kad Teisingumo Teismas atkreipė dėmesį į tai, kad laisvas medikamentų judėjimas iš tiesų nėra ir negali būti visiškai laisvas dėl ypatingos kai kurių prekių (medikamentų) padėties. Nacionalinių institucijų įsikišimas yra neišvengiamas, bet jis turi būti ribojamas, kadangi Bendrijoje nacionalinių institucijų įtaka smarkiai ribojama. Bet visais atvejais, Teisingumo Teismo doktrina leidžia spręsti, kad pagrindinė prerogatyva yra tinkamas laisvo prekių judėjimo užtikrinimas, ir Teisingumo Teismas neleidžia prekių gamintojams remtis nacionaliniais teisės aktais, kurie prieštarauja EB Sutartyje įtvirtintoms nuostatomis.

1.4. Prekių kilmės skirstymo reikšmė: EB Sutarties taikymo paraleliai importuojamoms prekėms iš trečiųjų šalių problematika

Norint tinkamai apibrėžti paralelinio importo suformuotų principų taikymo sferą, svarbu yra padalinti visas prekes į dvi rūšis: vienų prekių kilmė yra valstybėse narėse, ir tas, kurios yra kilusios iš už Europos ekonominės erdvės ribų.

Kalbant apie prekes, kurių kilmė yra už bendrijos ribų, svarbu pažymėti keletą faktorių. Pirmasis, kuris kerta yra ir būtinoji sąlyga teisių išnaudojimui, būtų yra valingas prekių išleidimas į rinką. Kitas faktorius būtų galimų prekės ženklo savininko ieškinių pobūdis, siekiant apriboti tolimesnį prekių pavertimą pelno šaltiniu. Bendroji taisyklė yra, kad prekės ženklo savininkas galėtų uždrausti tolimesnį prekių pavertimą pelno šaltiniu, jei prekės ženklų teisė ir komerciniai veiksmai suteiktų teisę prekės ženklo savininkui teisėtą interesą, šis interesas būtų paremtas tuo, kad prekės ženklu pažymėtos prekės vartotojui sudarytų klaidingą, dažniausiai blogą, įspūdį apie prekės ženklą. Bet net ir šiais atvejais po prekės išleidimo į rinką, prekės ženklo savininkas turėtų teisę ginti tolimesnį prekių pardavinėjimą, siejant tokį pardavinėjimą su netinkamos prekės kokybės įtaka vartotojams, o ne siejant tokį tolimesnį pardavinėjimo uždraudimą su ieškiniu dėl teisės pažeidimo. Tai siejama su įprastu prekės ženklo savininko noru uždrausti nekokybiškų, defektiškų prekių plitimą rinkoje, taip kenkiant prekės ženklui.

Jei visa tai, kas išvardinta aukščiau būtų įtvirtinta teisės aktuose, tada Teisingumo Teismui nereikėtų plėtoti savo doktrinos, ir tiek prekių, kurių kilmė Europos Bendrijoje, tiek prekių, kurių kilmė už Europos Bendrijos ribų, teisių išnaudojimas būtų lygiai toks pats. Laisvo prekių judėjimo reikalavimai galėtų būti pritaikomi prekėms, neatsižvelgiant į jų kilmę, o EB Sutarties 30 straipsnio apribojimai būtų galimi tik tada, kai jų reikėtų siekiant vieno iš tikslų, įtvirtintų straipsnyje. Bet reglamentavimas nurodytas teisės aktuose ne visada įtvirtinimas praktikoje.

Dažniausiai prekės, kurios cirkuliuoja vidaus rinkoje, atskleidžia labai nedaug informacijos apie save. Išskyrus informaciją, apie tai, kur jos pagamintos, (kas yra labai nereikšminga paralelinio importo kontekste) prekių kilmė yra labai neaiški dėl jų pavertimo pelno šaltiniu. Prekės pagamintos Šiaurės Amerikoje, sandėliuotos Norvegijoje, parduotos per tarpininką, užsiimančią

verslu Rytų Europoje, ir re-importuotos per Vokietiją, gali būti ginamos Austrijos prekių ženklų teisės.⁴⁵ Kai tokios prekės pasirodo rinkoje, automatiškai kyla klausimas dėl jų teisinio statuso.

Vadovaujantis bendroju principu, su produktais, kurių kilmės vieta yra už rinkos ribų, po importo į rinką, ir patalpinimo į laisvą apyvartą turi būti elgiama taip pat, kaip ir su prekėmis, kurių kilmė yra rinkos viduje.⁴⁶ Tai reiškia, kad prekės juda viduje laisvai ir yra ginamos EB Sutarties 28 ir 29 straipsnių. Prekių pateikimas į laisvą apyvartą reiškia, kad prekės yra importuotos pagal EB Sutarties 24 straipsnio procedūrą, kuri nurodo, tokią tvarką: „Iš trečiosios šalies įvežti gaminiai laikomi valstybėje narėje esančiais laisvoje apyvartoje, jei toje valstybėje narėje yra atlikti importo formalumai ir sumokėti mokėtini muitai arba jiems lygiaverčiai mokesčiai ir jei tokie už juos sumokėti muitai ar mokesčiai, visi ar tik jų dalis, nebuvo gražinti.“

Taigi vieną kartą importuotos prekės įgauna tą patį teisinį statusą, kaip ir prekės, jau esančios rinkoje, arba pagamintos (išleistos į apyvartą) rinkos viduje. Tolimesnis valstybių narių teisinis reguliavimas, susijęs su prekėmis, kurios pravažiuoja pro valstybę narę, turi būti minimalus, ir tik toks, kuris būtinas prekybos stebėjimui. Kai prekės yra importuojamos į vieną valstybę narę, jos yra laikomos praėjusiomis visas reikalingas importo procedūras, ir kitos valstybės narės gali patikrinti tik importo dokumentus. Bendrojo principo padarinys yra tas, kad prekė, kuri praėjo būtinas muitinės procedūras, negali būti sulaikoma vadovaujantis nacionaliniais įstatymais, kurie gali stabdyti laisvą prekių judėjimą. Bet egzistuoja ir išimtis, susijusi su intelektine nuosavybe ginančiais įstatymais.

EMI byloje⁴⁷ Teisingumo Teismas išaiškino, kad EB Sutartyje įtvirtintos laisvo prekių judėjimo nuostatos netaikomos intelektinės nuosavybės teisėmis apsaugotų prekių importui iš trečiųjų šalių. Teismas pasakė, kad prekės ženklų teisės įgyvendinimas siekiant sustabdyti prekių su tuo pačiu prekės ženklu importą iš trečiosios šalies, net jei toks įgyvendinimas įveda tam tikrus judėjimo apribojimus, nepaveikia laisvo prekių judėjimo, ir neprieštarauja EB Sutarties 28 straipsniui. Teisingumo Teismas taip pat pasisakė, kad nei EB Sutarties taisyklės, reguliuojančios laisvą judėjimą, nei tos taisyklės, kurios reguliuoja komercinę prekybos praktiką, neuždraudžia intelektinės nuosavybės teisės savininkui įgyvendinti savo teisę ir uždrausti panašių produktų su tuo pačiu prekės ženklu importą iš trečiųjų valstybių.⁴⁸

Du principai, kuriais rėmėsi Teisingumo Teismas priimdamas tokį sprendimą buvo:

⁴⁵ Tokie faktai buvo nustatyti sprendime byloje C-355/96 *Silhouette International Schmied GmbH & Co. KG v Hartlauer Handelsgesellschaft, mbH* [1998] E.C.R I-4799

⁴⁶ Sprendimas byloje 41/76 *Ciel v Procureur de la Republique* [1976] E.C.R. 1921. EB Sutarties 9 straipsnyje taip pat nurodyta, kad “25 straipsnio ir šios antraštinės dalies 2 skyriaus nuostatos taikomos valstybių narių kilmės gaminiams, taip pat valstybėse narėse laisvoje apyvartoje esantiems iš trečiųjų šalių įvežtiems gaminiams”

⁴⁷ Sprendimas byloje 51/75 *EMI Records Ltd, v CBS (UK) Ltd* [1976] E.C.R. 811, toliau vadinama *EMI* byla.

⁴⁸ *Ibid.*, 21 pastraipa

a.) intelektinės nuosavybės teisių išsėmimo principo priklausomumas nuo rinkos integracijos:

Nepaisant visų paaiškinimų, logika *EMI* byloje yra abejotina. Teisingumo Teismas argumentavo, kad intelektinės nuosavybės teisių išsėmimas pirmu pardavimu yra funkcija, kuri pavaldi laisvo prekių judėjimo principams, ir, kad rinkos integracija (laivo prekių judėjimo pagrindas) yra taikoma tik prekėms, kurių kilmė yra valstybėse narėse. Intelektinės nuosavybės teisių išsėmimas nėra pavaldi funkcija laisvam prekių judėjimui. Atvirkščiai, laisvas prekių, kurios ginamos intelektinę nuosavybę reguliuojančiais teisės aktais, judėjimas yra padarinys, kurį palengvina teisių išsėmimas, kuris yra valingo pirmo prekių pardavimo padarinys.

Teisingumo Teismo logika šioje byloje galėjo būti paremta šiais teiginiais/prielaidomis:

- (i) EB Sutartis yra skirta integruoti rinką tarp valstybių narių;
- (i.) Šis siekis yra išreiškiamas per laisvą prekių judėjimą;
- (ii.) EB Sutartis netaikoma ne valstybėms narėms;
- (iii.) Taigi ir laisvo prekių judėjimo principai nėra taikomi ne valstybėms narėms.

Teisingumo Teismas remiasi išskirtinai argumentu, kad EB Sutartis negali būti taikoma trečiosioms šalims. Teismo nuomone, prekės būdamos ne Bendrijoje, pagal *EMI* sprendimą, jos yra visiškai nereguliuojamos jokiais bendrijos teisės aktais.

b.) Komisijos kompetencijos ribos

EMI byloje nustatyti sprendimai gali būti smarkiai susiję su tuo, kad Europos Bendrija nenori kištis į kitų valstybių teisės sistemas. Pati Bendrija yra susitvarkiusi savo teisinę sistemą taip, kad paralelinis importas galėtų vystytis Bendrijos viduje⁴⁹. Teisingumo Teismas parodė savo bylose, kad bendros kilmės doktrina Teismas rėmėsi nuosekliai, bet tik tose bylose, kur buvo kalbama apie vidaus rinkos prekes. O *EMI* byloje viena iš šalių buvo iš už Bendrijos ribų. Bendros kilmės doktrina remiasi savo tikslu sukurti bendrą rinką, o kai viena iš šalių yra iš už Bendrijos ribų, tai nebelieka ir šio siektino tikslo.

Teisingumo Teismas galėtų pritaikyti turinio (esmės) doktriną savo jurisprudencijoje, pritaikydamas ją laisvo prekių judėjimo nuostatoms aiškinti. Ši doktrina yra vienas iš būdų suderinti komercinę paralelinio importo realybę su Bendrosios rinkos teise, ir nukreipti dėmesį į pačias prekes. Šios doktrinos esmė – išplėsti rinkos apibrėžimą ir įtraukti visą komercinę veiklą tiek Bendrijos viduje, tiek už Bendrijos.⁵⁰ Teisingumo Teismas rėmėsi EB Sutarties 81 straipsniu, kuriame numatyta, kad „Kaip nesuderinami su bendrąja rinka yra draudžiami: visi įmonių susitarimai, įmonių asociacijų sprendimai ir suderinti veiksmai, kurie gali paveikti valstybių narių

⁴⁹ Kaip vienas iš pavyzdžių gali būti pateikiama Prekės ženklų direktyva, O.J. L40/1.

⁵⁰ Sprendimas byloje 22/71 Beguelin Import Co. v G.L. Import Export, SA [1971] E.C.R. 949

tarpusavio prekybą ir kurių tikslas ar poveikis yra konkurencijos trukdymas, ribojimas arba iškreipimas bendrojoje rinkoje (...)“. Teisingumo Teismas keletose savo bylų pasisakė, kad šalių susitarimų prieštaravimas konkurencijos teisei, kaip tai nurodyta EB Sutarties 81 ir 82 straipsniuose, yra priešžastis išoriniam EB Sutarties taikymui.⁵¹ Bet atsižvelgiant į EB Sutarties 81 ir 82 straipsnių specifiką, daroma išvada, kad EB Sutarties veikimo zonos išplėtimas galimas tik tada, kai šalių susitarimai prieštarauja Bendrijos nustatytam konkurencijos teisės reguliavimui. O susitarimai, kurie sudaromi už Bendrijos ribų, bet turintys įtakos Bendrijos vidaus rinkos egzistavimui, patenka į EB Sutarties 81 straipsnio taikymo sritį, ir yra uždrausti vadovaujantis Europos Bendrijos konkurencijos teise.⁵²

Taigi pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją, EB Sutarties normų taikymas yra tik konkurencijos teisės ribose, ir tik antrinis jos taikymas tinka laisvo prekių judėjimo normoms. Kol kas dar nebuvo šios doktrinos taikymo atvejo, kai išorinis elgesys turėtų įtakos intelektinės nuosavybės teisėmis apsaugotoms prekėms iš trečiųjų šalių, nors tai būtų labai naudinga paralelinio importo iš trečiųjų šalių reglamentavimui.⁵³

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, yra pakankamai racionalu sakyti, kad EB Sutarties 30 straipsnis gali būti taikomas prekėms, patenkančioms į vidaus rinką, arba galinčioms ten patekti. Tuo atveju, jei nacionaliniai intelektinės nuosavybės teisę reguliuojantys teisės aktai būtų skirti sustabdyti prekių, kurios yra susijusios su intelektine nuosavybe, cirkuliaciją, tai intelektinės nuosavybės teisių suteikiami apribojimai nebūtų galimi, jei tai taptų savavališka diskriminacijos priemone ar užslėptu valstybių narių tarpusavio prekybos apribojimu. *Radio Telefis prieš Europos Komisiją* byloje⁵⁴ Europos Bendrijos Pirmosios Instancijos Teismas patvirtino, kad pagal Europos Bendrijos teisę galimi tik tokie laisvo prekių judėjimo apribojimai, kurie yra pateisinami įgimta intelektinės nuosavybės teisės apsauga. Pakankamai paprasta suprasti, kaip besiremiant intelektinės nuosavybės teisių apsauga galima lengvai kontroliuoti importą ir sustabdyti prekybą tarp valstybių narių. Tuo atveju, lyg ir galima būtų teigti, kad jei jau nacionaliniai teisės aktai stabdo prekybą tarp valstybių narių, tai EB Sutarties 30 straipsnio nuostatos dėl diskriminacijos priemonių nenaudojimo turėtų taip pat būti taikomos.

Galima įsivaizduoti hipotetinę situaciją. Asmuo, kuris yra bendros rinkos integracijos skeptikas bei tam tikros prekės gamintojas siekia padalinti rinką ir tuo pačiu paneigti EB Sutarties tikslų įgyvendinimą. Tai jis bando pasiekti įkurdamas daugybę autorizuotų savo prekybos

⁵¹ Sprendimas sujungtose bylose 48,49 51-57/69 I.C.I Ltd v Europos Komisija [1972] E.C.R. 619

⁵² Sprendimas byloje C-306/96 Javico International and Javico, AG v Yves Saint Laurent Parfums, SA [1988] E.C.R. I-1983

⁵³ Ibid.

⁵⁴ Sprendimas byloje T-68/89 Radio Telefis prieš Europos Komisiją [1991] E.C.R. II-485

atstovybių įvairiose valstybėse narėse. Pažymėtina, kad jis parduoda savo prekes labai skirtingomis kainomis. Asmuo neparduoda savo prekių tiesiogiai per vidaus rinką. Jis pagamina produktus, suteikia jiems prekės ženklą, o vėliau parduoda juos už vidaus rinkos ribų. Aukščiau paminėtos prekybos atstovybės turi išimtinę teisę nusipirkti prekes iš išorinio šaltinio ir jomis prekiauti atskirose valstybėse narėse. Pažymėtina, kad asmuo neturi sutartinių santykių su tomis atstovybėmis, o viskas yra pagrįsta leidimo prekiauti sistema. Jei paralelinis importuotojas pabandys importuoti prekę iš žemesne kaina parduodančios šalies į aukštesne kaina tą pačią prekę parduodančią valstybę, tai jis paduos į teismą ne tik paralelinį importuotoją, bet ir tą pardavėją, kuris pardavė prekę paraleliniam importuotojui. Taip sukeliama baimė tam pačiam pardavėjui, kuris gauna neformalų leidimą prekiauti tam tikroje valstybėje narėje prekių gamintojo produkcija.

Pagal EB Sutarties 30 straipsnį tokia situacija negalėtų būti pateisinama kaip apribojimas pateisinamas pramoninės ir komercinės nuosavybės apsaugos sumetimais. Toks principas buvo patvirtintas ir Europos Bendrijos Pirmosios Instancijos Teismo, kuris pasisakė, kad Bendrijos teisės aktai taikomi kiekvienam susitarimui, kuris kelia grėsmę prekybos laisvei tarp valstybių narių, skaidydamas vieningą rinką, ir yra prieštaraujantis konkurencijos teisei.⁵⁵

Prekės ženklo savininko tikslas visada yra uždrausti kelią paraleliniam importuotojui, neprarasti dalies pelno, bet taip pat padalinti rinką. Jei jis tai daro remdamasis visoje Bendrijos teritorijoje apsaugotu prekės ženklu, tai tokia ženklo apsauga neleidžia padalinti Bendrijos vidaus rinkos, bet iš dalies atstumia ne iš Bendrijos importuojamas prekes. Tada pagrindinė problema yra kokius Bendrijos įstatymus ir kitus teisės aktus taikyti. Aukščiau nurodytame pavyzdyje prekės ženklo savininkas gali segreguoti rinką, jei jis turi galimybę apriboti prekių kiekį, esantį rinkoje. Tuo atveju, jis naudoja nacionalinius įstatymus, kurie yra paremti Bendrijos nurodymais. Bet, vadovaujantis Teisingumo Teismo praktika, šiuo atveju negalima taikyti EB Sutarties 28 straipsnio.⁵⁶ Teisingumo Teismas pasisakė, kad tuo atveju, kai yra importuojama ne iš Bendrijos, tai, nepaisant to, kad intelektinės nuosavybės savininkas yra tokių importo veiksmų iniciatorius, tai EB Sutarties nuostatos, reguliuojančios laisvą prekių judėjimą, yra netaikomos. Tokia Teisingumo Teismo pozicija prieštarauja kasdienei tarptautinės ekonomikos praktikai, pagal kurią neapdirbtos naftos kainos veikia benzino kainas Prancūzijoje, arba akcijų kaina New York'o akcijų biržoje veikia tokią pačią biržą Londone. Teisingumo Teismo teiginiai gali būti paremti tik Bendrijos rinkos kaip vieneto izoliacija nuo kitų pasaulio rinkų.⁵⁷

⁵⁵ Ibid. 76 pastraipa

⁵⁶ Sprendimas byloje 51/75 EMI Records Ltd, v CBS (UK) Ltd [1976] E.C.R. 811

⁵⁷ Hays Thomas, *Parallel importation under European Union Law*. – London: Sweet & Maxwell, 2004, p. 57

2. Pagrindiniai intelektinės nuosavybės reguliavimo principai paralelinio importo atveju

2.1. Specifinio teisių turinio apibrėžimo svarba paralelinio importo teisiniam reglamentavimui

Deutsche Grammophon byloje⁵⁸ Teisingumo Teismas išvedė kvazi doktriną, kurios pagrindu buvo specifinis intelektinės nuosavybės teisių turinys.⁵⁹ Specifinis intelektinę nuosavybę reguliuojančių teisių (patentų ir prekių ženklų) turinys buvo apibrėžtas poroje Teisingumo Teismo bylų, kuriose Teisingumo Teismas pasisakė, kad specifinis tokių teisių turinys yra leisti prekės ženklo savininkui pirmam išleisti prekę į apyvartą,⁶⁰ o specifinis patentų savininkų teisių turinys yra leisti patento savininkui panaudoti išradimą siekiant pagaminti produktą, bei teisė pirmam išleisti tokį produktą į rinką.⁶¹ Svarbu suprasti, kad tai yra ypatingas intelektinės nuosavybės teisės bruožas. Teisingumo Teismas aiškiai pasisakė, kad bus toleruotinas laisvo prekių judėjimo apribojimas, kuris kyla iš intelektinės nuosavybės teisių išnaudojimo tik tiek, kiek toks išnaudojimas yra teisių specifinio turinio dalis. Taip Teisingumo Teismas išplėtė intelektinės nuosavybės apibrėžimą turbūt siekdamas tam tikros kompensacijos intelektinės nuosavybės savininkams, kurie kai kuriose valstybėse narėse prarado prekių kontrolę po pirmo prekių pardavimo.⁶² Tai galima pateikti ir keliais pavyzdžiais:

1.) Tokio pačio visose valstybėse narėse galiojančio patentu savininkas gamina produktą pagal patentą vienoje valstybėje narėje A, o kitoje valstybėje narėje B kita įmonė pagal tą patį patentą pradeda gaminti produkciją importui ir prekybai trečiai šaliai C. Patentu turėtojas paduoda į teismą toje trečiojoje šalyje C valstybės narės B įmonę, siekdamas sustabdyti tokį importą ir prekybą. Pažymėtina, kad Europos Sąjungos teisė leidžia paduoti tokius ieškinius, kadangi jie neprieštarauja laisvam prekių judėjimui, ir leidžia sustabdyti apsaugoto produkto gaminimą, importavimą bei pardavimą trečiojoje valstybėje narėse. Pagal specifinio nuosavybės teisių turinio doktriną patentu savininkas turi teisę įgyvendinti savo teises, siekdamas sustabdyti kitus nuo klastotės.

2.) Tokio pačio visose valstybėse galiojančio patentu savininkas pagamina vienoje valstybėje narėje produktą pagal patentą, ir jį išleidžia į rinką. Kitos valstybės įmonė, taip pat neturinti jokių ryšių su patentu savininku, nusiperka produktą eksportui į trečiąją šalį (valstybę narę) ir perpardavimui joje. Patentu savininkas paduoda į teismą trečiojoje valstybėje narėje siekdamas

⁵⁸ Sprendimas byloje 78/70 *Deutsche Grammophon, GmbH v Metro- SB-Grossmarkte, GmbH & Co, KG* [1971] E.C.R. 487

⁵⁹ Teisingumo Teismas iki 1978 m. vartojo terminą *object of rights*, taikydamas šį principą tik patentų teisėms. Nuo 1979 Teisingumo Teismas naudojo terminą *specific subject/matter of rights*. Kai kurie autoriai (pvz. Thomas Hays) nurodo, kad Teisingumo Teismas pakeitė terminologiją, norėdamas teisių turinio sampratą naudoti visoms intelektinės nuosavybės teisėms.

⁶⁰ Sprendimas byloje 16/74 *Centrafarm, BV and Adriaan de Peijper v Winthrop, BV* [1974] E.C.R. 1183

⁶¹ Sprendimas byloje 15/74 *Centrafarm, BV and Adriaan de Peijper v Sterling drug* [1974] E.C.R. 1147

⁶² Teisingumo Teismas abiejose aukščiau nurodytose bylose, kuriose šalis yra Centrafarm, naudojo tą pačią formuluotę (*Sterling drug* byloje 8 pastraipoje, *Winthrop* byloje 7 pastraipoje)

užkirsti kelią importui. Esminiai žodžiai šioje situacijoje yra *nusipirkti ir perparduoti*. Kadangi, perpardavinėtojas jau nusipirko apsaugotas prekes po to, kai patento turėtojas išnaudojo savo specifinį teisių turinį pirmą kartą išleisdamas jas į apyvartą. Taigi neįgaliotas atstovas perpardavęs ir importavęs prekes į trečiąją valstybę narę nepažeidė jokių Europos Sąjungos teisės aktų. Todėl valstybėms narėms draudžiama leisti tokius teisės aktus, kuriais nacionalinio patento įgyvendinimas būtų pagrindas uždrausti laisvą prekių judėjimą tarp valstybių narių.⁶³

Kaip jau nurodyta aukščiau, Teisingumo Teismas sprendė nemažai klausimų bylose, kuriose šalimi buvo vienas didžiausių Europos Sąjungos paralelinių importuotojų – „Centrafarm“. Pirmoji buvo byla *Centrafarm prieš Sterling drug*, kuri iki šiol laikoma klasikiniu pavyzdžiu, kaip Bendrijos viduje turėtų būti aiškinamas paralelinio importo teisinis reglamentavimas.⁶⁴

Visų pirma toje byloje Teismas išaiškino patentų specifinį turinį kaip:

„<...> garantiją, kad patento savininkas turi, kaip atlygį išradėjui už jo kūrybines pastangas, išimtinę teisę pats arba suteikęs licenciją trečiosioms šalims naudoti išradimą pramonės produktams gaminti ir pirmą kartą išleisti į apyvartą, taip pat neleisti daryti pažeidimų“.⁶⁵

Taigi patento esmė – patento savininko teisė pirmą kartą pateikti produktą į rinką ir, kaip papildoma teisė, saugoti patentą nuo pažeidimų. Vis dėlto, jeigu produktas į kitos valstybės rinką, iš kurios vėliau jis importuojamas, yra pateiktas paties patento savininko ar jo sutikimu, patento savininko teisės pasibaigia.⁶⁶

Byla buvo susijusi su patentais, kuriuos „Negram“ vaistams įvairiose valstybėse narėse (be kitų, Jungtinėje Karalystėje ir Nyderlanduose) turėjo „Sterling drug“ ir jos dukterinės bendrovės. Plačiai žinomas paralelinis importuotojas „Centrafarm“ Jungtinėje Karalystėje įsigijo didelį „Negram“ kiekį, importavo jį į Nyderlandus ir pelningai pardavė, nes Jungtinėje Karalystėje pardavinėjamas „Negram“ buvo pigesnis nei Nyderlanduose. „Sterling drug“ iškėlė bylą Nyderlandų teisme, kaltindama pažeidus jos patentą. Teisingumo teismas nusprendė, kad „Sterling drug“ teisės baigėsi pateikus „Negram“ į Jungtinės Karalystės rinką, todėl ji neturi teisės pasiremti Nyderlanduose registruotu patentu, kad uždraustų „Centrafarm“ importuoti į šią šalį.⁶⁷

Vis dėlto Teisingumo Teismas nurodė ir tai, jog esant dviem aplinkybėms patento savininkas galėtų pasiremti patentu, kad uždraustų importuoti prekes: pirmoji būtų tada, kai tikrieji patento savininkai yra ekonomiškai ir teisiškai savarankiški, o antroji – kai produktas yra

⁶³ Sprendimas byloje 16/74 Centrafarm, BV and Adriaan de Peijper v Winthrop, BV [1974] E.C.R. 1183, 9-12 pastraipos

⁶⁴ Hays Thomas, *Parallel importation under European Union Law*. – London: Sweet & Maxwell, 2004, p. 23

⁶⁵ Knygoje *Barnard Catherine, Europos Sąjungos materialinė teisė. Keturios laisvės*. 1 knyga „Laisvas prekių judėjimas“. – Eugrimas, 2005, p. 205 nurodytas sprendimo vertimas

⁶⁶ *Ibid.*, p. 207

⁶⁷ *Ibid.* p. 207

gabenamas iš valstybės narės, kurioje jis nėra patentuojamas, ir trečiųjų šalių pagamintas neturint patento savininko sutikimo.⁶⁸

Šioje byloje Teisingumo Teismas taip pat nagrinėjo prekių ženklų apsaugos vidaus rinkoje turinį. Prekės ženklo savininkas „Sterling drug“ rėmėsi nacionaliniu prekės ženklu, siekdamas sustabdyti medikamentų perpardavimą. Pagrindinis prekės ženklo savininko argumentas buvo tas, kad prekės ženklas importo valstybėje nebuvo išnaudotas (paveiktas) pradėjus prekiauti medikamentu valstybėje, kurioje medikamento kaina buvo mažesnė. Šį teiginį „Sterling drug“ pagrindė tuo, kad du skirtingų valstybių teisės sistemų saugomi prekės ženklai buvo įtraukti į prekybą, o prekyba rinkoje, kurioje medikamento kaina buvo mažesnė, nebuvo pakankama kompensacija prekės ženklo savininkui dėl jo nuostolių valstybėje, kurioje kainos buvo didesnės. Teismas nesutiko su tokiais argumentais ir sprendime nurodė, kad teisių išnaudojimo principas yra taikomas tada, kai prekės ženklo savininkas sutinka su pirmuoju prekių išleidimu į kitos valstybės rinką, nepaisant kokia kaina prekė yra parduodama. Toliau Teisingumo Teismas nurodė tai, kad vėliau tapo rinkos vidaus teisių išnaudojimo doktrinos pagrindu:

- a.) EB Sutarties 30 straipsnyje nurodytos išimtys iš EB Sutarties 28 ir 29 straipsniuose nurodyto laisvo prekių judėjimo principų yra taikomos tik tada, kai reikia apginti pagrindines teises, kurios yra skirtos prekių ženklų specifiniam turiniui;⁶⁹
- b.) Naudotis nacionalinėmis teisėmis, saugančioms prekės ženklus ir sukuriančioms barjerą laisvam prekių judėjimui, galima tik tada, kai to reikia apsaugoti specifinį prekių ženklų teisių turinį.⁷⁰
- c.) Specifinis prekių ženklų teisių turinys yra skirtas leisti prekės ženklo savininkui pirmam išleisti prekes į rinką ir apsaugoti kitus asmenis nuo piratavimo.⁷¹

Taigi Teisingumo Teismas aiškiai pasisakė, kad bus toleruotina laisvo prekių judėjimo iniciatyva, jei ji pateisinama specifinio intelektinės nuosavybės teisių turinio įgyvendinimu.

Teismas plėtė intelektinės nuosavybės teisių turinio doktriną, ir pakankamai išsamiai ją suformulavo *Centrafarm prieš Winthrop* byloje. Teisingumo Teismas pasakė, kad prekės ženklo specifinis turinys – tai: „<...> garantija, kad prekės ženklo savininkas turi išskirtinę teisę šį prekių ženklą naudoti pirmą kartą išleidžiant į laisvą apyvartą juo saugomus produktus ir todėl skirtas

⁶⁸ Ibid. p. 208

⁶⁹ Sprendimas byloje 15/74 *Centrafarm, BV and Adriaan de Peijper v Sterling drug* [1974] E.C.R. 1147, 8 pastraipa

⁷⁰ Ibid., 9-10 pastraipos

⁷¹ Ibid. 8 pastraipa

apsaugoti jį nuo konkurentų, kurie norėtų pasipelnyti iš prekių ženklo statuso ir reputacijos prekiaudami produktais, neteisėtais turinčiais šį prekių ženklą.⁷²

Taigi prekių ženklo turinys yra teisė ne tik pirmą kartą pateikti į rinką prekių ženklu pažymėtą produkciją (kaip yra patentų atveju), bet ir saugoti prekių ženklo statusą bei reputaciją. Vėlesnė teismo praktika išplėtė specifinio turinio sąvoką, įtraukdama prekių ženklo statusą bei reputaciją.⁷³ Visos šios bylos kartu rodo, kad apibūdinamas specifinio turinio sąvoką Teisingumo Teismas prekių ženklu pripažino ir kilmės, ir kokybės funkciją.⁷⁴

Pažymėtina, kad byloje *Centrafarm prieš Winthrop* Teisingumo Teismui teko nagrinėti sudėtingesnę ginčą, kadangi joje intelektinių nuosavybės teisių savininkas pasitelkdamas teisės aktų ginčijo paralelinio importo teisėtumą dėl prekės ženklų ir patentų apsaugos pažeidimų. Buvo siekiama įrodyti, kad patentu apsaugotu medikamento kokybės gamintojas negali užtikrinti, kadangi medikamentas buvo perpakuotas, o tai galėjo sukelti grėsmę medikamento turiniui. Patento savininkas pateikė argumentą, kad gamintojas geriausiai gali užtikrinti vartotojo interesus bei prisiimti visišką atsakomybę tik visiškai kontroliuodamas prekybą medikamentais rinkoje.⁷⁵

Teisingumo Teismas nesutiko su tokiais argumentais ir nurodė, kad vartotojų apsauga ir intelektinės nuosavybės specifinio turinio gynimas yra atskiri dalykai. EB Sutarties 30 straipsnis numato tik tokias išimtis iš laisvo prekių judėjimo, kurios yra skirtos apginti specifinį intelektinės nuosavybės teisių specifinį turinį. Tokia Teisingumo Teismo pozicija nereiškia, kad teismui nerūpi vartotojų apsauga, bet Teisingumo Teismas neleido įtraukti į intelektinės nuosavybės teisių specifinį turinį vartotojų teisių apsaugos funkcijos. Teisingumo Teismas nurodė, kad pirmas prekės (medikamento) išleidimas į rinką su teisių turėtojo sutikimu patenkina specifinį tiek prekės ženklo, tiek patento turinį, ir bet koks nacionalinio patento ar prekės ženklo apsaugos mechanizmo taikymas yra neleidžiama kliūtis šių medikamentų judėjimui. Teismas taip pat konstatavo, kad licencijos gavimas vienoje šalyje reiškia savanorišką intelektinės nuosavybės teisės sutikimą, kad jo produktu būtų prekiaujama visoje Bendrijos rinkoje. Teismas argumentavo, kad pakankamą atlygį prekių ženklo savininkui suteikia licencinių patikėtinių ar kitų prekybos agentų komercinė veikla. Teisingumo Teismas taip pat pakartojo teiginį, kuris pirmą kartą buvo paminėtas „*Centrafarm*“ prieš „*Sterling drug*“ byloje – kainų skirtumas įvairiose Bendrijos valstybėse nesudaro pagrindo paralelinio importo uždraudimui.⁷⁶

⁷² Sprendimas byloje 16/74 *Centrafarm, BV and Adriaan de Peijper v Winthrop, BV* [1974] E.C.R. 1183, 8 pastraipa

⁷³ Sprendimas byloje 102/77 *Hoffmann-La Roche v Centrafarm* [1978] E.C.R. 1139, sprendimo 7 punktą; Sprendimas byloje C-10/89 *HAG II* [1990] E.C.R. I-3711, sprendimo 16 punktą.

⁷⁴ Barnard Catherine, Europos Sąjungos materialinė teisė. Keturiolikos laisvės. 1 knyga „Laisvas prekių judėjimas“. – Eugrimas, 2005, p. 214. Prekių ženklų funkcijos reikšmė nagrinėjama toliau šiame darbe.

⁷⁵ Sprendimas byloje 16/74 *Centrafarm, BV and Adriaan de Peijper v Winthrop, BV* [1974] E.C.R. 1183

⁷⁶ *Ibid.*, 9-12 punktai

Po keturių metų Teisingumo Teismas *Centrafarm prieš American Home Products Corporation* byloje nurodė, kad išimtis iš laisvo prekių judėjimo, numatytos EB Sutarties 30-ame straipsnyje, yra leidžiamos tik tada, kai jos yra skirtos apsaugoti prekės ženklo specifinį turinį arba esminę funkciją, ir šios išimtis yra tiesiogiai susijusios su prekės ženklo teisių savininko savanorišku sutikimu išleisti prekes bet kurioje iš Bendrijos rinkos vietų.

Iš visų aukščiau nurodytose Teisingumo Teismo bylose suformuotos praktikos, matyti, kad paralelinio importo įgyvendinimui specifinis turinys yra svarbus tuo, kad tai yra paralelinių importuotojų teisinis pagrindas pradėti praktiškai realizuoti savo teisę į prekių paralelinį importą. Nacionalinės intelektinės nuosavybės teisės normos toliau galiojotų, jei Teisingumo Teismas nebūtų suformavęs jų pasibaigimo momento. Teisingumo Teismo bylose naudojami prekių gamintojų argumentai parodo kaip smarkiai buvo paveikta prekių judėjimo rinka. Jei anksčiau patentų savininkai buvo suskirstę rinką pagal jiems palankius metodus, tai po bendros rinkos sukūrimo tokiems asmenims buvo sunku pripažinti, kad bendroje rinkoje galioja kiti principai, kuriems susiformuoti padėjo Teisingumo Teismo praktika.

2.2. Prekių ženklų direktyvos taikymo Europos Bendrijoje problematika ir 7 straipsnio analizė

Nacionalinių įstatymų, Prekių ženklų direktyvos ir laisvo prekių judėjimo nuostatų, numatytų EB Sutarties 28-30 straipsniuose, sąveika sukelia pakankamai nemažai teisinių klausimų. Nagrinėjant nacionalinius įstatymus, Prekių ženklų direktyva konkrečioje srityje užkerta kelią nukreipimui į bendresnes EB Sutarties nuostatas. Konkrečios komercinės situacijos analizavimas tuo atveju, kai šioje srityje yra konkrečios normos, būtų nepateisinamas.⁷⁷ Bet Teisingumo Teismas, stokodamas teisės šaltinių savo teorijų pritaikymui, nesiėmė pritaikyti direktyvoje nurodytų sąlygų, o toks Teisingumo Teismo nusistatymas buvo pastebėtas generalinio advokato *Sebago* byloje⁷⁸, kuris nurodė, kad „Mano nuomone, Teisingumo Teismas negali ginti savo jurisprudencijos vadovaudamasis vien tik savo nuomone, o privalo taikyti direktyvos nuostatas. Jei Prekių ženklų direktyvos nuostatos yra nepageidautinos, tai geriausia išeitis yra pakeisti direktyvą“⁷⁹

Manychiau, kad pagrindinė problema turbūt yra ta, kad Prekių ženklų direktyva buvo sukurta tam, kad suvienodintų valstybių narių įstatymus, bet pagrindiniai tikslai liko neįtvirtinti jos nuostatose. Nacionaliniams teismams privaloma spręsti bylas, kuriose nagrinėjamos situacijos su laisvu prekių judėjimu vadovaujantis Prekių ženklų direktyvos nuostatomis, o ne EB Sutarties 28-

⁷⁷ Sprendimas byloje C-352/95 *Phytheron prieš Jean Bourbon* [1997], E.C.R. I-6039, 17-18 pastraipos;

⁷⁸ Sprendimas byloje C-173/98 *Sebago Inc. prieš Ancienne Maison Dubois et fills, SA prieš G-B Unic, SA* [1999] E.C.R. I-4103

⁷⁹ Generalinio advokato nuomonė byloje C-173/98 *Sebago Inc. prieš Ancienne Maison Dubois et fills, SA prieš G-B Unic, SA* [1999] E.C.R. I-4103

30 straipsniais,⁸⁰ nors Prekių ženklų direktyvos nuostatos privalo būti aiškinamos kartu su EB Sutartimi. Teisingumo Teismo doktrinoje pasigendama išaiškinimo, pagal kurį tai EB Sutarties aiškinimo principai įtakotų Prekių ženklų direktyvos aiškinimą.

Nagrinėjant Prekių ženklų direktyvą reikia pažymėti, kad šios direktyvos 7 straipsnyje įtvirtintas prekių ženklų pasibaigimo principas yra identiškas kitoms intelektinės nuosavybės teisių rūšims. Tuo atveju, kai nacionalinių įstatymų nuostatos, susijusios su intelektinės nuosavybės teisėmis, yra suderintos su Europos Bendrijos nuostatomis, tai yra taikomos šios nuostatos. Tuo atveju, kai taip nėra (patentų atveju) taikomas pirmo pardavimo Bendrijos viduje principas.

Prekių ženklų 7 straipsnio 1 dalis yra turbūt vienas iš geriausių pavyzdžių, kaip įtvirtinti straipsnį, kurio analizė keltų daugybę klausimų. Konkrečiai šis direktyvos straipsnis nurodo, kad „Prekės ženklo savininkas neturi teisės uždrausti jos tolimesnio naudojimo po to, kai prekės, pažymėtos šiuo prekės ženklu, buvo pirmą kartą išleistos į Bendrijos rinką pačio prekių ženklo savininko arba su jo sutikimu.“

Pirmas klausimas iškyla, kai norima paaiškinti, kaip yra apibūdinamas prekių ženklo savininkas. Nekyla, klausimų, kad be pačio savininko tokiu asmeniu vadinamas asmuo, kuriam prekės ženklo savininkas laikinai arba visam laikui perdavė savo teises į prekės ženklą. Kai kuriose bylose⁸¹ yra keliamas klausimas, ar asmenys, susiję giminystės ryšiais su prekės ženklo autoriumi, gali būti laikomi teisėtais prekių ženklų savininkais, turinčiais teisę į pirmą sutikimą. Bet yra autorių, kurie mano, kad tokie klausimai nėra itin reikšmingi.⁸²

Didesni neaiškumai yra aiškinant, kaip apibrėžti prekių sąvoką, nurodytą Prekių ženklų direktyvos 7 straipsnio 1 dalyje. Prekės ženklo naudojimas gali būti padalintas į dvi kategorijas: vieną, kuri įtvirtinta EB Sutarties 28-30 straipsniuose, ir kitą, kuri skirta teisių pasibaigimo principui išreikšti. Nacionaliniai teismai privalo kiekvienu atveju nuspręsti, kurias nuostatas taikyti.⁸³ Preziumuojama, kad aiškinimas tiek pagal EB Sutartį, tiek pagal Prekių ženklų direktyvą turėtų būti vienodi, bet taip yra ne visada.

Tik Prekių ženklų direktyvos nuostatos taikomos tada, kai (a) Prekės yra perimportuojamos iš už Bendrijos ribų be jokių prekės ženklo ar jo pakuotės pakeitimo⁸⁴; (b) Prekės yra importuojamos iš trečiųjų šalių be jokių prekės ženklo ar jo pakuotės pakeitimo;⁸⁵ (c) Prekės ženklo

⁸⁰ Sprendimas sujungtose bylose C-427,429,436/93 Bristol Meyers Squibb prieš Paranova, AS [1996] E.C.R. I-3457, 25 pastraipa

⁸¹ Generalinio advokato nuomonė sujungtose bylose C-414,415,416/99, 2001 m. gegužės mėn. 05 d.

⁸² Hays Thomas, *Parallel importation under European Union Law*. – London: Sweet & Maxwell, 2004, p. 280.

⁸³ Sprendimas byloje C-349/95 Frits Loendersloot prieš George Ballantine & Son, Ltd. [1997] E.C.R. I-6227, 17-18 pastraipos.

⁸⁴ Sprendimas byloje C-355/96 Silhouette International Schmied GmbH & Co KGv Hartlauer, [1998], E.C.R. I-04799

⁸⁵ Sprendimas byloje C-173/98 Sebago Inc. ir Ancienne Maison Dubois et Fils, SA prieš G-B Unic, SA [1999], E.C.R. I-4103

naudojimas be prekės ženklo savininko leidimo reklamuojant prekes, kurios turi tą patį prekės ženklą;⁸⁶.

Prekės ženklų direktyvos ir laisvo prekių judėjimo nuostatos, įtvirtintos EB Sutartyje yra taikomos, kai (a) prekės yra perpakuojamos naudojant tą patį prekės ženklą kaip ir ant originalios pakuotės;⁸⁷ (b) papildomai žymint prekę, taip dalinai pakeičiant prekės ženklą;⁸⁸

Tik laisvo prekių judėjimo nuostatos, įtvirtintos EB Sutartyje, taikomos tada, kai (a) sprendžiamas klausimas dėl tolimesnio prekių judėjimo rinkoje be nuorodos į prekės ženklo arba prekės pakeitimo⁸⁹; (b) Prekės ženklo savininkas vykdo prekės perženklimą, kai identiška prekė skirtingose valstybėse turi skirtingus prekės ženklus;

Kalbant apie Bendrijos rinką, kurioje išleidus prekę pasibaigia teisė į prekės ženklą, verta pažymėti, kad laisvo prekių judėjimo tikslais rinką yra apibrėžiama skirtingai.⁹⁰ Jau minėta, kad Teisingumo Teismas yra nurodęs, kad paralelinio importo blokavimas, kai prekės iš trečiųjų šalių yra įvežamos į Europos Sąjungą, nėra EB Sutarties pažeidimas.

Pagrindinis klausimas yra susijęs su prekės ženklo savininko sutikimo apibrėžimu. Pakanka apibrėžti galimas sutikimo sąvokas, kadangi pagal kiekvienos valstybės teisinę sistemą sutikimo sąvoka gali skirtis. Pavyzdžiui, pagal Vokietijos teisinę sistemą teisė į tolimesnį išleidimą į rinką yra prarandama tik tuo atveju, jei pirmo prekės pardavimo metu prekės ženklo savininkas buvo išreiškęs aiškų sutikimą pirkėjui pirkimo metu⁹¹. Jei sutikimas nebuvo aiškiai išreikštas, tai negalima preziumuoti, kad pagal prekės pirkimo aplinkybes, sutikimo faktas turėjo būti suprastas. Tuo tarpu Anglijoje prekės ženklo savininko sutikimas yra laikomas išreikštu, nebent prekės ženklo savininkas pareiškė priešingai.⁹² Prekių ženklų direktyva nenurodo kokiu būdu turi būti išreikštas sutikimas. Šis klausimas buvo pagrindinis Davidoff byloje⁹³, kurioje Teisingumo Teismas nurodė, kad sutikimas neprivalo būti išreikštas aiškiai ir gali būti numanomas atsižvelgiant į sandorio aplinkybes, kai tos aplinkybės „nedviprasmiškai parodo, kad teisių turėtojas atsisakė savo teisių“⁹⁴ taip netekdamas teisės tolimesnio prekės išleidimo į rinką draudimui.

Praktinė problema atsiranda tada, kai prekę pirkėjas nusiperka, bet už ją nesumoka. Vadovaujantis logika, galima argumentuoti, kad tuo atveju, pardavėjas neperduoda jokių teisių į

⁸⁶ Sprendimas byloje C-337/95 Parfums Christian Dior and Parfums Dior, BV prieš Evora, BV [1997] E.C.R. I-6013;

⁸⁷ C-427,429,436/93 Bristol Meyers Squibb prieš Paranova, AS [1996] E.C.R. I-3457

⁸⁸ Sprendimas byloje C-349/95 Frits Loendersloot prieš George Ballantine & Son, Ltd. [1997] E.C.R. I-6227.

⁸⁹ Sprendimas byloje 16/74 Centrafarm, BV and Adriaan de Peijper v Winthrop, BV [1974] E.C.R. 1183

⁹⁰ Sprendimas byloje 51/75 EMI Records Ltd, v CBS (UK) Ltd [1976] E.C.R. 811

⁹¹ F. Albert ir C. Heath, “Dyed but not exhausted – Parallel imports and trade marks in Germany” [1997] I.I.C.

⁹² Sujungtos bylos C-414-416/99 Zino Davidoff, SA prieš A&G Imports Ltd; Levi Strauss & Co prieš Tesco Stores, Tesco plc [2001], E.C.R. I-8691

⁹³ Ibid

⁹⁴ Ibid., 46 pastraipa

prekę ir teises, kurios su ja susijusios. Galimas ir kitas argumentavimas, nes jei pardavėjas išreiškė valią parduoti prekę, tai vadinasi jis sutiko, kad prekė būtų išleista į rinką, o pardavėjo bei pirkėjo santykiai išlieka kaip kreditoriaus ir skolininko. Toks klausimas dar nepasiekė Teisingumo Teismo, bet turbūt teisinga manyti, kad Teisingumo Teismas pripažintų sutikimo fakto buvimą.

Sebago byloje⁹⁵ Teisingumo Teismui pasitaikė galimybė pirmą kartą pritaikyti sutikimo sąvoką konkrečiam atvejui. Teisingumo Teismas pasirinko kitokį būdą sutikimui apibūdinti, ir apibūdino tai, kas nėra laikoma sutikimu, kuris išsemtų prekės ženklo savininko teises. GB-Unic, mažmeninis prekytojas siekė pasipelnėti iš prekės ženklo ir nurodė, kad jei Sebago, kaip prekės ženklo savininkas, pardavė kai kurias⁹⁶ savo batų rūšis Europos ekonominėje erdvėje, tai Sebago turi būti laikomas prekių savininku, kuris sutiko su visų savo batų rūšių pardavimu Europos ekonominėje erdvėje. Teisingumo Teismas nurodė, kad sutikimas turi būti specialus ir atskiras kiekvienam parduodamo produkto pavyzdžiui: sutikimas vienai prekių rūšiai nėra laikomas sutikimu visoms prekės (pvz. batų, drabužių) rūšims.⁹⁷ Tokiu būdu, paralelinis importuotojas parduodamas įvairias prekes, pažymėtas vienu prekės ženklu, privalo įrodyti, kad teisių savininkas davė sutikimą kiekvienai tokios prekės rūšiai. Tuo atveju, kai prekės yra sumaišytos, paraleliniam importuotojui nepakanka nurodyti, kad turi prekės ženklo savininko sutikimą kai kurioms prekėms parduoti arba, kad teisių savininko teisės į kai kurias prekes yra pasibaigusios.⁹⁸

Teisingumo Teismas taip pat sprendė klausimus, susijusius su sutikimo buvimo atsiradimu. *Primark* byloje⁹⁹, prekės ženklo savininkas *Primark* padavė į teismą *Lollylop*, kurie argumentavo, kad jie negali būti pažeidėjais, kadangi jie įsigijo prekes iš oficialaus *Primark* įgalioto tiekėjo. Teisingumo Teismo nebuvo linkęs palaikyti atsakovo poziciją ir patvirtinti, kad paraleliniam importuotojui nusipirkus prekę iš gamintojo ir pritvirtinus prekės ženklą prie jos, prekė tampa tokios kokybės, kokios pageidauja prekės ženklo savininkas, ir kuriai jis buvo davęs sutikimą. Teisingumo Teismo nuomone, prekės ženklo savininkas turi iš pradžių apžiūrėti prekę bei uždėti prekės ženklą, kas reikštų, kad prekė atitinka visus gamintojo keliamus reikalavimus.

Praktikoje kyla nemažai klausimų dėl to, kam tenka pareiga įrodyti, kad sutikimas prekybai suteiktas. Jei tam tikras faktas yra neįrodytas, teisės teorija žino du metodus, kaip tai galima įrodyti. Vadovaujantis pirmu metodu, yra preziumuojama, kad faktas egzistuoja, kol nėra įrodoma priešingai. Tokios prezumpcijos yra dažnos intelektinės teisės srityje, kur patentai arba prekės ženklai yra laikomi galiojantys, kol neįrodoma, kad jie negalioja. Vadovaujantis šiuo metodu yra

⁹⁵ Sprendimas byloje C-173/98 *Sebago Inc.* ir *Ancienne Maison Dubois et Fils, SA* prieš *G-B Unic, SA* [1999], E.C.R. I-4103

⁹⁶ *Ibid.*, 20-21 pastraipa

⁹⁷ *Ibid.*, 19 pastraipa

⁹⁸ *Ibid.*, 22 pastraipa.

⁹⁹ Sprendimas byloje *Primark Stores Ltd* ir *Primark Holdings* prieš *Lollylop Clothing Ltd* [2001] ETMR 334 (HC)

daroma prielaida, kad sutikimas egzistuoja, kol neįrodoma priešingai. Vadovaujantis antru metodu, yra įvedama įrodinėjimo pareiga asmeniui, kuris savo teiginius privalo pagrįsti įrodymais. Vadinasi, įpareigoję prekės ženklo savininką arba jo varžovą įrodyti kažkokį faktą, laikysime tą šalį stipresnę ir suteiksime jai mažiau galimybių laimėti bylą.¹⁰⁰

Prekės ženklo savininkai gali teisėtai aiškinti, kad įrodinėjimo pareiga, kad prekės ženklas buvo panaudotas su prekės ženklo savininko sutikimu, tenka paraleliniam importuotojui arba kitam asmeniui, kuris naudoja prekės ženklą. Jei toks asmuo nurodo, kad prekė buvo tinkamai išleista į rinką, tai jo pareiga turėtų būti įrodyti faktus, pagrindžiančius jo teiginius. Prekės ženklo savininkas gali išskirti prekės ženklų teisės funkciją, pagal kurią prekės ženklų teisė yra skirta apginti teisių savininko laiko, pastangų ir pinigų investicijas skirtas prekės ženklo išskirtinumo savybėms įtvirtinti bei prekės kilmei nurodyti. Teisių išnaudojimas smarkiai apriboja teisių savininko išskirtines teises saugant prekių ženklus nuo neteisėto jų panaudojimo bei prekių klastojimo. Todėl prekių ženklų teisių savininkui atrodo, kad jam nereikia įrodyti aiškaus fakto: prekės ženklo savininko nenoro suteikti sutikimą prekės išleidimui į rinką.¹⁰¹

Asmuo, kuris ginasi nuo prekės ženklo savininko kaltinimų, įrodinėjimo pareigą stengiasi perkelti pačiam teisių savininkui, kadangi jis gali kontroliuoti ne tik visą prekės žymėjimo, identifikacijos nurodymo ir etiketės klijavimo ant prekės procedūrą, bet ir prekės platinimo sistemą. Kitas paralelinis importuotojas gali nežinoti, kas buvo jo pirmtakas ir negali atskleisti informacijos, iš kur prekės yra atvykusios. Taip pat kiekvieno paralelinio importuotojo pelnas būtų mažinamas kiekvienu ieškiniu, pagal kurį jis privalėtų įrodyti sutikimo buvimą.¹⁰²

Situacijos aiškinimasis gali dar pasunkėti, kadangi įgaliotas prekių perpardavinėtojas gali pirkti prekes tiesiai iš gamintojo, taip apeidamas prekės ženklo savininką, be to pirkimas gali būti vykdomas iš kitų teisėtų atstovų. Tuo tarpu, paralelinis importuotojas gali pirkti prekes manydamas, kad sutikimas išleisti prekes yra duotas ir teisės į prekės ženklą yra pasibaigusios. Taip pat galima nurodyti atvejus, kai paralelinis importuotojas perka prekes iš trečiųjų šalių ir nėra įmanoma atsekti visos prekybos grandinės.

Teisingumo Teismo buvo paprašyta išspręsti šią problemą, kadangi paraleliniai importuotojai stengėsi paduoti į teismą prekės ženklo savininkus tose valstybėse, kuriose įrodinėjimo pareiga tenka prekės ženklo savininkams, kai pastarieji teismo procesus pradėdavo valstybėse, kuriose teiginius įrodyti reikėjo paraleliniams importuotojams.

¹⁰⁰ Philips J. "Trade mark law. A practical anatomy", Oxford University press, 2003., p. 286

¹⁰¹ Ibid. p. 288;

¹⁰² Ibid. p. 289;

Generalinio advokato nuomone, šalys yra laisvos pasirinkti principą, kuriuo jos pageidauja vadovautis. Jis taip pat argumentavo, kad jei valstybėje narėje galioja sutikimo prezumpcija, tai įrodinėjimo pareigos apskritai negali būti. Jo nuomone, kadangi prekės ženklo savininkas turi pareigą bendradarbiauti, įrodinėjimo pareiga turi būti padalinta į dvi dalis.¹⁰³

Teisingumo Teismas patvirtino generalinio advokato nuomonę nurodydamas, kad nėra blogai, kai įrodinėjimo pareiga nukreipiama asmeniui, kuris nori įrodyti teisių pasibaigimo fakto buvimą. Bet tada, kai kitai šaliai pavyksta įrodyti, kad „yra grėsmė atsirasti nacionalinių rinkų padalijimui jei šis asmuo prisiims įrodinėjimo pareigą, ypač tai atvejais, kai prekės ženklo savininkas naudojami išskirtine platinimo sistema, skirta prekėms į Europos ekonominę erdvę išleisti“¹⁰⁴, tai įrodinėjimo pareiga pereina prekės ženklo savininkui, kuris turi įrodyti, kad jo produktai nebuvo išleisti į rinką su jo sutikimu. O tuo atveju, jei prekės ženklo savininkas gali tai įrodyti tai, įrodinėjimo pareiga vėl pereina paraleliniam importuotojui, kuris turi įrodyti, kad po prekių, kurios pirmą kartą buvo išleistos trečiojoje šalyje be teisių savininko sutikimo, importo, jos į rinką buvo įžengę jau su tokiu sutikimu. Jei paralelinis importuotojas to negali įrodyti, jis privalo atsakyti už prekės ženklo naudojimo pažeidimą, neatsižvelgiant į tai, ar buvo toks sutikimas.

Tokia Teisingumo Teismo nuomonė kelia du klausimus.

1.) Kokiu būdu paralelinis importuotojas gali įrodyti, kad yra grėsmė rinkos padalinimui, jei jis, priešingai nei prekės ženklo savininkas, turi įrodyti, kad prekės buvo ženklo savininko arba su jo sutikimu išleistos į rinką. Kokio pavyzdžio įrodymus privalo paralelinis importuotojas pristatyti. Galima preziumuoti, kad grėsmės sąvoka yra daugiau teorinė. Paraleliniam importuotojui yra žymiai lengviau atsekti prekės išleidimo į rinką pradžią ir įrodyti tai, kad prekė buvo išleista su paties prekės ženklo savininko arba jo sutikimu. Tais atvejais, kai prekėms yra sukurtos platinimo sistemos visoje Europos Bendrijoje, paraleliniam importuotojui turėtų būti lengviau nurodyti, kad kyla rinkos padalinimo grėsmė, bet kyla klausimas, ar nacionaliniai teismai taip lengvai nubaus tokios platinimo sistemos atstovus (prekiautojus), jei tokia sistema yra gavusi pritarimą iš Europos Komisijos.

2) Kitas klausimas yra susijęs su žmogaus teisėmis. Pagal Europos žmogaus teisių konvencijos 6 straipsnį asmenims yra garantuojamas sąžiningas teismo procesas. Šio principo, įtvirtinto Europos žmogaus teisių konvencijoje, esmę pažeidžia tai, kad atsakovas turi įrodyti tai, ką manė teisių savininkas išleisdamas prekės į rinką. Aišku, įrodinėjimo standartai yra mažesni nei baudžiamosiose bylose, bet vis tik atsakovui nepakaks įrodyti, kad jis tikrai tikėjo prekės ženklo

¹⁰³ Generalinio advokato nuomonė byloje C-244/00 an Doren + Q GmbH v Lifestyle + Sportswear Handelsgesellschaft mbG, [2003] E.C.R. I-03051.

¹⁰⁴ Sprendimas byloje C-244/00 an Doren + Q GmbH v Lifestyle + Sportswear Handelsgesellschaft mbG, [2003] E.C.R. I-03051.

išsėmimo fakto buvimu. Jis dar turės įrodyti, kad prekės ženklo savininkas pats išleido prekę į rinką, arba ji buvo išleista su jo sutikimu.

2.3. Pagrindinė prekių ženklų funkcija: apibūdinimas ir reikšmė

Prekės ženklų funkcija svarbi paralelinio importo problematikai, kadangi ja remiamasi aiškinant įvairius prekių išvaizdos pakeitimus, kurie atsiranda dėl paralelinio importuotojo noro geriau ir greičiau prisitaikyti prie rinkos sąlygų. Pasak vienu autorių, galima išskirti tris prekės ženklo funkcijas, o kiti mano, kad tai yra viena funkcija, kuri apjungia visas mažesnes. Pasak Cornisho, yra trys prekių ženklų funkcijos: 1.) kilmės funkcija – nurodomas prekybos šaltinis, iš kurio yra kilusios prekės ar paslaugos, 2.) kokybės arba garantijos funkcija – simbolizuojama kokybė, kurią vartotojai sieja su prekėmis ir paslaugomis ir kuri garantuoja, kad prekės ir paslaugos atitinka jų lūkesčius 3.) Investicinė ar reklamos funkcija – ženklai yra simbolis, dėl kurio reklamuojant produktą daromos investicijos.¹⁰⁵ Pasak Hays, kuris iš esmės vadovaujasi Teisingumo Teismo suformuota doktrina, yra viena pagrindinė prekių ženklų funkcija, kuri apima visas tris aukščiau išvardintas.¹⁰⁶ Funkcijos doktrina kartais vadinama ir specifinio teisių turinio subdoktrina. Šios funkcijos apibrėžimas atsirado *Centrafarm v American home products* byloje¹⁰⁷, kurioje Teisingumo Teismas konstatavo, kad: „siekiant įtvirtinti išskirtinės teisės suteiktos prekių ženklų teisių savininkui tikslą, pagrindinis dėmesys turi būti skiriamas prekių ženklų funkcijai, kurios tikslas yra garantuoti prekės, pažymėtos prekių ženklu, kilmę vartotojui“ Teisingumo Teismas pažymėjo, kad tokią funkciją turi tik prekės ženklas, ir nei patentas, nei kitos intelektinės nuosavybės teisės tokios išskirtinės funkcijos neturi.¹⁰⁸ Reikia pažymėti, kad ši doktrina faktiškai susiformavo ir įsitvirtino po nesėkmingo bendros kilmės doktrinos pritaikymo *HAG* byloje.

Teisingumo Teismo tikslas galėjo būti įgyvendintas, jei būtų leista atlyginti vartotojams už jų sumaišymą. Vartotojų apsauga prieš tai buvo laikoma atskira problema laisvame prekių judėjime. Tai galėjo būti padaryta siekiant leisti nukrypimus nuo laisvo prekių judėjimo principo nacionalinių įstatymų naudai/reikšmei padidinti, arba paneigti požiūrį, kad prekių ženklų funkcija yra tinkama jėga, kad sustabdytų paralelinį importą arba teisėtą prekių distribuciją nesankcionuotais kanalais. Kad ir kokia būtų to priežastis, tokią teoriją Teismas patvirtino. *Pfizer v Eurim-Pharm* byloje Teismas išaiškino, kad svarbu įvertinti prekės ženklo funkciją, kuri duoda vartotojui, arba paskutiniam produkto naudotojui garantiją, kad jis atskirs prekę pagal jos ženklą nuo kitų prekių.

¹⁰⁵ William Cornish & David Llewelyn, *Intellectual Property: Patents, Copyright and Trade Marks and Allied Rights* 5th ed., - London: Sweet & Maxwell, 2003)

¹⁰⁶ Hays Thomas, *Parallel importation under European Union Law*. – London: Sweet & Maxwell, 2004, p. 31

¹⁰⁷ Sprendimas byloje 3/78, [1978] E.C.R. 1823

¹⁰⁸ Ibid. 10-12 pastraipos;

1994 metais šios funkcija buvo taip pat apibrėžta ir kitose Teisingumo Teismo byloje, bet vėliau koncepcija ėmė keistis. *Bristol v Paranova* byloje pagrindinė prekės ženklo funkcija buvo apibrėžta kaip kokybės garantija.¹⁰⁹

Prekės ženklo funkcijos apibrėžimas itin svarbus tais atvejais, kai produktai yra perpakuojami arba perženklinami, kadangi kyla daug klausimų dėl to, ar yra pažeidžiama ši funkcija.¹¹⁰

2.4. Bendros kilmės doktrina ir jos nesėkmingo taikymo priežastys

Šios doktrinos esmė yra ta, kad intelektinės nuosavybės padaliniai negalėtų padalinti vieningos rinkos, kai visi šie padaliniai turi vieną ir tą patį visų šių padalinių savininką praeityje. Intelektinės nuosavybės teisių savininkas pagal šią doktriną negalėjo siekti sužlugdyti vieningos rinkos integracijos idėją padalindamas nuosavybę į kelis ar daugiau padalinių keliose valstybėse, kai šie padaliniai vėliau galėtų naudodamiesi nacionalinėmis valstybių narių pradėti rinkos segregaciją. Nacionalinių intelektinės nuosavybės teisių savininkai negali uždrausti prekių, kurios turi panašią teisę ir buvo išleistos į rinką kitoje valstybėje narėje, paralelinio importo. Šios doktrinos pagrindinis siekis buvo išvengti rinkos padalijimo, o doktrina rėmėsi tuo, kad intelektinės nuosavybės savininkas, kuris neišvengiamai praranda rinkos dalį kitiems tokių pačių prekių importuotojams, gauna atlygiu tuo metu, kai įvyksta jo teisių padalijimo metu. Antros kartos intelektinės nuosavybės teisių savininkai negalėjo naudoti intelektinių teisių apsaugos siekdami sustabdyti paralelinį importą iš vienos valstybės narės į kitą.

Su bendros kilmės doktrinos įgyvendinimu yra kelios svarbios Teisingumo Teismo bylos, kurių viena pavadinta *HAG I byla*,¹¹¹ kuri vėliau buvo pavadinta blogiausiu bendrosios kilmės doktrinos įgyvendinimu. Šioje byloje HAG prekės ženklas turėjo vieną savininką Vokietijoje ir Beneliukso šalyse. Po antrojo pasaulinio karo sąjungininkų šalys atskyrė Belgų prekės ženklą kaip prieš nuosavybę, kuri turėjo atlyginti karo padarytą žalą. Taigi skirtingos to paties prekės ženklo nuosavybės buvo įsteigto skirtingose šalyse – Vokietijoje ir Belgijoje. Kai vokiečių kavos gaminimo aparatų gamintojai pradėjo pardavinėti savo produktą Beneliukso šalyse naudodami HAG ženklą, belgai padavė juos į teismą. Teisėjai manė, kad HAG prekės ženklas vienu metu buvo

¹⁰⁹ Sprendimas sujungtose bylose C427,429,436/93, *Bristol Meyers Squibb v Paranova* [1996] E.C.R. I-3457

¹¹⁰ Išsamiau produktų perpakavimas ir perženklinimas yra nagrinėjami šio darbo 3 dalyje, kurioje stengiamasi išnagrinėti prekės ženklų funkcijos įtaką šiems prekių išvaizdos pakeitimo procesams.

¹¹¹ Sprendimas byloje 192/73, [1974] E.C.R. 731

valdomas tos pačios kompanijos, vadinasi buvo bendros kilmės, ir belgai negalėjo sustabdyti vokiško legalaus produkto importo.¹¹²

Aukščiau paminėtas sprendimas susilaukė labai daug kritikos, nes jis prieštaravo kartu ir prekės ženklo pagrindinei funkcijai.¹¹³ Jei panašios prekės, besidalindamos ta pačia rinka bet pagamintos skirtingų kompanijų, galėjo laisvai cirkuliuoti rinkoje, tai vartotojas negalėtų atskirti prekės kilmės pagal prekės ženklą. Taigi nuo 1978 iki 1990 metų tokia Teisingumo Teismo sukurta doktrina egzistavo kartu su prekės ženklo pagrindinės funkcijos doktrina. 1990 metais *HAG II* byloje Teisingumo Teismas užbaigė ginčą tarp doktrinų ir pasakė, kad „pagrindinis faktas yra pagrindinio intelektinės nuosavybės teisių savininko sutikimas padalinti savo kompaniją.“¹¹⁴

Bendros kilmės doktrina vis tik išnyko kiek vėliau, nes ji nebuvo suderinama su Teisingumo Teismo prekės ženklo pagrindinės funkcijos bei intelektinės nuosavybės turinio doktrinų plėtojimui. Toks doktrinos pasikeitimas buvo susijęs su tuo, kad dabar yra preziumuojama, kad pagrindinio ir originalaus prekės ženklo savininkas gauna atlygį tuo metu, kai teisė į prekės ženklą yra padalijama, ir jis gauna atlygį iš padalijimo metu atsiradusių padalinių.

Kiek vėliau Teisingumo Teismui teko svarstyti, ar *HAG II* bylos sprendime išdėstyti principai taip pat taikomi savanoriškiems nuosavybės teisių į prekės ženklą atskyrimo atvejams. *Ideal Standart* byloje Teisingumo Teismas nurodė, kad jie taikomi.¹¹⁵ Ši byla buvo susijusi su prekės ženklu *Ideal Standart*, kuris priklausė Amerikoje esančiai *American Standart* grupei, nors iš pat pradžių jo savininkai buvo dukterinės bendrovės *Ideal Standart GmbH* Vokietijoje ir *Ideal Standart AS* Prancūzijoje. Susidūrusi su finansiniais sunkumais, *Ideal Standart* Prancūzijoje pardavė prekės ženklą SGF, o ši pardavė jį CICH, kuri veikdama per dukterinę bendrovę IHT, pabandė *Ideal Standart* produktais prekiauti Vokietijoje. *Ideal Standart GmbH* kreipėsi į teismą, kad IHT būtų uždrausta prekiauti. Teisingumo Teismas dėl šio atvejo nusprendė, kad esant teisių perdavimui pasibaigimo doktrina netaikoma, nes net ir esant savanoriškam perdavimui teisės perduodantis asmuo nebegali koku nors būdu kontroliuoti produktų, kuriuos teisių perėmėjas pažymėjo prekių ženklu ir teikia į rinką, kokybės.

Nors pakankamai sunku vertinti šios neilgai gyvavusios doktrinos įtaką paraleliniam importui, bet doktrinos taikymas būtų padėjęs paraleliniams importuotojams, kuriems nereiktų rūpintis prekės kilme. Bet tokia doktrina buvo pasmerkta pranykti dėl akivaizdaus prieštaravimo kitoms doktrinoms ir akivaizdaus nenaudingumo intelektinės nuosavybės teisių savininkams.

¹¹² Ibid., 14 pastraipa

¹¹³ W. Rothnie, “Hag II: Putting the Common Origin Doctrine to Sleep”, London: Sweet & Maxwell, 1993, p. 1-9

¹¹⁴ Sprendimas byloje C-10/89, [1990] E.C.R. I-3711;

¹¹⁵ Sprendimas byloje C-9/93 IHT International Heiztechnik, GmbH, Uwe Danziger v Ideal Standart, GmbH [1994] E.C.R. I-2789

2.5. EB Sutarties 30 straipsnio taikymo pagrindinės problemos

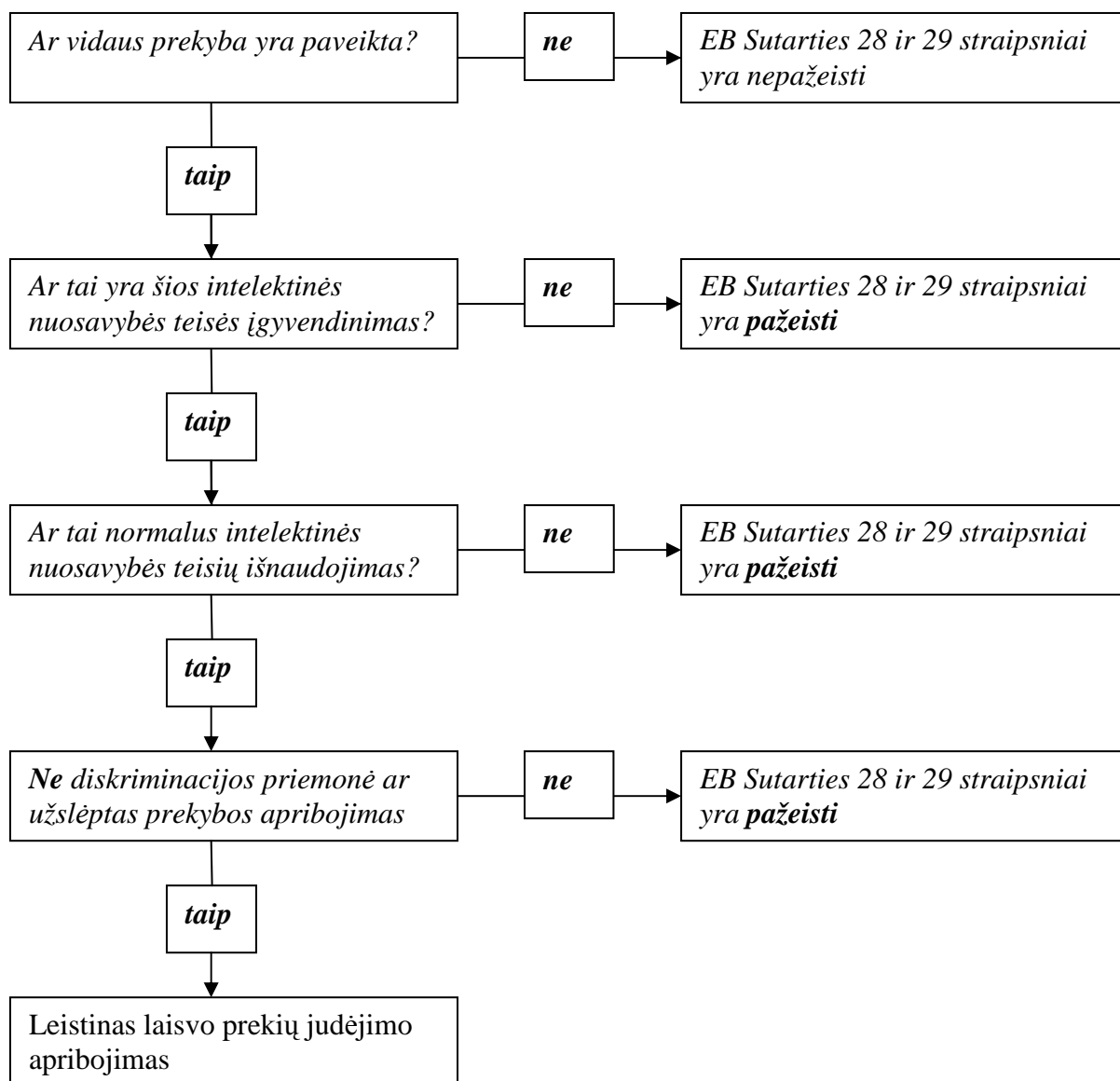
Dėl EB Sutarties 30 straipsnio visada atsiranda interesų konfliktas, kurioje vienoje pusėje vieningos rinkos integravimo siekis, kurį palaiko EB Sutarties 28 ir 29 straipsniai, o kitoje pusėje intelektinę nuosavybę ginantys įstatymai, kurie ginami EB Sutarties 295 ir 30 straipsniais. Ypač daug diskusijų kelia minėtas EB Sutarties 30 straipsnis. Atsakymą į aukščiau nurodytus klausimus turėtų duoti Teisingumo Teismas, kuris pakankamai aiškiai per daugelį metų praktikos suformulavo taisyklę, kad visi nacionalinių teisės aktų, ribojančių laisvą prekių judėjimą rinkos viduje, taikymas yra neleidžiamas vadovaujantis EB Sutarties 28 ir 29 straipsniais. *Deutsche Grammophon* byloje Teisingumo Teismas pasisakė, kad EB Sutarties 30 straipsnis leidžia tik tokius nukrypimus nuo bendros taisyklės, kurie yra pateisinami intelektinės nuosavybės teisių saugojimu, ir kurie patenka į intelektinės nuosavybės specifinį objektą – dalyką.¹¹⁶

Kalbant apie EB Sutarties 30 straipsnio tikslus, svarbu nustatyti, ar kiekvienu konkrečiu atveju, išimtis iš taisyklių, nustatytų EB Sutarties 28 ir 29 straipsniuose, yra skirta ginti pačią teisę, ar tos išimties tikslas yra kitas. Jei ji (išimtis) yra skirta kokiam nors kitam tikslui, tai nėra leidžiama EB Sutarties 30 straipsnyje nustatyta išimtis ir tokiu atveju, intelektinės nuosavybės teisės nacionalinis įgyvendinimas bus laikomas uždrausta priemone vidaus rinkos prekyboje.

Jei preziumuojama, kad išimtis yra daroma tam, kad ginti pačią intelektinės nuosavybės teisę, tai tada sekantis klausimas būtų apie intelektinės nuosavybės teisės vykdymas. Ar intelektinės teisės vykdymas yra susijęs su specifiniu šios teisės dalyku/objektu ir pagrindine funkcija (jei kalbama apie prekės ženklą). Jei atsakymas – taip, tada galima teisės įgyvendinimą tęsti, jei ne analizė sustoja, ir tokios teisės įgyvendinimas yra uždraustas EB Sutarties 28 ir 29 straipsniais.

Trečiasis klausimas būtų susijęs su motyvacija, kuri slypi už teisių įgyvendinimo. Ar tikrai intelektinės nuosavybės teisių įgyvendinimas yra savavališka diskriminacijos priemonė, ar užslėptas valstybių narių tarpusavio prekybos apribojimas. Tai kiekvienu atveju yra fakto klausimas, priklausantis nuo Teisingumo Teismo pozicijos, bei kitų aplinkybių. Grafiškai viską būtų galima pavaizduoti taip:

¹¹⁶ Sprendimas byloje 78/70 Deutsche Grammophon, GmbH v Metro- SB-Grossmarkte, GmbH & Co, KG [1971] E.C.R. 487

Nacionaliniai valstybių narių teisės aktai gali įtvirtinti naujus izoliacinius intelektinės nuosavybės apsaugos būdus ir formas, kurių įgyvendinimas žalotų vidaus rinkos prekybą. Pakankamai normalu ir racionalu būtų EB Sutarties 30 straipsnį interpretuoti kaip ginantį tas intelektinės nuosavybės formas, kurios egzistavo tuo metu, kai EB Sutartis buvo sudarinėjama. Jei tokia teisė, įtvirtinta nacionaliniuose teisės aktuose, būtų natūraliai apribojanti bei diskriminuojanti, tai EB Sutarties 30 straipsnis nebūtų taikomas tokiai teisei apginti, nes teisė nepatektų į EB Sutarties 30 straipsniu ginamas teises. Apskritai, EB Sutarties 30 straipsnis turėtų būti interpretuojamas kaip leidžiantis nukrypimus nuo laisvo prekių judėjimo, nebent intelektinės nuosavybės teisės savininkas įgyvendina uždraustą tikslą.

2.6. Paralelinio importo reglamentavimas ir ypatumai silpnos intelektualinės nuosavybės teisių apsaugos valstybėse

Intelektinės nuosavybių apsauga nėra vienoda visose valstybėse, todėl harmonizavimui skirtos direktyvos ir tiesioginio taikymo reglamentai turi tikslą suvienodinti intelektualinės nuosavybės teises visose Bendrijai priklausančiose valstybėse tam, kad visose valstybėse egzistuotų vienodas teisių išnaudojimo principas. Prieš direktyvų įsigaliojimą, egzistavo pakankamai aukštas apsaugos lygis, kuris buvo užtikrinamas Paryžiaus, Berno ir Madrido konvencijomis, kurios įtvirtino minimalius apsaugos standartus.¹¹⁷ Bet iškilo problema, kuri susijusi su medikamentais, apsaugotais patentais.

Kai kuriose valstybėse teisė naudotis patentu, skirtu medikamentų sudėčiai apsaugoti, yra labai ribota. Kitose valstybėse patentų teisinė sistema priskiria medikamentus chirurginei technikai, kuriai pritaikyti patentinę apsaugą yra neįmanoma, o kitose valstybėse (pvz. Didžiojoje Britanijoje) tokiems naujiems vaistams patentinė apsauga yra taikoma, nes tokie vaistai yra priskiriami vaistams, kuriems galima pritaikyti patentinę apsaugą, ir jie laikomi skirtingu ligų gydymo būdu.¹¹⁸ Pažymėtina, kad vaistų nuo žmonių ir gyvūnų ligų patentinė apsauga taip pat kelia didelius moralinius klausimus, į kuriuos kiekviena valstybė iki šiol stengiasi atsakyti nacionaliniu lygmeniu.

Priverstinis medikamentų licencijavimas taip pat sudaro kliūtis patentinės sistemos vienodinimui Bendrijos lygiu. Intelektinės nuosavybės prekėms, kurios nelegaliai pateko į rinką, teisės negali būti išnaudotos, kadangi prekės pateko į rinką be tokių teisių savininko sutikimo. Priverstinis licencijavimas, įteisintas Paryžiaus konvencijos¹¹⁹, sukomplicavo ir įteisino sistemą, kai patentu apsaugotos prekės buvo rinkoje be patento savininko sutikimo. Europos Sąjungos valstybių narių nacionaliniai teismai buvo priversti nagrinėti situacijas dėl medikamentų paralelinio importo iš valstybių, kuriose patentų apsauga buvo neegzistuojanti arba silpna, ir kur vaistai buvo gaminami arba parduodami su privalomomis licencijomis.

Prieš įsiliedamos į bendrąją rinką Ispanija ir Portugalija traktavo medikamentus taip pat, kaip ir kitas medicininio gydymo formas. Daugumai medikamentų patentinė apsauga nebuvo prieinama šiose šalyse, bet laisvo judėjimo nuostatos buvo taikomos prekėms, kurios patekdavo į rinką iš šių valstybių į kitas bendrosios rinkos valstybes. Pagrindinis klausimas buvo: ar gali patento savininkas taikyti kitos valstybės narės nacionalinę teisinę sistemą, saugančią patentus, kai

¹¹⁷ 1883 m. Paryžiaus konvencija, skirta intelektualinės nuosavybės apsaugai, peržiūrėta 1967 m., pataisyta 1979 m. 1886 m. Berno konvencija skirta literatūros ir meno kūrinių apsaugai, peržiūrėta 1971 m., pataisyta 1979 m.; 1891 m. Madrido susitarimas dėl tarptautinės prekių ženklų registracijos, peržiūrėtas 1967 m., pataisytas 1979 m.

¹¹⁸ Hays Thomas, *Parallel importation under European Union Law*. – London: Sweet & Maxwell, p. 76

¹¹⁹ 1883 m. Paryžiaus konvencija, skirta intelektualinės nuosavybės apsaugai, peržiūrėta 1967 m., pataisyta 1979 m. 5 straipsnio 2 dalis

paralelinis importuotojas išveža prekes iš valstybės, kurioje patentų apsaugos nėra, arba ji yra labai silpna. Teisingumo Teismas pasisakė byloje *Merck prieš Stephar*¹²⁰ išaiškindamas patento savininko sutikimo esmę, atsižvelgiant į tai, kur tas sutikimas buvo ar nebuvo suteiktas. Šioje byloje patento savininkas išleido į rinką vaistą Ispanijoje, kurioje patento apsauga, skirta neleisti nepriklausomam gamintojui gaminti tokį vaistą, nebuvo galima. Kai paralelinis importuotojas pradėjo importuoti medikamentą į kitas valstybes iš Ispanijos, patento savininkas kreipėsi į teismą ir nurodė, kad pažeidžiamos jo teisės, nes patento savininkas negalėjo išnaudoti savo teisių Ispanijoje, kurioje nebuvo patentų apsaugos šiam konkrečiam medikamentui. Teisingumo Teismas nurodė, kad nėra svarbu tai, ar yra patentų apsauga konkrečioje valstybėje, ir nurodė, kad visada reikia remtis specifiniu patentų teisių turiniu, kuris garantuoja patento savininkui pirmą kartą išleisti medikamentą į rinką, neatsižvelgiant į tai, ar konkrečią teisinę aplinką. Medikamento gamintojas pasinaudojo patento suteikiamu specifiniu turiniu, kai jis sutiko, kad vaistas būtų išleidžiamas į konkrečią valstybę narę. Patento savininko teisės tuo atveju buvo išnaudotos, ir Teisingumo Teismas nurodė, kad gamintojas neturi teisės prieštarauti paraleliniam importui.

Medikamentų gamintojai negali iki šiol remtis patentų apsauga Iberijos pusiasalyje, nes ji nėra tokia, kokia egzistuoja kitose valstybėse narėse. Priverstinis licencijavimas, rinkos sąlygos, vyriausybės kontroliuojamos žemos kainos lemia tai, kad Ispanijos arba Portugalijos rinkos toliau išlieka pastoviomis medikamentų tiekimo rinkomis paraleliniams importuotojams. Byloje *Merck prieš Primecrown* medikamentų gamintojai Teisingumo Teisme bandė blokuoti paralelinį importą iš Ispanijos. Teisingumo Teismas pakartojė savo nuostatas dėl to, kad jei patento savininkas išleidžia prekę į rinką, kur nėra teisinės apsaugos, tai patento savininkas negali naudoti šio fakto tam, kad uždraustų paralelinį importą. Bet šiuo atveju, gamintojai pasitelkė argumentą dėl to, kad jie buvo priversti pardavinėti savo gaminamus vaistus Ispanijoje, jie neturėjo pasirinkimo, ir, svarbiausia, nebuvo jų sutikimo pardavinėti vaistus Ispanijoje. Teisingumo Teismas iš dalies sutiko su šiais argumentais. Nors Teismas nuneigė didelį ir svarbų medikamentų gamintojų argumentą dėl to, kad jei vyriausybė kontroliuoja kainas, tai reiškia sutikimo išleisti vaistus į rinką, nebuvimą, bet Teisingumo Teismas pripažino, kad tuo atveju, kai vaistų gamintojai turi sutikti su legaliu reikalavimu reguliuoti kainas, tai nereiškia teisių išnaudojimo.¹²¹ Vis tik, Teisingumo Teismas savo įdomiame sprendime nurodė, kad tuo atveju, kai gamintojai privalo laikytis etinių arba moralinių valstybės narės reikalavimų išleidžiant medikamentą į rinką, tai nereiškia, kad medikamentai išleidžiami į rinką per prievartą, ir tai nebus pagrindas taikyti išimtis iš laisvo prekių judėjimo.

¹²⁰ Sprendimas byloje 187/80 *Merck & Co Inc. v Stephar, BV and Petrus Staphanus Exler* [1981] E.C.R. 2063, toliau *Merck I* sprendimas

¹²¹ *Ibid.*, 14 pastraipa

Situacija, kai teisės nėra išsemiamos, yra galima, bet įrodinėjimo pareiga teks patento savininkui, kuris turės įrodyti, kad teisėtas įpareigojimas privertė pirmą kartą išleisti prekes į rinką.

Vaistų, kurie gaminami pagal priverstines licencijas teisinis statusas rinkoje yra kitoks. Tai nurodė Teisingumo Teismas byloje *Pharmon BV prieš Hoechst AG*. Vokietijos bendrovė *Hoechst* Vokietijoje, Nyderlanduose ir Jungtinėje Karalystėje turėjo paralelinius patentus vaistui „Frumeside“. *Hoechst* niekada nebuvo pasinaudojusi savo patentu Jungtinėje Karalystėje, todėl konkuruojanti bendrovė (DDSA) kreipėsi į Didžiosios Britanijos patentų kontrolieriaus įstaigą ir paprašė suteikti priverstinę licenciją gaminti „Frusemide“ be *Hoechst* sutikimo. Ši licencija buvo suteikta, tačiau su sąlyga, kad DDSA mokės *Hoechst* tinkamo dydžio honorarą. Tada paralelinis importuotojas *Pharmon* iš DDSA nupirko „Frumeside“ ir mėgino šiuo vaistu prekiauti Nyderlandų rinkoje. *Hoechst* į tai atsakė panaudodama Nyderlandų patentą ir siekė uždrausti „Pharmon“ importuoti vaistą „Frusemide“ į Nyderlandus, motyvuodama tuo, kad ji nedavė sutikimo jo teikti į Jungtinės Karalystės rinką. „Pharmon“ tvirtino, kad atsižvelgiant į Merck I sprendimą, turi būti vadovaujama EB Sutarties 28 straipsniu ir teisių pasibaigimo principu, nes *Hoechst* žinojo įžengimo į Didžiosios Britanijos rinką pasekmes (būtent tai, kad jei patento savininkas nesinaudoja patentu, trečiajai šaliai gali būti išduodama priverstinė licencija). „Pharmon“ taip pat teigė, kad priverstinės licencijos yra panašios į suteikiamas laisva valia, nes patento savininkui yra mokama tinkama kompensacija. *Hoechst* tokiam požiūriui nepritarė ir tvirtino esant skirtumų tarp priverstinės licencijos ir laisva valia suteiktos licencijos, nes pirmuoju atveju nebuvo jokių tikrų derybų tarp patento savininko ir priverstinės licencijos turėtojo. Ji taip pat teigė, kad laisva valia suteikta licencija yra vienas iš naudojimosi teisėmis būdų, sudarančio intelektualinės nuosavybės teisių specifinio turinio esmę. Priešingai, priverstinės licencijos, yra skirtos konkreitiems valstybės narės poreikiams tenkinti. Teisingumo Teismas palaikė *Hoechst* poziciją. Jis nurodė, jog teisių pasibaigimo teorija yra pagrįsta prielaida, kad patento savininkas arba jo sutikimu – trečioji šalis produktą į rinką pateikia laisva valia ir savanoriškai.¹²²

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad patento savininkui nesutikus su pirmu prekių išleidimu į rinką, laisvo prekių judėjimo nuostatos tada, kai medikamentai gaminami pagal priverstines licencijas, yra netaikomos. Todėl patento savininkas gali blokuoti paralelinį importą iš kitos valstybės narės, jei vaistai joje buvo gaminami pagal priverstinę licenciją: tokios licencijos išdavimas nėra ekvivalentus patento savininko sutikimui. Nors tai nėra visiškai aiškus sprendimas, kadangi tai sukelia situaciją, kai identiškų produktų, išleistų į tos pačios valstybės rinką, teisinė

¹²² Sprendimas byloje 19/84 „Pharmon BV“ prieš „Hoechst AG“ [1985], ECR 2281.

padėtis yra skirtinga, bet tai yra logiškas Teisingumo Teismo sprendimas, užtikrinantis sprendimų tęstinumą dėl laisvo prekių judėjimo su patento savininko sutikimu.

Didžiojoje Britanijoje galioja privalomo licencijavimo sistema patentams, ir suteikus licencijavimui išskirtinę padėtį tiek, kaip paraleliai importuotų medikamentų šaltinį, tiek kaip tikslą, galima tikėtis, kad ši sistema į ginčą dėl paralelinio importo teisėtumo tikrai bus įtraukta. Byloje *Allen & Hansbury prieš Genery*¹²³, Teisingumo Teismas išplėsdamas savo ankstesnę poziciją, kad patento specifinis turinys apima patento savininko teisę naudoti savo išradimą gaminant produktus ir pateikiant juos į rinką pirmą kartą tiek pačiam, tiek per savo licencinius patikėtinius. Į specifinį patentų turinį taip yra įtraukta ir teisė prieštarauti pažeidimams. Patentų suteikiamos teisės yra gerokai pakeičiamos tada, kai šalyje galioja priverstinių licencijų sistema. Tokiu atveju į patentų specifinį turinį yra įtraukiama teisė reikalauti sąžiningo atlygio iš to asmens, kuris naudojasi tavo teisėmis. Bet, net ir atsižvelgiant į aukščiau išdėstytą poziciją, nacionalinių teismų teisė uždrausti importą, diskriminuotų importuotojus, nebent tai reikalinga tam, kad patento savininkas gautų tas pačias teises, kaip ir paralelinis importuotojas. Kai nacionalinis gamintojas veikia pagal priverstinę licenciją, tai importuotojai iš kitų valstybių turi turėti tokias pačias teises, kaip ir gamintojas patento savininko atžvilgiu. Taip atsitinka tada, kai nacionaliniai įstatymai leidžia priverstiniam licencijavimui pakeisti patentų suteikiamų teisių specifinį turinį. Tokiu atveju nacionaliniai įstatymai privalo suteikti paraleliniam importuotojui tokias pačias teises, kaip ir gamintojui. Teismas nurodė, kad nacionalinis patento savininkas neturi teisės uždrausti paraleliniam importuotojui vykdyti savo veiklą, jei priverstinė licencija yra prieinama tik nacionaliniam gamintojui. Ir nėra svarbu, kur bus pagamintos prekės, esančios rinkoje, nes priverstinio licencijavimo sistemos tikslas yra suteikti papildomą patentais apsaugotų prekių kiekį rinkai bei suteikti tinkamą atlygį patento savininkui. Siekiant šių tikslų, nacionalinės taisyklės turi būti taikomos vienodai tiek vietiniams, tiek importuotiems produktams tol, kol išimties iš EB Sutarties 28 straipsnio yra pateisinamos vartotojų apsauga ir sąžiningos prekybos sąlygomis.¹²⁴

Toks išplėstas patento suteikiamų teisių specifinis turinys buvo patvirtintas keletose ginčuose tarp Europos Komisijos ir Italijos bei Didžiosios Britanijos vyriausybių. Priverstinės licencijos suteikimas buvo skirtas tam, kad diskriminuotų kitas valstybes nares ir trukdytų laisvai prekybai, kadangi nacionalinė teisinė sistema sukūrė tokio precedentą, kai patentas yra ne visiškai išnaudojamas nacionalinėje teritorijoje, o apsaugotas produktas negalėjo pateikti į rinką iš kitos valstybės narės. Teisingumo Teismas nustatė, kad negalima patento teisių specifinio turinio susieti su situacija, kai sukuriama diskriminacija tarp patento naudojimo nacionalinėje teritorijoje ir

¹²³ Sprendimas byloje 434/85 *Allen & Hansbury Ltd v Generics (UK) Ltd.*, [1988], E.C.R. 1245

¹²⁴ *Ibid.* 31-35 pastraipos

patento naudojimo kitoje valstybėje narėje. Komisija nurodė, kad nacionaliniai įstatymai, reguliuojantys priverstinę licenciją ir nustatantys, kad patento savininkas turi teisę gauti kompensaciją už priverstinę licenciją tuo atveju, kai kitose valstybėse patento savininkas jau naudoja savo patentą vaistų gamybai, yra laisvo prekių judėjimui prieštaraujantys teisės aktai.¹²⁵ Pažymėtina, kad tokiu atveju, patentų teisių savininkas būtų mažiau suinteresuotas teikti į nacionalinę rinką importuotas prekes, nes turėtų šansą sukurti pagrindą priverstinei licencijai.

Silpna apsauga valstybėse narėse, priverstinis patentų licencijavimas ir iš trečiųjų valstybių importuotų medikamentų statusas buvo nagrinėjami vienoje byloje, kurioje šalys buvo *Generics ir Smith Kline and French*¹²⁶. Šioje byloje priverstinės licencijos prieinamumas buvo įtvirtintas nacionaliniuose įstatymuose ir galiojo tiek medikamentams iš Bendrijos, tiek medikamentams iš už Europos ekonominės erdvės, tuo atveju, jei patentas nebuvo naudojamas nacionalinėje teritorijoje. Bet jei patentas buvo naudojamas nacionalinėje valstybėje, tai priverstinė licencija importuotiems produktams, negalėjo būti taikoma. Tokia teisinė padėtis ignoravo atvejį, kai patentas nebuvo naudojamas nacionalinėje sistemoje, bet ekvivalentus patentas buvo naudojamas kitoje valstybėje narėje ir nacionalinė teritorija galėjo būti aprūpinta prekėmis iš Bendrijos rinkos vidaus. Teisingumo Teismas nurodė, kad tais atvejais, kai priverstinė licencija suteikiama arba nesuteikiama prekėms iš už rinkos ribų arba iš valstybių narių, tai neliečia nuostatų, reguliuojančių laisvą prekių judėjimą, bet tuo atveju, kai vienos valstybės teritorijoje yra laikomasi nuostatų, kurios leidžia išskirti vienus produktus, kuriems išduodama priverstinė licencija, iš kitų produktų, kurie importuojami iš kitos valstybės narės, tai tada Teisingumo Teismas pripažįsta tai, kaip laisvo prekių judėjimo ribojimą ir tokios nuostatos negali būti pateisinamos EB Sutarties 30 straipsnio išimtimis, skirtomis apsaugoti patento teisių specifinį turinį.¹²⁷ Atsižvelgiant į tai, nacionalinės institucijos, išduodančios priverstines licencijas negali naudoti savo teisių taip, kad tokie įgalinimai leistų riboti prekybą tarp valstybių narių ir jokie nepalankūs vartotojams ar nacionalinei ekonomikai veiksniai, kurie atsiranda dėl Bendrijos patentų teisės harmonizavimo trūkumo, negali būti teisės aktų, ribojančių laisvą prekybą rinkos viduje, priežastimi.¹²⁸

Ši Teisingumo Teismo byla buvo komplikauta, nes joje sprendėsi medikamentų, kurie buvo vežami per Ispaniją ir Portugaliją, klausimas. Teisingumo Teismas šioje byloje pakartojo savo poziciją dėl to, kad patento savininkas negali uždrausti patentais apsaugotų medikamentų paralelinį importą iš kitų valstybių narių, kuriose patento savininkas buvo davęs sutikimą išleisti prekes į

¹²⁵ Sprendimai byloje 30/90 Re. Compulsory Patent Licences: EC Commission v United Kingdom; C-235/89 EC Commission v Italy [1989] O.J. C228/10

¹²⁶ Sprendimas byloje C-191/90 Generics (UK) Ltd and Harris Pharmaceuticals, Ltd v Smith Kline and French Laboratories Ltd [1992] E.C.R. I-5335

¹²⁷ Ibid., 24 pastraipa

¹²⁸ Ibid., 27 pastraipa

rinką, neišskiriant tų valstybių, kuriose patentinė apsauga buvo silpna, arba jos nebuvo. Daugelis bylų rodo, kad patentų teisė reikalavo integralumo visose valstybėse narėse. Ispanija ir Portugalija buvo įtrauktos į didesnę Bendrijos rinką ir jų teisinės nuostatos medikamentų apsaugos ir komercinių požiūrių atžvilgiu pasikeitė. Tai akivaizdžiai įrodo vadinamoji *Merck II* byla.

Atsižvelgus į bylos *Hoechst prieš Pharmon* sprendimą, Teisingumo Teismas buvo spaudžiamas peržiūrėti savo *Merck I* sprendimą, kai tik tam atsirado proga byloje *Merck prieš Primecrown (Merck II)*. „Merck“ Jungtinėje Karalystėje turėjo patentą keletui vaistų. „Primecrown“, remdamasi *Merck I* sprendime išdėstytais principais, importuodavo į Jungtinę Karalystę įvairius vaistus iš Ispanijos ir Portugalijos, kur šie vaistai nebuvo patentuojami. „Merck“ ginčijo, jog *Merck I* byla buvo klaidingai išspręsta, todėl ji gali pasinaudoti Jungtinėje Karalystėje registruotu patentu, kad uždraustų „Primecrown“ importą. Ji tvirtino turinti moralinę pareigą teikti svarbius vaistus į tokias šalis kaip Ispanija net ir esant nedideliam pelnui, ir todėl jos sutikimas buvo suvaržytas tokiu pat būdu, kaip ir suteikiant priverstinę licenciją. Generalinis advokatas Fennelly, palaikęs „Merck“ poziciją, teigė, kad *Merck I* sprendimu buvo pažepta per toli užtikrinant, kad intelektinės nuosavybės teisės nebūtų naudojamos padalijant valstybių rinkas, todėl juo buvo pakenktą pačiai patentų esmei, „būtent patentų teisių savininko teisei pirmą kartą teikti į rinką kiekvieną konkretų jo patentuoto produkto vienetą valstybėje narėje pasinaudojant tuo, kad per visą patentų galiojimo laikotarpį nėra be jo leidimo pardavinėjamų kopijų konkurencijos“. Toliau jis dėstė, kad *Merck I* sprendimas buvo pagrįstas argumentuote, klaidinga logikos požiūriu: nacionalinio patentų suteikta teisė negali būti įgyvendinama, todėl ji negali pasibaigti patekimu į rinką tokioje valstybėje narėje, kuri nepripažįsta konkretaus produkto patentų teisių. Be to, jo nuomone, teisių pasibaigimo doktrina turi būti taikoma tik tada, kai yra tikras paralelinis importas. O šiuo atveju taip nėra.¹²⁹

Tačiau Teisingumo Teismas atsisakė keisti savo ankstesnį sprendimą, Jis pažymėjo, kad *Merck I* atveju susidariusi situacija kažin ar kiltų dar kartą, nes vaistiniai preparatai dabar jau yra patentuojami visose valstybėse narėse. Jis pridūrė, kad valstybės narės galėtų nusistatyti reikiamas pereinamojo laikotarpio priemones, - kaip jos padarė Ispanijos ir Portugalijos stojimo metu, - jei į Sąjungą stojant naujoms valstybėms susidarytų tokia pat situacija, ir taip leisti tokioms bendrovėms kaip „Merck“ pasiremti turimais patentais, kad uždraustų paralelinį importą iš šalių, kuriose produktai pereinamuoju laikotarpiu būtų nepatentuojami.¹³⁰

¹²⁹ Barnard Catherine, Europos Sąjungos materialinė teisė. Keturios laisvės. 1 knyga „Laisvas prekių judėjimas“. – Eugrimas, 2005, p. 211;

¹³⁰ Ibid., p.212

3. Paralelinis importas, kai prekės perpakuojamos, perženklinamos arba papildomai pažymimos

3.1. Prekės pakuotės papildomas žymėjimas

3.1.1. *Kito asmens intelektualinės nuosavybės teisių naudojimas papildomai pažymint prekę*

Žiūrint iš intelektualinės nuosavybės teisių savininko pusės, paralelinio importo metu visada yra neteisėtai naudojamos intelektualinės nuosavybės teisių savininko teisės. Ir nėra svarbu, ar tai yra teisė į patentą, prekės ženklo, ar kitų nuosavybės rūšių, apsaugą. Savininkas turėtų turėti teisę sustabdyti neteisėtą naudojimą, bet vadovaujantis Europos Sąjungoje galiojančiu teisių išsėmimo principu teisių savininkas savo teisę į apsaugą praranda po pirmo prekių pardavimo su intelektualinės nuosavybės teisių savininko sutikimu. Šios nuostatos nebuvo naujos intelektualinės nuosavybės teisių savininkui, nes skirtingais būdais skirtingose jurisdikcijose šis principas buvo naudojamas tam, kad sustabdytų intelektualinės nuosavybės teisių perėjimo apribojimus kartu su perkama preke naujam savininkui. Bet Europos Sąjungoje stengiantis integruoti bendrą rinką, laisvas prekių judėjimas turi kitą prasmę, kuri yra susijusi su nukrypimu nuo originalios, pasyvios, su nuosavybe susietos teisių išsėmimo doktrinos.

Laisvo prekių judėjimo nuostatos yra interpretuojamos taip, kad prekės, kurios yra parduodamos paralelinio importo metu, nesiskiria nuo prekių, kurias parduoda intelektualinės nuosavybės teisių savininkas. Tuo atveju, kai intelektualinės nuosavybės teisės yra susietos su prekės savybėmis (medicininį patentų atveju), papildomi laisvo prekių judėjimo reikalavimai yra neįgyvendinami, nes jie yra neatsieti nuo pačios prekės. Visiškai kitaip yra tada, kai išskirtinės teisės sukuria prekės vertę. Taip atsitinka su prekės ženklais, kurių vienas iš tikslų yra sukurti prekės vertę ir ją išsaugoti tam, kad vartotojas gerai prisimintų prekę pagal jos išvaizdą, kurią sudaro prekės ženklas. Prekės ženklo vertė vienoje Europos Bendrijos šalyje gali būti žymiai mažesnė nei kitoje, todėl tai yra kliūtis laisvam prekių judėjimui, kadangi, ta pati prekė, paraleliai importuojama ir intelektualinės teisių savininko pažymėta kitu prekės ženklu, gali turėti skirtingą komercinę vertę. Siekdami sumažinti tokios kliūties pasekmes Bendrijos teismai sudarė leidžiamų, bet neįteisintų prekės ženklo ir autorių teisėmis apsaugotų objektų naudojimo būdų, kurie, priešingu atveju, būtų laikomi prekės ženklo arba autorių teisių naudojimo pažeidimu. Šie naudojimo būdai yra skirti tam, kad suvienodintų komercinę identiškų prekių vertę ir palengvintų jų judėjimą per Bendrijų sienas. Šie būdai dažniausiai yra naudojami medikamentų paralelinio importo metu.

Medikamentai gali būti papildomai pažymėti ne be jų išėmimo iš pakuotės. Lipdukas, kuris yra priklijuojamas ant medikamento pakuotės, gali būti pripažintas tinkamu ir atitinkančiu šalies, į kurią medikamentas yra importuojamas, teisės aktų reikalavimus. Byloje *Eurim-Pharm v*

*Beiersdorf*¹³¹, Teisingumo Teismas nagrinėjo atvejį, kai paralelinis importuotojas užklįjavo lipduką prie gamintojo prekės ženklo. Tai buvo atlikta, nes teisės aktai suteikė pareigą paraleliniams importuotojams perpakuoti medikamentus tam, kad atitiktų teisės aktų reikalavimus. Paraleliniam importuotojui yra daug pigiau užklįjuoti naują lipduką ant tos pačios pakuotės negu visiškai perpakuoti prekę. Teisingumo Teismas nustatė, kad nėra jokios būtinybės perpakuoti prekę kartu uždedant prekės ženklą ant naujos pakuotės, kadangi tai yra tas pats kaip ant senos pakuotės užklįjuoti lipduką su nauja informacija.¹³²

Bet iškyla viena esminė problema, kurios stengiasi išvengti prekių ženklo savininkas: prekės papildomas žymėjimas (papildomos informacijos užklįjavimas ant originalios prekės pakuotės) kelia didesnę grėsmę prekės ženklo savininko interesams negu prekės perpakavimas. Reikia pažymėti, kad prekės perpakavimas ir papildomas žymėjimas yra leidžiami tik tiek, kad būtų įvykdomi privalomi teisės aktų reikalavimai. Perpakuodamas prekę paralelinis importuotojas pagamina naują pakuotę, kuri yra didesnė arba mažesnė už originalią pakuotę. Paralelinis importuotojas taip pat paruošia naują instrukciją valstybės kalba. Jei paralelinis importuotojas savo darbą atlieka tinkamai, tai perpakavimas atitinka prekių ženklo savininko interesus, kadangi prekė perpakuojama į tokią pakuotę, kurią pageidauja matyti prekės ženklo savininkas. Tuo atveju, jei prekė yra papildomai pažymima, kyla grėsmė, kad papildomas žymėjimas turės didesnę įtaką vartotojui. Prekės ženklo savininko žymuo yra paliekamas toje pačioje vietoje, bet yra užklįjuojama daugybė naujos informacijos. Prekės ženklo vertės sumažinimo vartotojo akyse galimybė padidėja. Defektinis, nekokybiškas, netvarkingas papildomas žymėjimas gali sugadinti prekės ženklo vertę.¹³³ Ar paralelinio importuotojo veiksmai pažeidžia prekės ženklo savininko interesus, paliekama spręsti nacionaliniams teismams¹³⁴.

3.1.2. Papildomo žymėjimo būtinumo problema

Teisingumo Teismas byloje *Loendersloot v Ballantine*¹³⁵ aptarė keletą probleminių klausimų, kurie buvo iškilę paraleliniams importuotojams perpakuojant ir/ar papildomai pažymint medikamentus. Šioje byloje originali prekės išvaizda buvo pagrindas tam, kad paralelinis importuotojas negalėtų įvežti prekės į valstybę narę, kurioje galiojo kitokie imperatyvūs reikalavimai prekės žymėjimui. Teisingumo Teismas nustatė, kad prekės ženklo savininko

¹³¹ Sprendimas byloje 71-72/94 Eurim-Pharm Arzeimittel, GmbH v Beiersdorf, [1997] E.C.R. I-3603;

¹³² Ibid, 38 pastraipa.

¹³³ Ibid., 65-67 pastraipa.

¹³⁴ Ibid., 68 pastraipa.

¹³⁵ Sprendimas byloje C-349/95 Frits Loendersloot, t/a F. Loendersloot Int'l Expeditie v George Ballantine & son Ltd [1997], E.C.R. I-6227

veiksmi, kuriais jis stengėsi sustabdyti paralelinį importą siekdamas apsaugoti prekės išvaizdą yra neteisėti tada, kai tokiais veiksmais siekiama padalinti rinką.¹³⁶ Kartu Teisingumo Teismas nustatė, kad asmuo, papildomai pažymintis prekes privalo tai atlikti padarydamas kuo mažiau žalos prekės ženklui ir prekės ženklo savininko interesams. Paralelinis importuotojas privalo įrodyti, kad jo veiksmi yra būtini.¹³⁷ Paralelinis importuotojas laikomas įvykdęs savo įrodinėjimo pareigą tuo atveju, jei jis gali įrodyti, kad:

- a.) Prekės ženklo savininko teisių į prekės ženklus naudojimas, kuris skirtas papildomai pažymėtų prekių platinimo uždraudimui, yra kartu ir dirbtinio rinkos padalijimo skatinimas;
- b.) Papildomas žymėjimas nepakeičia originalios prekės sudėties;
- c.) Papildomas pažymėtos prekės išvaizda negali pakenkti prekės ženklo savininko interesų arba sugadinti prekės ženklo įvaizdį;
- d.) Paralelinis importuotojas yra informavęs prekės ženklo savininką apie planuojamą prekės papildomą žymėjimą;

Paralelinio importo bylose dažnai pasikartoja prekės identifikacinio kodo pašalinimo klausimas¹³⁸. *Loendersloot* byloje pateikiamoje situacijoje identifikacinis prekės kodas buvo nutrintas nuo originalios prekės pakuotės, o prekės ženklo savininkas argumentavo, kad tokie identifikacinio kodo buvimas yra skirtas sveikatos ir saugumo apsaugai, kadangi tai padeda sekti prekę. Paralelinis importuotojas argumentavo, kad toks veiksmas reikalingas tam, kad būtų apsaugotas paralelinio importuotojo kontrahentas, kuris norėjo būti nežinomas. Teisingumo Teismo nuomone, tais atvejais, kai žymens savininkas nustato kodus dėl teisėtų priešasčių, tai kartu leidžia jam kovoti su paraleline prekyba, bet tai turi atitikti konkurencijos teisės reikalavimus.¹³⁹ Teismas vėl paliko nacionaliniams teismams pareigą kiekvienu atveju aiškintis ar paralelinio importuotojo šaltinio atskleidimo.¹⁴⁰ Teisingumo Teismas pritaikė šį principą vėlesnėje byloje *Van Doren v Lifestyle*¹⁴¹, nustatydamas paralelinio importuotojo teisę neatskleisti prekių tiekimo šaltinį. Taigi Teisingumo Teismas pakeitė savo jurisprudenciją nuo *Loendersloot* bylos ir įtvirtino principą, pagal

¹³⁶ Ibid., 26-28; 44-46 pastraipos

¹³⁷ Ibid., 50 pastraipa

¹³⁸ Sprendimas byloje C-244/00 *Van Doren + . GmbH v Lifestyle Sports + sportswear Handelsgesellschaft mbh and Michael Orth* [2003] E.C.R. I-03051

¹³⁹ Sprendimas byloje C-349/95 *Frits Loendersloot, t/a F. Loendersloot Int'l Expeditie v George Ballantine & son Ltd* [1997], E.C.R. I-6227, 39-43 pastraipos.

¹⁴⁰ Ibid., 35-38 pastraipos

¹⁴¹ Sprendimas byloje C-244/00 *Van Doren + . GmbH v Lifestyle Sports + sportswear Handelsgesellschaft mbh and Michael Orth* [2003] E.C.R. I-03051.

kurių paralelinis importuotojas turi teisę neatkleisti savo šaltinio ir be konkurencijos teisės normų įsikišimo.

Turbūt svarbiausia *Loendersloot* byloje yra tai, kaip Teisingumo Teismas palygino teisių turėtojo interesų apsauga su paralelinio importuotojo pareiga informuoti intelektinės nuosavybės teisių savininką apie prekės papildomą žymėjimą prieš patį papildomo žymėjimo fakto atsiradimą. Teisingumo Teismas aiškiai nurodė, kad toks informavimas suteikia galimybę teisių savininkui kontroliuoti papildomą žymėjimą ir nustatyti, ar jo interesai arba prekės ženklo vertė nukenčia papildomo žymėjimo metu. Nustatęs tokius veiksmus intelektinės nuosavybės teisių savininkas turi galimybę sustabdyti papildomą žymėjimą ir sulaukyti netinkamai papildomai pažymėtų prekių platinimą.

3.1.3. Prekės iš trečiųjų šalių, jų papildomas žymėjimas

Pagal Prekių ženklų direktyvos 7 straipsnio 1 dalį, teisės į prekės ženklo apsaugą yra išnaudojamos tada, kai prekė pirmą kartą išleidžiama į apyvartą. Toks prekių pasibaigimo principas netaikomas tada, kai papildomai pažymėtos prekės yra išleidžiamos į apyvartą už rinkos ribų.¹⁴² Pagrindinis klausimas iškyla tada, kai norima taikyti Bendrijos teisės normas prekėms iš trečiųjų šalių, kurias paralelinis importuotojas perpakuoja, siekdamas padidinti tokių prekių tinkamumą pardavimui. Atrodo, kad jeigu laisvo prekių judėjimo nuostatos nėra taikomos prekėms iš už Bendrijos ribų, tai ir nuostatos dėl prekių papildomo žymėjimo neturėtų būti taikomos. Byloje *Phyteron v Jean Bourbon*¹⁴³ Teisingumo Teismas nustatė, kad nuostatos dėl prekių papildomo žymėjimo yra pradedamos taikyti tada, kai prekė patenka į Europos ekonominę erdvę. Papildomai pažymint prekes nėra svarbu tai, kad prekė buvo pagaminta ir išleista prekybai už rinkos ribų, o teisių pasibaigimo nuostatų arba laisvo prekių judėjimo nuostatų netaikymas neturi jokios įtakos nuostatų dėl papildomo žymėjimo taikymui¹⁴⁴. *Phyteron* byloje prekės ženklo savininkas prieštaravo paralelinio importuotojo vykdomam produkto papildomam žymėjimui po to, kai kompanija, esanti iš tos pačios įmonių grupės, kaip ir prekės ženklo savininkas, pradėjo prekiauti produktu Europos ekonominėje erdvėje. Teismas nurodė, kad teisės į prekės ženklo apsaugą pasibaigė tada, kai dukterinė kompanija pardavė prekės Europos Bendrijoje. Tada, kai teisės pasibaigė, formaliai prekės iš trečiųjų šalių tapo prekėmis iš Europos Bendrijos. Teisingumo Teismas taip pat nurodė, kad paralelinis importuotojas, siekdamas nepažeisti Prekių ženklų

¹⁴² Sprendimas byloje C-355/96 *Silhouette International Schmied GmbH & Co KGv Hartlauer*

¹⁴³ Sprendimas byloje C-352/95 *Phytheron Int'l, SA v Jean Bourbon, SA* [1997], E.C.R. I-1729

¹⁴⁴ *Ibid.*, 21 pastraipa

direktyvos 7 straipsnio 2 dalies, kurioje numatyti importo draudimai, privalo laikytis šių reikalavimų:

- a.) Pakeisti žymenys nepraleidžia svarbios informacijos;
- b.) Pakeisti žymenys nesuteikia neteisingos informacijos;
- c.) Pakeisto žymens atsiradimas nepakenkia prekės ženklo reputacijai;

3.2. Intelektinės nuosavybės teisėmis apsaugotų prekių perpakavimas

3.2.1. Pagrindinės problemos, išskylančios perpakuojuant prekes

Paraleliniame importe perpakavimas atsiranda tada, kai pirkėjas pakeičia perkamo produkto pakuotę. Tai pirkėjas daro dėl tam tikrų priežasčių. Didmeninėje prekyboje nusipirkto prekės gali būti perpakuojamos į mažesnes pakuotes tam, kad būtų pritaikytos vartotojo interesams. Pakuotės, kurios yra su instrukcijomis arba įspėjimais, gali būti perpakuojamos tam, kad kitoje šalyje instrukcijos būtų su vertimais arba visai be instrukcijų.

Nagrinėjant paralelinio importuotojo argumentus tuo metu, kai jis perpakuoja prekę, ir jos turinį (pvz. medikamentų piliules) perpakuoja į mažesnę pakuotę siekdamas atitikti importo valstybės teisinius reikalavimus, galima pažymėti, kad paralelinis importuotojui atrodo, kad su preke jis gali elgtis taip, kaip jam patinka. Jo nuomone, importuotojas visas teises į ją įgyja tada, kai jis prekę nusiperka. Pakuotės pakeitimas yra neesminis jo nuosavybės teisei į prekes. Jei paraleliniam importuotojui atrodo, kad naujoje rinkoje prekės vertė išaugs dėl to, kad prekę bus perpakauta į kitą pakuotę, paralelinis importuotojas imasi visų veiksmų tam, kad patenkinti rinkos poreikius. Į prekės perpakavimą paralelinis importuotojas žiūri kaip į prekės vertės padidinimą rinkoje.

Ginčas kyla tarp paralelinio importuotojo ir intelektinės nuosavybės teisių savininko kyla, nes teisių savininkas į šį ginčą žiūri kitaip. Perpakavimas kelia grėsmę dviem prekės pakuotėms tikslams: apsauginei ir prekybos funkcijai. Prekės yra supakuojamos ne vien dėl to, kad gamintojui taip yra patogiau, bet ir dėl to, kad siekiama apsaugoti prekės turinį ją plukdant, paruošiant bei sandėliuojant. Prekės pakuotės pažeidimas neigiamai atsiliepija vartotojo nuomonei apie prekę net ir tuo atveju, kai prekės pakuotės pažeidimas neatsiliepija prekės turiniui. Taigi tai kartu gali sumažinti prekės pardavimus.

Pakuotės prekybinė funkcija pasireiškia tuo, kad pakuotė turi prekės ženklą, o šis prekės ženklas dar turi ir savo pateikimo būdą. Tam tikras prekės ženklas gali turėti reputaciją dėl kokybės, vertės ar kitokio jo bruožo. Prekės ženklo pateikimas gali prisidėti prie tokio geros reputacijos

kilimo arba sumažėjimo. Jei pakuotės pakeitimas sumažina prekės ženklą arba kitokiu būdu pakenkia prekės ženklui, tai gali būti priežastimi prekės ženklo vertės kitimui vartotojo akyse.

Patento savininkui arba prekės ženklo savininkui gali kelti nerimo tai, kad perpakavimas panaikins vieną ar kitą prekės savybę, kartu padarydama žalos pačiai prekei arba jos ženklui. Intelektinės nuosavybės teisių savininkui perpakavimas yra daugiau nei smulkus konteinerio pakeitimas, ir jam atrodo, kad tai yra veiksmas, kuris gali padaryti nekompensuojamos žalos. Remdamasis šiais argumentais, intelektinės nuosavybės teisių savininkas reikalauja, kad vykdant paralelinę prekybą būtų perpakavimo licencija, kuri padėtų kontroliuoti, kokia asmenys atlieka perpakavimo veiksmus.

Teisingumo Teismas iš dalies palaiko abiejų šalių argumentus vienu metu. Tai yra dėl to, kad Bendrijos pagrindinis tikslas yra rinkos integracija. Kadangi, Europos Sąjungoje rinkos integracijos iš dalies siekiama per laisvo prekių judėjimo nuostatas, reikalavimai pakuotėms skirtingose valstybėse narėse gali padalinti rinką komplikuodami laisvą prekių judėjimą. Todėl paraleliniams importuotojams leidžiama perpakuoti prekes ten, kur tai yra reikalinga, su sąlyga, kad toks pakuotės pakeitimas nepažeidžia prekės kokybės ir prekės ženklo reputacijos.

Tais atvejais, kai prekės kokybė nenukenčia, vienintelė problema yra kito asmens prekės ženklo naudojimas. Paralelinis importuotojas sutiktų su prekybos sistema, kurioje jis perka prekes dideliais kiekiais, tada pakeičia prekės pakuotę, padalindamas pakuotę į smulkesnius vienetus, bet nežymėdamas kiekvienos tokios naujos pakuotės prekės ženklu. Su perpakavimo problema Teisingumo Teismas pirmą kartą susidūrė *Hoffmann-La Roche* byloje¹⁴⁵. Tuo metu Teisingumo Teismo pagrindinė pozicija leido prekės ženklo savininkui uždrausti naujos perpakuotos prekės žymėjimą. Toliau Teisingumo Teismas teigė, kad <...> esminė prekių ženklo funkcija, skirta vartotojui ar galutiniam naudotojui garantuoti prekės ženklu pažymėto produkto kilmės identiškumą, leidžiant jam atskirti šį produktą nuo kitos kilmės produktų be jokio galimybės suklysti. Ši kilmės garantija reiškia, kad vartotojas arba galutinis naudotojas gali būti tikri, kad prekių ženklo savininko leidimo neturinčios trečiosios šalys ankstesniuose prekybos etapuose nesukėlė poveikio jam parduodamai prekių ženklu pažymėtai prekei, dėl kurio būtų nukentėjusi originali produkto kokybės būklė. Todėl savininkui suteikiama teisė uždrausti bet kokį prekės ženklo panaudojimą, dėl kurio nukentėtų taip suprantama prekių kilmės teikiama garantija“¹⁴⁶

Šioje byloje Teisingumo Teismas nurodė, kad perpakavimas yra leidžiamas tada, kai išpildomos keturios sąlygos;

¹⁴⁵ Sprendimas byloje *Hoffmann-La Roche* 102/77 [1978], E.C.R. 1139.

¹⁴⁶ *Ibid*, 14 pastraipa.

- a.) Yra nustatyta, kad prekės ženklo naudojimas gali prisidėti prie dirbtinio rinkų padalijimo tarp valstybių narių;¹⁴⁷
- b.) Yra nustatoma, kad perpakavimas negali paveikti produkto kokybės;
- c.) Prekės ženklo savininkas gauna išankstinį išpėjimą prieš išleisdamas perpakuotą produktą į rinką;
- d.) Ant naujos pakuotės yra informuota apie perpakuotoją;

Teisingumo Teismas patvirtino šį principą *Pfizer v Eurim-Pharm*¹⁴⁸, kur nurodė, kad prekės ženklo funkcija yra garantuoti pirkėjams produkto kilmę ir, kad ši funkcija nėra netinkamai naudojama, kai paralelinis importuotojas perpakuoja apsaugotus produktus.¹⁴⁹

Nuo *Hoffmann-La Roche* bylos 1978 metais, Teisingumo Teismas citavo sąlygas, kurios leido perpakuoti produktus pasibaigus išskirtinei prekės ženklo savininko teisei pritvirtinti prekės ženklą ant pakuotės. Teisingumo Teismo pozicija buvo pagrįsta teisine konstrukcija, pagal kurią prekės ženklo panaudojimas išsėmė prekių ženklo savininko išskirtinę teisę kontroliuoti prekės ženklo tvirtinimą ant pakuotės.¹⁵⁰ Tai buvo nesėkminga konstrukcija, kadangi tai buvo teisių išsėmimo principo tęsinys, kuris pratęsė šio principo galiojimą iš pasyvios ženklo naudojimo teisės į aktyvią, kuria naudojosi paraleliniai importuotojai žymėdami naujas pakuotes. Europos Bendrija galėjo priimti naują teisės aktą, kuriame būtų įtvirtinti perpakavimo ir perženklavimo principai, galbūt numatyta perpakavimui skirta licencija. Nes dabar Teisingumo Teismui liko tik apeiti EB Sutarties 295 straipsnį naudojant teisių išsėmimo doktriną.

1988 metais Teisingumo Teismas įgijo teisinį pagrindą, kuris buvo įtvirtintas Prekių ženklų direktyvoje. Šioje direktyvoje buvo kalbama apie teisės išsėmimo principą, bet į šio principo turinį neįėjo teisė perpakuoti arba perženklinti prekę po jos pirmo pardavimo. Prekių ženklų direktyvos 7 straipsnio 1 dalis numatė, kad prekės ženklo savininko teisė prekėms pasibaigia po pirmojo jų pardavimo rinkos viduje. Daugumoje bylų, susijusių su perpakavimu paralelinis importuotojas perklijuoja prekės ženklą ant naujos pakuotės. Taigi paralelinis importuotojas panaudoja naują prekės ženklo dydį, kadangi pakuotės dydis dažniausiai būna skirtingas nuo originalios. Prekės ženklo savininkas siekė įrodyti, kad Prekių ženklų direktyva yra skirta laisvam prekių judėjimui užtikrinti, bet ji neapima teisės produktų, kurių pakuotė yra keičiama. Prekės ženklo savininkų poziciją remia Prekių ženklų direktyvos 7 straipsnio 2 dalis, kurioje nurodyta, kad teisių išsėmimo

¹⁴⁷ Sprendimas byloje C-443/99 *Merck Sharp & Dohme, GmbH v Paranova Parmazeutika Handels, GmbH* [2001] E.T.M.R. 99, generalinis advokatas yra nurodęs, kad perpakavimas kartais gali būti reikalingas dėl visuomenės neigiamos nuomonės apie prekės perženklimą.

¹⁴⁸ Sprendimas byloje 1/81, *Pfizer v Eurim-Pharm* [1981] E.C.R. 2913.

¹⁴⁹ *Ibid.*, 7-11 pastraipos.

¹⁵⁰ Sprendimas sujungtose bylose C-71-73/94 *Eurim-Pharm Arzneimittel GmbH v Beiersdorf, AG* [1996], E.C.R. I-03603.

principas nėra taikomas prekių ženklų savininko prieštaravimui, nukreiptam į tolimesnį prekės komercinį išnaudojimą, kuriuo jie siekia paginti prekės ženklo reputaciją. Taigi Teisingumo Teismo doktrinai iškilo grėsmė, ypač bylose, susijusiose su medikamentų paraleliniu importu.¹⁵¹

Bristol-Myers Squibb v Paranova byloje paralelinis medikamentų importuotojas nusipirko medikamentus Graikijoje, Ispanijoje, Portugalijoje ir Danijoje. Siekdamas juos parduoti brangiau Danijoje paralelinis importuotojas Paranova perpakavo medikamentus į naują baltą pakuotę, kurią pažymėjo spalvomis, atitinkančiomis originalią pakuotę. Paralelinis importuotojas priklijavo etiketę su užrašu „importuota ir perpakuota Paranos“¹⁵² Kai kurių sprendimų faktinių aplinkybių dėstyje matyti, kad paralelinis importuotojas pakeitė pakuotes arba pakeitė etiketes ant vidinių inhaliatorių ir stiklinių buteliukų. Taigi gamintojai ginčijo paralelinio importuotojo teisę perpakuoti gaminius argumentuodami, kad Prekių ženklų direktyvoje nurodytas prekės ženklo išsėmimo principas netaikomas paralelinio importuotojo teisei perpakuoti gaminius, todėl jie, vadovaudamiesi Danijos prekės ženklų teisiniu reglamentavimu, turi teisę uždrausti paralelinį importą. Teisingumo Teismas išaiškino, kad Prekių ženklų direktyvos 7 straipsnis neskirtas tam, kad uždraustų Hoffmann byloje nustatytus principus. Teisingumo Teismas taip pat nurodė, kad yra draudžiami bet kokie kiekybiniai apribojimai ir priemonės, turinčios ekvivalentų efektą, o šias priemones draudžiama taikyti ne tik nacionalinei teisei, bet ir Europos Sąjungos institucijoms.¹⁵³

3.2.2. Teisėtos priešastys perpakavimo uždraudimui

Prekės ženklo savininko kitas argumentas buvo, kad Prekių ženklų direktyvos 7 straipsnio 2 dalis numatė, kad prekės ženklo savininkas turi teisę uždrausti tolimesnį prekės išleidimą į prekybą tada, kai tam yra teisėtos priešastys. Teisingumo Teismas nenurodė teisėtų priešasčių, bet nurodė, kas tai yra neteisėtos priešastys. Teisingumo Teismas vadovavosi tuo, kad prekės ženklo suteikiamos teisės yra skirtos ne tam, kad padidintų prekės kainų skirtumus tarp valstybių narių. Išnagrinėjus visus Teisingumo Teismo argumentus už ir prieš perpakavimą, galima daryti išvadą, kad Teisingumo Teismas nustatė bendrą principą, pagal kurį prekės ženklo savininkas gali remtis Prekių ženklų direktyvos 7 straipsnio 2 dalyje nurodytomis teisėtomis priešastimis siekdami sustabdyti perpakavimą, nebent perpakautojas gali užtikrinti, kad prekių ženklų kilmės funkcijos taikymas yra įmanomas taikant keturis *Hoffmann-La Roche*¹⁵⁴ byloje nurodytus kriterijus:

¹⁵¹ Yra dvi priešasčių kategorijos, kurių viena gali būti taikoma išskirtinai medikamentų prekybai. Pirma, tai yra jau minėta tinkamos prekės ženklo apsaugos neužtikrinimo egzistavimas. Antra priešasčių grupė susijusi su medikamentų sekimu, pagrįstu originalia prekės pakuote, bei apsaugojimu nuo sumaišymo perpakavimo metu. Ši antra priešasčių grupė susijusi su gamintojo atsakomybe prieš vartotoją. Nei viena iš šių priešasčių nebuvo pripažinta tinkama, kai buvo nagrinėjamas teisių pasibaigimo principo taikymo klausimas.

¹⁵² Sprendimas sujungtose bylose C-427, 429, 436/93 Bristol –Myers Squibb v Paranova [1996] E.C.R. I-3457.

¹⁵³ Ibid., 36 pastraipa

¹⁵⁴ Sprendimas byloje 102/77 Hoffmann-La Roche & Co v Centrafarm Vertriebsgesellschaft mbH [1978] E.C.R. 1139

a.) Rinkos suskirstymo egzistavimas. Paralelinis importuotojas privalo įrodyti, kad prekės ženklo savininko teisių į prekės ženklą suskirstys rinką. Vienas iš pavyzdžių, kuriuos pateikė Teisingumo Teismas yra susijęs su prekės ženklo teisių savininko išleidžiamomis skirtingų pakuočių prekėmis į skirtingas rinkas. Taip pasidaro neįmanoma produktus parduoti iš vienos šalies į kitą.¹⁵⁵ Kitas pavyzdys yra susijęs su prekių gamintojo pateikiamomis į rinkas skirtingų pakuočių prekėmis, kai taip siekiama atitikti nacionalinių įstatymų reikalavimus. Šiuose pavyzdžiuose nurodytos faktinės situacijos egzistavimas atitinka rinkos suskirstymo požymius. Kita vertus, rinkos nėra pakankamai suskirstytos tuo atveju, kai siekiant panaikinti skirtumus, egzistuojančius tarp valstybių narių, galima paprasčiausiai peržymint prekę.¹⁵⁶ Svarbiausia yra tai, kad perpakuotojui nereikia įrodyti fakto, kad prekės ženklo savininkas siekė suskirstyti rinką. Jam tiesiog reikia parodyti, kad konkretaus produkto nacionalinės rinkos yra iš tiesų padalintos dėl to, kad prekės ženklo savininkas kiekvienai rinkai prekę yra pateikęs skirtingose originaliose pakuotėse.¹⁵⁷

b.) Originalios prekės savybės nepraradimas perpakuojant prekę. Antroji sąlyga perpakavimui yra susijusi su prekės savybėmis ir jų originalios kokybės išlaikymu perpakuojant prekes. Svarstant šią sąlygą, reikia atsižvelgti į produkto rūšį ir jo originalią pakuotę. Medikamentai yra labai jautrūs sugedimui ir užteršimui, todėl gamintojai dažnai naudoja dvigubą pakuotę. Teisingumo Teismas nurodė, kad paprasčiausias ampulių, inhaliatorių ir kitų priedų išėmimas iš originalios pakuotės ir perdėjimas į naują nereiškia, kad prekės kokybė yra pažeidžiama. Teisingumo Teismas taip pat nurodė, kad hipotetiniai svarstymai apie medikamentų pablogėjimą negali pateisinti reikalavimo uždrausti medikamentų perpakavimą.¹⁵⁸ Teisingumo Teismas taip pat nurodė, kad medikamentų kokybė gali būti pabloginta tuo atveju, jei prie naujos pakuotės pridedama (prikljuojama) naujo pobūdžio neteisinga bet svarbi informacija. Bet kokiu atveju, nacionaliniai teismai privalo išsiaiškinti faktines aplinkybes dėl prekių kokybės pablogėjimo, kuri lemia perpakavimas

c.) Prekės ženklo teisių savininko informavimas. Sprendimas *Hoffmann-La Roche* byloje reikalavo, kad perpakuotojas informuotų prekės ženklo savininką prieš atlikdamas perpakavimą. *Bristol-Myers Squibb* byloje, Teisingumo Teismas išplėtė šią sąlygą, leisdamas, kad prekių ženklų teisių savininkai reikalautų pateikti kartu ir perpakuojamos prekės pavyzdį. Tuomet prekių ženklo savininkas galėtų patikrinti, ar dėl perpakavimo tiesiogiai ar netiesiogiai nepasikeitė prekės kokybės

¹⁵⁵ Sprendimas sujungtos bylose C-427, 429, 436/93 Bristol –Myers Squibb v Paranova [1996] E.C.R I-3457, 49 pastraipa

¹⁵⁶ Ibid., 55-56 pastraipos

¹⁵⁷ Ibid., 57 pastraipa

¹⁵⁸ Ibid., 63 pastraipa

būklė ir įsitikinti, kad perpakuoto produkto pateikimas nepadarys žalos prekės ženklo reputacijai.¹⁵⁹ Šis reikalavimas buvo ypač svarbus medikamentams, kurių kokybė ir vientisumas, kaip nurodė Teismas, itin rūpėjo visuomenei, o produkto pateikimo būdas galėjo turėti įtakos jos pasitikėjimui.¹⁶⁰ Tada Teismas išskyrė dvejopo pobūdžio galutinius naudotojus: ligonines ir vaistines. Jis pažymėjo, kad ligoninėms produkto pateikimas nebuvo svarbus, nes vaistus skirdavo profesionalai. Teismo nuomone, produkto pateikimas vaistinėse buvo kitoks ir gerokai svarbesnis netgi tais atvejais, kai vaistus paskirdavo gydytojas, nes galutinis vartotojas, kuriam visi šie dalykai galėjo turėti daugiau įtakos. Todėl Teismas nurodė, kad prekių ženklų savininkai turėjo teisę būti reiklesni dėl tų vaistinių preparatų, kurie buvo skirti privatiems vartotojams, o ne profesionaliam naudojimui.

d.) Informacijos apie perpakuotoją nurodymas. Ketvirtoji sąlyga reikalauja, kad perpakuotojas nurodytą informaciją apie savo atsakomybę už perpakavimą. Įvairiose bylose (*Hoffmann-La Roche, Bristol Myers Squibb, Eurim-Pharm v Beiersdorf*) buvo nurodytos sąlygos tinkamam informacijos apie perpakuotoją nurodymui:

(i) Įspėjimas turi būti atspausdintas tokiu būdu, kad jį galėtų perskaityti asmuo su normaliu regėjimu ir normaliu pastabumu;¹⁶¹

(ii) Įspėjimas turi būti suprantamas, reiškiant tai, kad vartotojas, perskaitęs informaciją, galėtų nurodyti įmonę, kuri perpakavo produktą;

(iii) Įspėjimo turinyje neturėtų būti nurodyta informacija apie tai, kad perpakavimas buvo atlikta be prekės ženklo teisių savininko sutikimo;¹⁶²

(iv) Ant naujos pakuotės turi išlikti aiški informacija apie prekės gamintoją;¹⁶³

Problemų kyla ir tada, kai papildomi daiktai yra pridedami perpakuojuant medikamentus. Tokie priedai gali neigiamai paveikti originalią produkto būklę, paliekant tokį įvertinimą spręsti nacionaliniams teismams. Šiuo atveju pakinta reikalavimo informuoti apie perpakavimą sudėtis, nes perpakuotojui reikia kartu pridėti papildomą informaciją, kurioje būtų nurodyta, kad prekės ženklo savininkas nėra atsakingas už naujus produkto priedus.¹⁶⁴

Nepaisant to, kad iš esmės visos bylos yra susijusios su medikamentų paraleliniu importu, problemų kilo ir kitose pramonės šakose. Byloje *Sony v Tesco*¹⁶⁵, Didžiosios Britanijos

¹⁵⁹ Ibid., 78 pastraipa

¹⁶⁰ Barnard Catherine, Europos Sąjungos materialinė teisė. Keturios laisvės. 1 knyga „Laisvas prekių judėjimas“. – Eugrimas, 2005, p. 210

¹⁶¹ Sprendimas sujungtos bylose C-427, 429, 436/93 Bristol –Myers Squibb v Paranova [1996] ECR I-3457, 71 pastraipa;

¹⁶² Ibid., 71 pastraipa;

¹⁶³ Ibid., 71 pastraipa;

¹⁶⁴ Ibid., 65 pastraipa

¹⁶⁵ Sony Computer Entertainments Inc. V Tesco Stores Ltd, High Court of Justice (Chancery Division) Case No. MC1999 No. 3983.

aukščiausiasis teismas svarstė situaciją, kurioje prekybininkas, veikdamas kaip paralelinis importuotojas, surado žaidimo konsolių Sony Playstation tiekimo šaltinį Prancūzijoje ir pradėjo tiekti jas į Didžiąją Britaniją. Ginčas kilo dėl to, kad *Tesco* pridėjo adaptorius, reikalingą Didžiosioje Britanijoje elektros srovės kintamumui užtikrinti, o šis adaptorius nebuvo pagamintas kompanijos Sony. Ant visų pakuočių paralelinis importuotojas nurodė tokio pobūdžio informaciją, „šis produktas buvo atidarytas tam, kad būtų pridėtas adaptorius, užtikrinantis tinkamą Playstation veikimą Didžiojoje Britanijoje“. Sony pateikė ieškinį teismui, remdamasi prekės ženklo apsauga. Teismas išsprendė bylą Sony naudai ir leido sustabdyti tolimesnę Playstation prekybą, kadangi *Tesco* pažeidė perpakuotojo išipareigojimą įspėti prekės ženklo savininką apie būsimą perpakavimą ir pažeidė įspėjimo ant naujos pakuotės reikalavimus, t.y. netinkamai ir neišsamiai nurodė informaciją apie perpakuotą produktą.

e.) Penktąjį kriterijų – prekės ženklo reputacijos gynimą - Teisingumo Teismas nurodė *Bristol-Myers Squibb* byloje. Teisingumo Teismas pripažino medikamentų gamintojų susirūpinimą dėl perpakavimo kokybės bei nurodė, kad medikamentų paralelinio importo bylose prekės ženklo reputacija yra jautri sritis, kadangi visuomenė reikalauja produkto kokybės ir vientisumo, o prekės pristatymas gali įtakoti visuomenės pasitikėjimą produktu. Tuo atveju, jei produkto pateikimas yra netinkamas arba produkto perpakavimas yra su trūkumais, tai gali pakenkti prekės ženklo reputacijai.¹⁶⁶ Kiekvieną kartą faktinę situaciją yra pavedama nustatyti nacionaliniams teismams.

Pažymėtina, kad vaistinių preparatų lygiagretaus importo taisyklių projekto¹⁶⁷, kurio labai laukia visi Lietuvos paraleliniai importuotojai¹⁶⁸, 58 punkte nurodyta, kad „perpakuoti vaistinių preparatą turi teisę tik gamybos licenciją turintis asmuo, įsteigtas Europos ekonominės erdvės valstybėje“. Tokio reikalavimo nepavyko rasti nei vienoje Teisingumo Teismo byloje, todėl tokio punkto įtraukimas į taisykles kelia abejonių dėl šio punkto teisėtumo. Kadangi įteisinus tokį projektą, tai tampa teisėtu perpakavimo apribojimu, ši nuostata gali būti pripažinta prieštaraujanti laisvo prekių judėjimo nuostatoms.

Tuo atveju, kai medikamentas yra autorizuojamas visos Bendrijos lygiu, medikamento patikrinimas yra vykdomas pagal EB Reglamentą Nr. 2309/93. Šiame reglamente pakankamai išsamiai reglamentuojama, kad norint gauti licenciją, reikia labai tiksliai apibūdinti pakuotę. Teisingumo Teismas argumentavo, kad tai daroma, kad vartotojai nebūtų suklaidinti ir būtų apsaugota asmenų sveikata neleidžiant sujunti medikamento pakuočių. Teismas taip pat pasisakė,

¹⁶⁶ Sprendimas sujungtos bylose C-427, 429, 436/93 *Bristol-Myers Squibb v Paranova* [1996] ECR I-3457, 67 pastraipa.

¹⁶⁷ Lygiagretaus importo taisyklių projektas, pateiktas farmacijos departamento prie LR sveikatos apsaugos importu internetiniame puslapyje www.fd.lt

¹⁶⁸ Lauros Gvozditaitės straipsnis „Aspirin C“ prieš „Aspirin C“, *VERSUS*, 2006 m. gruodis

kad pakuotę galima pakeisti, jei tai yra objektyviai reikalinga, jei tai garantuoja produktui patekimą į naują rinką. Ir nors tolimesnės autorizacijos nereikia, bet Bendrija, ir nacionaliniai valstybių narių organai informuoja vieni kitus, jei paralelinis importuotojas importuoja į naują valstybę narę. Tai daroma norint kontroliuoti medikamentų kokybę, jų pardavimo rinkai plečiantis į naujas valstybes.

3.2.3. *Kiti probleminiai klausimai, kylantys perpakuojuant prekes*

Žinoma, kad Teisingumo Teismo doktrina paliko nemažai neatsakytų klausimų dėl produktų perpakavimo, kuriuos buvo bandoma spręsti vėlesnėse bylose.

Bristol-Myers Squibb byloje Teisingumo Teismas patvirtino, kad paraleliniai importuotojai turi rinktis kuo mažesnę įtakos formą esamai pakuotei. Teisingumo Teismas nurodė, kad tuo atveju, jei prekės peržymėjimas galėtų išspręsti problemas, kylančias dėl objektyvių paralelinio importuotojo poreikių, tai perpakavimas gali būti visai nereikalingas. Byloje *Merck v Paranova*¹⁶⁹ Paranova nusipirko medikamentus Ispanijoje ir perpakavo juos tiekdamą į Austriją. Perpakuojuant produktą buvo atlikta daug veiksmų, įskaitant naujų pakuočių sukūrimą, informacijos patekimą kitame formate, naujos informacijos atsiradimą, pritvirtinant prekės ženklą naujoje vietoje. Prekės ženklo savininko argumentai buvo paremti įrodinėjimu, kad paralelinis importuotojas persistengė, atlikdamas tokius pakeitimus, kadangi, prekės ženklo savininko nuomone, būtų užtekę ir naujo žymens priklijavimo. Paralelinio importuotojo - *Paranovos* argumentai rėmėsi Austrijos visuomenės nuomone apie perpakavimą, kuri iš esmės buvo neigiama. Generalinio advokato nuomone, tokia visuomenės nuomonė gali sudaryti kliūčių laisvai prekybai tuo atveju, jei perpakavimas nebūtų leidžiamas¹⁷⁰. Pagrindinis klausimas, nagrinėjamas šioje byloje buvo: ar faktas, kad didesnė valstybės narės visuomenės nuomonė apie paraleliai importuotą medikamentą, gali būti pripažintas pakankamu pagrindu tam, kad būtų leidžiamas prekės perpakavimas. Vadinasi, tuo pačiu buvo klausama, ar subjektyvios rinkos vertybės kartu su objektyviomis priežastimis būti pagrindu kėsintis į specifinį prekių ženklų turinį.

Generalinis advokatas atsakė teigiamai, kartu išaiškindamas, kokį lygį gali pasiekti įsibrovimas į teisių turėtojo išskirtines teises tuo atveju, jei reikia įsitvirtinti importo rinkoje. Advokato nuomone, gali būti panaudotas tik mažiausiai žalos sukeliantis būdas, bet toks būdas gali būti apsprendžiamas tiek paralelinį importą reglamentuojančių normų, tiek subjektyvios vartotojų nuomonės.¹⁷¹

¹⁶⁹ Sprendimas byloje C-443/99 *Bristol-Myers Squibb v Paranova* [2002], All E.R. (EC) 581

¹⁷⁰ Generalinio advokato nuomonė sprendime C-443/99 *Merck Sharp & Dohme, GmbH v Paranova Parmazeutika Handels, GmbH* [2001] ECR I-3457, 59-61 pastraipos

¹⁷¹ *Ibid.*, 137 pastraipa

Teisingumo Teismas sutiko su generalinio advokato nuomone.¹⁷² Taigi galima daryti išvadą, kad nesankcionuotai naudojant kito asmens prekės ženklą galima remtis nuostata, kad tai yra pats mažiausias tokio naudojimo laipsnis, kurio reikia apeiti vidinius laisvo prekių judėjimo barjerus.

Kitoje byloje *Boehringer Ingelheim v Swingyard*¹⁷³, kuri kartu su *Merck v Paranova* byla yra vadinamos Glaxo bylomis¹⁷⁴, buvo nagrinėjama tablečių ir inhaliatorių, nusipirktų Europos Bendrijoje, paralelinis importas į Didžiąją Britaniją. Šioje byloje produktai buvo nusipirkti iš įvairių pardavėjų kartu pakeičiant įvairias savybes: pakuotę, prekės ženklą.¹⁷⁵ Gamintojai prieštaravo visiems šiems veiksams, teigdami, kad tai nėra būtina. Teisingumo Teismas kėlė klausimą dėl perpakavimo būtinumo ir siekė nustatyti, ar tuo atveju, kai vartotojai nėra klaidinami paralelinio importo prekės ženklo, paralelinis importuotojas turi teisę perpakuoti gaminį.¹⁷⁶ Teisingumo Teismo teisėjai šioje byloje priminė *Bristol-Myers Squibb* bylą ir nustatė, kad pagal galiojančią Teisingumo Teismo praktiką yra aišku, kad bet koks paraleliai importuojamo produkto perpakavimas yra gali būti uždraustas intelektinės nuosavybės teisių savininko, nebent toks perpakavimas reikalingas užtikrinti tinkamą ir nevaržomą prekės išleidimą į rinką, perpakuotojui užtikrinant teisių savininko interesus.¹⁷⁷

Perpakavimo reikalingumą apibūdina šie kriterijai, kurie skirstomi į objektyvius ir subjektyvius. Objektyvūs kriterijai pasireiškia tuo, kad egzistuoja nacionaliniai barjerai laisvam paraleliniam importui. Šios kliūtys gali pasireikšti nacionaliniais įstatymais, skirtais medikamentų pakuotėms arba skirtiems sveikatos draudimui, kurio reikalavimai gali paveikti medikamentų pakuotės dydį.¹⁷⁸ Įvairūs draudimai gali būti nustatyti ir bendroje receptų išrašymo praktikoje, kai daugelis valstybės narės gydytojų išrašo pacientui vaistų kiekį, kuris skiriasi nuo importuojamo vaisto pakuotėje nustatytų kiekių.¹⁷⁹ Subjektyvūs kriterijai pasireiškia tuo, kad iš didelės vartotojų dalies jaučiamas pasipriešinimas peržymėtiems produktams, ir tai gali būti kliūtis peržymėto produkto patekimui į rinką ir konkurencingumo užtikrinimui joje.¹⁸⁰

¹⁷² Sprendimas byloje C-443/99 *Merck Sharp & Dohme, GmbH v Paranova Parmazeutika Handels, GmbH* [2001] E.C.R. I-3703, 30-31 pastraipos

¹⁷³ Byla C-143/00 *Boehringer* [2002] E.C.R. I-3759;

¹⁷⁴ Generalinis advokatas Jacobs bylas C-443/99 ir C-143/00 šias bylas pavadino jungtinėmis, nors byloje C-143/00 yra nagrinėjama daugiau probleminių klausimų.

¹⁷⁵ Buvo nustatyta, kad kai kurios prekės buvo pakeistos be gamintojo prekės ženklo, o kai kurioms prekės ženklas buvo priklijuotas prie naujos pakuotės.

¹⁷⁶ Sprendimas byloje C-143/00, [2002], E.C.R. I-3759, 20 pastraipa

¹⁷⁷ *Ibid.*, 34 pastraipa

¹⁷⁸ Sprendimas byloje C-443/00 *Aventis Pharma v Kohlpharma* Teisingumo Teismas sprendė ginčą, kuriame pakuotė buvo pakeista dėl to, kad nacionaliniai įstatymai reikalavo vaistų supakavimo į didesnes pakuotes. Teisingumo Teismas nustatė, kad perpakavimas yra neabejotinai būtinas.

¹⁷⁹ Sprendimas byloje C-143/00 *Boehringer v Swingward*, [2002], ECR I-03759, 47 pastraipa

¹⁸⁰ *Ibid.*, 50-52 pastraipos

Perpakavimo reikalingumo neegzistuoja tais atvejais, kai perpakavimas yra atliekamas vien tik siekiant komercinio pranašumo, bei tada, kai prekės papildomo ženklinimo užtektų tinkamam prekės išleidimui į rinką ir konkuravimui joje.¹⁸¹

Teisingumo Teismas nustatė reikalavimus prekės ženklo savininko įspėjimui, nuroydamas, kad turi būti įgyvendinami šie reikalavimai:

- a.) Kiekvienas įspėjimas yra konkretus;
- b.) Kiekvieną kartą įspėjimas privalo būti pateiktas, nes prekės ženklo savininkas turės teisę uždrausti paralelinį importą;
- c.) Įspėjimas privalo būti įteiktas iš paralelinio importuotojo prekės ženklo savininkui. Įspėjimas gautas iš trečios šalies negalioja.
- d.) Įspėjime turi būti nurodyta informacija, kuri leistų prekės ženklo savininkui nustatyti dėl originalaus produkto kokybės išlikimo, taip pat leistų nustatyti, ar prekės ženklo vertė nesumažėja po perpakavimo, bei leistų nustatyti, ar prekės ženklas nėra klastotė.¹⁸²
- e.) Suteiktų prekės ženklo savininkui tinkamą terminą atsakymui į įspėjimą paruošti; Teisingumo Teismas nustatė, kad tinkamu laikomas 15 dienų laikotarpis nuo įspėjimo gavimo, kartu nurodant informaciją apie perpakavimą ir pateikiant perpakuotą pavyzdį.¹⁸³

Teisingumo Teismas taip pat išsprendė labai svarbų klausimą dėl žalos už neteisėtą paralelinį importą atlyginimo. Prekės ženklo savininkai pageidavo, kad nacionaliniai teismai galėtų nustatyti šios žalos dydį ir įpareigoti paralelinį importuotoją ją atlyginti. Teisingumo Teismas remdamasis specifiniu prekės ženklo objektu nurodė, kad prekės ženklo savininkai turi teisę remtis nacionaliniais įstatymais, siekdami įpareigoti paralelinį importuotoją atlyginti žalą.¹⁸⁴ Pažymėtina, kad toks Teisingumo Teismo išaiškinimas yra ydingas ta prasme, kad faktiškai tarp paralelinio importuotojo ir prekės ženklo savininko nuolat vyksta karas dėl pelnų pasidalijimo, todėl prekės ženklo savininkai po šio Teisingumo Teismo išaiškinimo įgavo pakankamai svarų instrumentą kovoje prieš paralelinius importuotojus.

3.3. Žymėjimas nauju prekės ženklų

¹⁸¹ Ibid., 48-49 pastraipos

¹⁸² Ibid., 61 pastraipos

¹⁸³ Ibid., 66 pastraipa

¹⁸⁴ Ibid., 37 pastraipa

Vertinant poveikį prekės ženklui, labiausiai nepageidaujamas būdas, kurį naudoja paralelinis importuotojas yra žymėjimas nauju prekės ženklu. Šis paralelinio importuotojo veiksmas reikalingas tada, kai gamintojas pardavinėja produktą, pažymėtą dviem skirtingais prekės ženklais, kurį išleidžia skirtingose Europos Bendrijos valstybėse, o paralelinis importuotojas, pasirinkęs vienoje šalyje produktą (pažymėtą prekės ženklu – „A“), jį importuoja į kitą šalį, kurioje tas pats produktas pažymėtas nauju prekės ženklu „B“. Natūralu, kad paralelinis importuotojas importo valstybėje pageidaus pažymėti produktą prekės ženklu, kuriuo tas pats produktas pažymėtas importuojamoje valstybėje. Iš karto kyla konfliktas tarp paralelinio importuotojo ir produkto gamintojo, kuriame naudojami šie argumentai:

a.) Prekės ženklo savininkas savo interesus gina prekės ženklo „B“ pažeidimu. Jis argumentuoja savo poziciją tuo, kad produktas su prekės ženklu „B“ nebuvo pardavinėjamas, todėl prekės ženklo suteikiamų teisių pasibaigimas, vadovaujantis Prekės ženklų direktyvos 7 straipsnio 1 dalimi, dar nėra įvykęs. Prekės ženklo savininkas taip pat naudoja argumentus, kuriais nurodo, kad prekė, pažymėta prekės ženklu „B“ dar nebuvo išleista į rinką, o vadovaujantis prekės ženklo specifiniu objektu, prekės ženklo savininkui suteikiama išskirtinė teisė pirmą kartą išleisti prekes į rinką.

b.) Paralelinis importuotojas savo teisę perpakuoja prekę pažymėti ją nauju prekės ženklu grindžia prekės ženklo esmine funkcija ir laisvo prekių judėjimo reikalavimais. Pagrindinė (esminė) prekės ženklo funkcija yra garantuoti vartotojams prekės, pažymėtos prekės ženklu, kilmę. O esminis argumentas yra tai, kad skirtingų prekės ženklų naudojimas tam pačiam produktui sukuria barjerus laisvam prekių judėjimui, nes tai padalija bendrą rinką.

*Pharmacia & Upjohn v Paranova*¹⁸⁵ byloje medikamentų gamintojas pardavinėjo antibiotiką DALACIN Danijoje, Vokietijoje, Ispanijoje. Tas pats gamintojas pardavinėjo tokį patį medikamentą, pažymėtą prekės ženklu Dalacine Prancūzijoje. Visoje likusioje Europos Bendrijos dalyje šis medikamentas buvo pardavinėjamas su prekės ženklu Dalacin C. Gamintojas pageidavo pastaruoju prekės ženklu žymėti savo prekę visoje Europos Bendrijoje, bet to daryti neleido nacionaliniai kiekvienos valstybės narės apribojimai. Paralelinis importuotojas nusipirkęs medikamentus su prekės ženklais Dalacin C ir Dalacine, importavo juos į Daniją, kur perpakavęs produktą ant jo uždėjo DALACIN prekės ženklą. Gamintojas kreipėsi į teismą dėl prekės ženklo naudojimo pažeidimo į Danijos teismą., kuris kreipėsi išaiškinimo į Teisingumo Teismą.

Teisingumo Teismas, naudodamasis jo paties suformuota doktrina byloje *Bristol-Myers Squibb*¹⁸⁶ bei *Centrafarm BV v American Home Products*¹⁸⁷ nurodė, kad prekių gamintojas turi

¹⁸⁵ Sprendimas byloje C-379/97 *Pharmacia & Upjohn v Paranova* [1999], ECR I-6927

¹⁸⁶ Sprendimas sujungtos bylose C-427, 429, 436/93 *Bristol-Myers Squibb v Paranova* [1996], ECR I-3457

teisę sustabdyti prekės ženklo naudojimą, remdamasis nacionalinėmis teisės normomis, išskyrus tuos atvejus, kai:

a.) Toks nacionalinių teisių normų naudojimas bus skirtas dirbtiniam rinkos padalijimui sukurti;¹⁸⁸

b.) Prekės ženklo pakeitimas yra reikalingas tam, kad paralelinis importuotojas galėtų savo prekėmis efektyviai prekiauti importo valstybėje. Efektyvus prekiavimas reiškia, kad paralelinis importuotojas gali susidurti su sunkumais, kurie susiję su skirtingu to paties produkto prekės ženklų naudojimu ir galimu vartotojų klaidinimu įvežant tą patį produktą, bet su kitu prekės ženklu.

c.) Produkto žymėjimas nauju prekės ženklu nesukelia grėsmės gamintojo ir prekės ženklo reputacijai;

d.) Paralelinis importuotojas informuoja prekės gamintoją apie būsimą žymėjimą nauju prekės ženklu prieš išleisdamas prekes į rinką, o gamintojui pageidaujant, suteikia perpakuoto produkto pavyzdį.

e.) yra įgyvendinamos sąlygos, kurios reikalingos prekių perpakavimui ir kurios yra įtvirtintos *Bristol-Myers Squibb* byloje¹⁸⁹

Generalinis advokatas savo detalioje išvadoje nurodė, o Teisingumo Teismas patvirtino terminą „objektyvus reikalingumas“, kuris reiškia, kad kiekvieną kartą nacionaliniams teismams yra paliekama spręsti, ar tikrai paraleliniam importuotojui perpakavimas ir žymėjimas nauju prekės ženklu yra reikalingas tam, kad patekti į importo valstybės rinką. Objektyvus reikalingumas negali būti taikomas tada, kai paralelinis importuotojas siekia užsitikrinti komercinį pranašumą prieš konkurentą – prekių gamintoją.¹⁹⁰

Pažymėtina, kad vienoje naujausių ir dar neišspręstų Teisingumo Teismo bylų¹⁹¹, generalinio advokato nuomone, paralelinis importuotojas jokiais būdais neturi teisės prie prekės gamintojo uždėto prekės ženklo pridėti savo prekės ženklą, o tokiam paralelinio importuotojo veikimui negali būti taikomos sąlygos, kurios reikalingos prekių perpakavimui ir kurios yra įtvirtintos *Bristol-Myers Squibb* byloje. Papildomas žymėjimas paralelinio importuotojo prekės ženklu (angl. co-branding) nėra įmanomas, nes tai neišvengiamai sukelia vartotojo nepasitikėjimą preke bei gali žymiai pakenkti prekės ženklo reputacijai.

¹⁸⁷ Sprendimas byloje 3/78 [1978], E.C.R 1823

¹⁸⁸ Pažymėtina, kad Teisingumo Teismas nurodė, jog ne kiekvienas gamintojo naudojimas nacionalinėmis teisės normomis, siekiant apginti prekės ženklo naudojimą, bus vertinamas kaip dirbtinio rinkos padalijimo skatinimas. Pagal Teisingumo Teismą, tai turėtų būti nustatoma kiekvieną kartą.

¹⁸⁹ Generalinio advokato nuomonės byloje C-379/97 69 punktą

¹⁹⁰ Ibid., 43-45 punktai

¹⁹¹ Generalinio advokato Sharpston nuomonė byloje C-348/04 Boehringer Ingelheim KG v Swingward Ltd [2006]

Išvados

Apibendrinant šiame darbe nagrinėtą temą, galima daryti išvadą, kad Europos Sąjungoje paralelinio importo teisė jau yra išsivysčiusi. Apskritai paraleliniai importuotojai gali remtis Teisingumo Teismo jurisprudencija, kurioje interpretuojant EB Sutarties straipsnius, susijusius su laisvu prekių judėjimu, daroma aiški išvada: paraleliniams importuotojams turi būti sudaroma kuo mažiau apribojimų vykdant importą tarp valstybių narių. Tačiau atsižvelgiant į nacionalinį intelektinės nuosavybės teisių pobūdį ir įvairius sunkumus, kurie kyla vienodinant šių teisių pasibaigimą, tam tikrais atvejais laisvas prekių judėjimas gali būti apribotas.

Pagrindinės problemos, susijusios su paraleliniu importu, tiek iš komercinės, tiek iš teisinės pusės, kyla dėl aiškumo ir užtikrintumo trūkumų kaip intelektinės nuosavybės teisės turėtojo teisės pasibaigia Bendrijos ribose. Ginčai nuolat kylantys tarp paralelinių importuotojų ir intelektinių teisių savininkų visada išsprendžiami vienos ar kitos šalies naudai, bet vėliau virsta nuolatiniais ginčais, kadangi abi pusės turi teisėtų argumentų savo pozicijai paremti. Pagrindinis atsakymas, kurį turi kiekvienu atveju surasti Teisingumo Teismas yra: kur pasibaigia intelektinių teisių turėtojo teisės ir kokios yra šių teisių ribos.

Nors EB Sutarties 28-30 straipsniai siekia palengvinti ir integruoti Europos Sąjungos rinką eliminuojant nacionalinius teisės barjerus, toks šių straipsnių tikslas prieštarauja su nacionaline, teritorine intelektinės nuosavybės teisių prigimtimi. Valstybių narių tarpusavio prekyba – prekių importavimas iš vienos valstybės narės į kitą – liudija apie tarptautinę intelektinių teisių veikimo sferą. Atsižvelgdamas į tai, Teisingumo Teismas suformavo keletą esminių doktrinų:

a.) Intelektinės nuosavybės teisių specifinio turinio doktrina, pagal kurią specifinis tokių teisių turinys apibrėžiamas kaip teisė leisti prekės ženklo savininkui pirmam išleisti prekę į apyvartą, o specifinis patentų savininkų teisių turinys - teisė leisti patento savininkui panaudoti išradimą siekiant pagaminti produktą, bei teisė pirmam išleisti tokį produktą į rinką. Specifinio turinio apibrėžimas yra svarbus tuo, kad tai yra paralelinių importuotojų teisinis pagrindas pradėti praktiškai realizuoti savo teisę į prekių paralelinį importą.

b.) Prekių ženklų funkcijos doktrina, kuri svarbi tuo, kad ja remiamasi aiškinant įvairius prekių išvaizdos pakeitimus, kurie atsiranda dėl paralelinio importuotojo noro geriau ir greičiau prisitaikyti prie rinkos sąlygų.

Apibrėžiant paralelinio importo problematiką, svarbu pažymėti, kad ne visos problemos yra susijusios išimtinai su intelektinės nuosavybės teisėmis. Kadangi kai kurios prekės (medikamentai) dėl išskirtinio jų statuso, yra licencijuojamos atskirose valstybėse narėse, taip pat kyla problemų su laisvo prekių judėjimo užtikrinimu pervežant tokius medikamentus iš vienos valstybės į kitą. Prekyba medikamentais bendros rinkos viduje parodo, kad egzistuoja subordinacija tarp intelektinės

nuosavybės teisių ir vidaus rinkos integracijos. Nacionaliniai įstatymai vis dar pakankamai griežtai nustato nacionalinių institucijų autoritetą, kuris remiasi EB Sutarties 30 straipsnio nuostatomis dėl žmonių sveikatos ir gyvybės. Šių aplinkybių rezultatas yra padalinta rinka, kuri remiasi nacionaliniais įstatymais, ir taip sukuria kainų skirtumus bei riboja laisvą prekių judėjimą. Bet pažymėtina, kad nacionalinės institucijos atsižvelgia į Teisingumo Teismo suformuotą doktriną, kurios esmė – vienoje valstybėje narėje išleisto ir šios šalies nacionalinių teisės aktų reikalavimus atitinkančio medikamento paraleliniai importuotojai turi teisę į supaprastintas procedūras kitoje valstybėje narėje. Tai įrodo ir Lietuvos Respublikos farmacijos departamento prie LR sveikatos apsaugos ministerijos paruoštas lygiagretaus importo taisyklių projektas.

Pažymėtina, kad Teisingumo Teismo doktrina kai kuriais klausimais yra pakankamai prieštaringa ir ne visais atvejais užtikrina tinkamo laisvo prekių judėjimo reglamentavimą. Pvz., nagrinėjant paralelinio importo principų taikymo sferą, Teisingumo Teismas suformavo principą, kad prekės ženklų teisių išnaudojimas yra priklausomas nuo EB Sutarties 28 ir 29 straipsnių, o ne nuo pagrindinės prekių ženklų funkcijos. Tai susieja prekės ženklų teises kartu su vidaus rinka, ir nepalieka galimybės, kad teisių išnaudojimas gali būti visiškai neatskiriamas nuo pačių teisių. Galima teigti, kad dabartinė komercinė praktika rodo, kad apriboti intelektinės nuosavybės teisių išnaudojimą regioniniu lygiu yra pakankamai siaura paraleliniam importui sureguliuoti. Globali prekyba yra pakankamai išsivysčiusi, kad būtų galima pritaikyti EB Sutarties 28-30 straipsnių nuostatas tam, kad į sprendimus, turinčius įtakos vidaus rinkai, bet priimamus už Bendrijos ribų, būtų atsižvelgiama.

Konfliktai tarp paralelinių importuotojų ir intelektinių teisių savininkų lėmė ir tai, kad kai kurios pakankamai naudingos doktrinos dabar nebeegzistuoja. Viena tokių – bendros kilmės doktrina, kurios tikslas buvo išsiaiškinti ar ženklo savininkas galėjo prieštarauti prekių išleidimui į rinką. Ši doktrina buvo atmesta po *HAG II* bylos, kurioje ženklo kontrolės pasidalijimas nebuvo savanoriškas. Doktrina galėjo būti plėtojama ir vystoma, ir galėjo remtis tuo, kad teisių savininkui savanoriškai atsisakius kontrolės, taip išnaudojant savo teises, jis netektų teisės riboti tokių prekių prekybos. Tokia principo sudėtis nėra pagrįsta teritorialumu, ir išspręstų kai kurias problemas, susijusias su prekių ženklais.

Laisvo prekių judėjimo reglamentavimas pasižymi ir kitu specifiškumu – jo metu yra leidžiama teisių naudojimo būdai, kurie kitais atvejais būtų laikomi prekės ženklo arba autorių teisių naudojimo pažeidimu. Tokį reglamentavimą lemia situacija, kai išskirtinės teisės sukuria prekės vertę. Taip atsitinka su prekės ženklais, kurių vienas iš sukūrimo tikslų yra sukurti prekės vertę ir ją išsaugoti tam, kad vartotojas gerai prisimintų prekę pagal jos išvaizdą, kurią sudaro prekės ženklas. Atsižvelgiant į tai, kad paraleliai importuojama prekė, intelektinės teisių savininko pažymėta kitu

prekės ženklu, gali turėti skirtingą komercinę vertę valstybėse narėse, yra leidžiami tam tikri prekės ženklu pažymėtos prekės pakeitimai, kurie daromi tam, kad nebūtų pažeidžiamos laisvo prekių judėjimo nuostatos. Taigi tokie naudojimo būdai yra skirti tam, kad suvienodintų komercinę identiškų prekių vertę ir palengvintų jų judėjimą per Bendrijų sienas.

Kalbant apie kiekvieną iš tokio naudojimo būdų atskirai, pažymėtina, kad prekių papildomas žymėjimas yra leidžiamas, kai patenkinamos šios sąlygos:

- a.) Prekės ženklo savininko teisių į prekės ženklus naudojimas, kuris skirtas papildomai pažymėtų prekių platinimo uždraudimui, yra kartu ir dirbtinio rinkos padalijimo skatinimas;
- b.) Papildomas žymėjimas nepakeičia originalios prekės sudėties;
- c.) Papildomas pažymėtos prekės išvaizda negali pakenkti prekės ženklo savininko interesų arba sugadinti prekės ženklo įvaizdį;
- d.) Paralelinis importuotojas yra informavęs prekės ženklo savininką apie planuojamą prekės papildomą žymėjimą;
- e.) Pakeisti žymenys nepraleidžia svarbios informacijos;
- f.) Pakeisti žymenys nesuteikia neteisingos informacijos;

Nagrinėjant kitas konkrečias naudojimosi būdų (perpakavimą arba žymėjimą nauju prekės ženklu) sąlygas, pažymėtina, kad jos yra labai panašios. Tampa akivaizdu, kad atsargiam ir atidžiam paraleliniam importuotojui, įgyvendinančiam formalius reikalavimus, suteikiamos labai plačios teisės naudoti prekės ženklus bei juos keisti atsižvelgiant į aplinkybes.

Dabartinė paralelinio importo situacija Lietuvoje atspindi EB valstybių narių patirtį: pagal Lietuvos Respublikos farmacijos departamento prie LR sveikatos apsaugos ministerijos paruoštą lygiagretaus importo taisyklių projektą Lietuvoje bus įteisintas paralelinis (lygiagretus) licencijuojamų prekių - medikamentų importas. Pažymėtina, kad šiame projekte atsispindi pagrindinis Teisingumo Teismo jurisprudencijoje suformuotas principas – paraleliniam importuotojui turi būti sudaroma kuo mažiau kliūčių įgyvendinant laisvą prekių judėjimą. Atsižvelgiant į tai, kad norminė bazė tuoj bus sukurta, galima tikėtis, kad paraleliniai importuotojai į Lietuvą importuos daug pigesnių medikamentų, taip atnešdami naudą vartotojams.

Santrauka

Šiame darbe nagrinėjamas laisvo prekių judėjimo rūšis – paralelinis importas ir visos su juo kylančios problemos Europos Sąjungoje. Šis prekių judėjimo rinkos viduje būdas yra ypatingas tuo, kad jis yra itin mažai reglamentuotas Europos Bendrijos institucijų išleistais teisės aktais. Pagrindinis šaltinis darbe nagrinėjamai temai aptarti yra Teisingumo Teismo jurisprudencija, kuri taip yra nevienareikšmė ir pasikeitusi per daugelį metų nuo pirmos bylos, susijusios su paralelinio importo teisinio reglamentavimo problematika.

Kadangi ginčai Teisingumo Teisme susiję su paraleliniu importu per pastaruosius 40 metų dažniausiai kyla dėl to, kad egzistuoja intelektinės nuosavybės teisių pasibaigimo problema, pirmoje dalyje nagrinėjamos teorijos, turinčios įtakos intelektinės nuosavybės teisių pasibaigimui, bei aptariamos paralelinio importo problemos, susijusios su atskiromis prekių rūšimis. Pažymima tai, kad medikamentų paralelinio importo reglamentavimas yra išskirtinis, kadangi šioms prekėms reikalinga ypatinga valdžios institucijų priežiūra, todėl atsiranda papildoma problema – paralelinių importuotojų importuojamų medikamentų licencijavimo skirtumai atskirose valstybėse narėse.

Antroje dalyje nagrinėjamos pagrindinės teisinio reglamentavimo problemos, susijusios su intelektinės nuosavybės teisių pasibaigimu. Pažymima, kad atskirų teisės aktų, ypač EB Sutarties ir Prekių ženklų direktyvos nuostatos palieka daug laisvės jų interpretavimui, kuri atlieka Teisingumo Teismas. Tačiau ne visos Teisingumo Teismo doktrinos, susijusios su paraleliniu importu, yra išlikusios. Iš jų išskirtina bendros kilmės doktrina, kurios taikymas būtų palankesnis paraleliniam importuotojui. Taip pat išskiriama tai, kad atskirose valstybėse narėse ne vienodai reglamentuojama intelektinės nuosavybės apsauga, ir tai suteikia papildomą pagrindą intelektinės nuosavybės teisių savininkams ginčyti intelektinės nuosavybės teisių pasibaigimo faktą.

Trečioje ir paskutinėje dalyje nagrinėjamos pagrindinės problemos, susijusios su rinkos viduje judančių prekių perpakavimu ir papildomu žymėjimu. Pažymima, kad pagrindines perpakavimo ir perženklavimo taisykles nustatė Teisingumo Teismas, atsižvelgdamas į paralelinio importuotojo norą prisitaikyti prie atskirose valstybėse narėse egzistuojančių reikalavimų prekių pakuotėms skirtumų bei į prekių ženklų teisių savininko pageidavimą nepažeisti esminės prekių ženklų funkcijos, kurios esmė – garantuoti vartotojui prekės kilmę bei suteikti garantiją prekės kokybei.

Summary

This thesis is devoted to special type of free movement of goods – parallel import and all problems related to it. It is special because of lack of regulation under European Community law. The implication is that the main objective of thesis is jurisprudence of European Court of Justice, which decisions are subject to regular changes.

The great number of disputes that have arisen in the Common Market over past forty years point to a lack of certainty as to how intellectual property owners' rights are exhausted through use. Considering this the first part of thesis is dedicated to analysis of different doctrines of exhaustion and problems related to different types of goods movement. Further the chapter concerns the parallel import of medicaments – goods that are special because of particular attention from national authorities of member states that is through licensing system.

Concentrating to particularities of exhaustion of intellectual property rights, the second chapter explains the grounds for legal start for parallel import. It should be noted that articles of EC Treaty and the Trade marks directive leaves in confusion because of lack of certainty how particular clauses need to be explained. Further the chapter considers useful theories of intellectual property law, such as common origin doctrine, that the courts might have developed as a basis for evaluating all instances of parallel importation. In this chapter the problem with different level of protection of intellectual property in different member states is considered.

Finally, the third chapter discusses problems related to relabelling, repackaging and rebranding of goods moving through the Common Market. The main target for consideration is barriers established by national regulations, which creates price differences that promote both parallel barriers to that trade specifically and to the free movement of goods generally. The judicial response to these barriers has been to extend the exhaustion of rights doctrine, particular in the case of trade marks, to allow unauthorized alterations to packaging, where those alterations are necessary to give parallel goods access to national markets, is analyzed further.

Šaltinių sąrašas

Teisės norminiai aktai

1. Europos Bendrijos steigimo sutarties konsoliduota versija (su Nicos sutartimi įvestais pakeitimais), OJ 2002, C 325
2. 1989 m. gruodžio mėn. 21 d. Europos Tarybos Direktyva 89/104 valstybių narių įstatymams, susijusiems su prekių ženklais, suderinti, O.J. L40/1.
3. 2001m. lapkričio mėn. 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/83/EB dėl Bendrijos kodekso reglamentuojančio žmonėms skirtus vaistus, OJ No L 311;
4. 1994 m. sausio mėn. 14 d. Europos Tarybos reglamentas Nr. 40-94 dėl Bendrijos prekių ženklo, O.J. L-11/1;
5. 2001m. lapkričio mėn. 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/83/EB dėl Bendrijos kodekso reglamentuojančio žmonėms skirtus vaistus, OJ L 311;
6. Tarybos reglamentas 2309/93/EEB nustatantis Bendrijos leidimų dėl žmonėms skirtų ir veterinarinių vaistų išdavimo bei prietvarką ir įsteigiantis Europos vaistų vertinimo agentūrą.

Specialioji literatūra

1. Hays Thomas, *Parallel importation under European Union Law*. – London: Sweet & Maxwell, 2004.
2. Barnard Catherine, *Europos Sąjungos materialinė teisė. Keturios laisvės. 1 knyga „Laisvas prekių judėjimas“*. – Eugrimas, 2005
3. William Cornish & David Llewelyn, *Intellectual Property: Patents, Copyright and Trade Marks and Allied Rights* (5th ed., Sweet & Maxwell, 2003), p. 47-49, 739-744, 767-770.
4. W. Rothnie “Parallel imports - London: Sweet & Maxwell, 1993, p. 1-9;
5. S. Horner “Parallel imports” - Blackwell Science, 1987;
6. I. Forrester, “Pharmaceuticals: Test Bed for European themes in Trade Marks ant free movement of goods” *Fordham Intell. Prop., Media & Ent.*
7. Tritton, Guy, kurio darbe „Intellectual property in Europe / by Guy Tritton.“ Sweet & Maxwell, 2002. Edition 2nd ed. 2002 ;
8. T. Boorer “Economic aspects of the single European market in pharmaceuticals” [1999], *E.C.L.R. European Competition Law Review*, Volume 20(5), 1999 m. gegužė p.256, 257
9. F. Albert ir C. Heath, “Dyed but not exhausted – Parallel imports and trade marks in Germany” [1997] *I.I.C.*

10. Jeremy Philips “Trade mark law. A practical anatomy”, Oxford University Press, 2003.
11. W. Rothnie, “Hag II: Putting the Common Origin Doctrine to Sleep”, [1991] EIPR 24
12. Communication from the Commission on parallel import of proprietary medicinal products for which marketing authorisation have already been granted. – European Commission, (1982).
13. Harwood Stephenson “Parallel imports and the exhaustion of rights: the world focus”, (1999). (www.shlegal.com/docs/parallelimports.pdf).
14. Communication from the Commission on parallel import of proprietary medicinal products for which marketing authorisation have already been granted. – European Commission, (2003).

Praktinė medžiaga:

Europos Teisingumo Teismo ir pirmosios instacijos teismo praktika

1. Sprendimas byloje C-173/98 Sebago Inc. ir Ancienne Maison Dubois et Fils, SA prieš G-B Unic, SA [1999], E.C.R. I-4103.
2. Byla C-337/95 Parfums Christian Dior and Parfums Dior, BV prieš Evora, BV [1997] E.C.R. I-6013.
3. Sujungtos bylos C-414-416/99 Zino Davidoff, SA prieš A&G Imports Ltd; Levi Strauss & Co prieš Tesco Stooges, Tesco plc [2001], E.C.R. I-8691.
4. Byla C-173/98 Sebago Inc. ir Ancienne Maison Dubois et Fils, SA prieš G-B Unic, SA [1999], E.C.R. I-4103.
5. Generalinio advokato nuomonė byloje C-244/00 an Doren + Q GmbH v Lifestyle + Sportswear Handelsgesellschaft mbG, [2003] E.C.R. I-03051.
6. Sprendimas sujungtose bylose C427,429,436/93, Bristol Meyers Squibb v Paranova [1996] E.C.R. I-3457.
7. Sprendimas byloje C-9/93 IHT International Heiztechnik, GmbH, Uwe Danziger v Ideal Standart, GmbH [1994] E.C.R. I-2789.
8. Sprendimas byloje 187/80 Merck & Co Inc. v Stephar, BV and Petrus Staphanus Exler [1981] E.C.R. 2063.
9. Sprendimas byloje 19/84 „Pharmon BV“ prieš „Hoechst AG“ [1985] E.C.R. 2281.
10. Sprendimas byloje 30/90 Re. Compulsory Patent Licences: EB Komisija v United Kingdom [1992], E.C.R. I-00829.
11. Sprendimas byloje C-235/89 EB Komisija v Italija [1992] E.C.R. I-00777.

12. Sprendimas byloje C-191/90 Generics (UK) Ltd and Harris Pharmaceuticals, Ltd v Smith Kline and French Laboratories Ltd [1992] E.C.R. I-5335.
13. Sprendimas byloje 71-72/94 Eurim-Pharm Arzneimittel, GmbH v Beiersdorf, E.C.R. I-3603.
14. Sprendimas byloje C-349/95 Frits Loendersloot, t/a F. Loendersloot Int'l Expeditie v George Ballantine & son Ltd [1997], E.C.R. I-6227.
15. Sprendimas byloje C-244/00 Van Doren + . GmbH v Lifestyle Sports + sportswear Handelsegesellschaft mbh and Michael Orth [2003] E.C.R. I-03051.
16. Sprendimas byloje C-355/96 Silhouette International Schmied GmbH & Co. KG v Hartlauer Handelsgesellschaft, mbH [1998] E.C.R I-4799.
17. Sprendimas byloje C-352/95 Phytheron Int'l, SA v Jean Bourbon, SA [1997], E.C.R. I-1729.
18. Sprendimas byloje C-443/99 Merck Sharp & Dohme, GmbH v Paranova Parmazeutika Handels, GmbH [2001] ECR I-3457.
19. Sujungtos bylos C-71-73/94 Eurim-Pharm Arzneimittel gmbH v Beiersdorf, AG [1996], E.C.R. I-3603.
20. Sujungtos bylos C-427, 429, 436/93 Bristol –Myers Squibb v Paranova [1996] E.C.R. I-3457.
21. Sprendimas byloje C-143/00 Boehringer v Swingward, [2002], E.C.R. I-03759.
22. Sprendimas byloje 102/77 Hoffmann-La Roche & Co v Centrafarm Vertriebsgesellschaft mbH [1978] E.C.R. 1139.
23. Sony Computer Entertainments Inc. V Tesco Stores Ltd, [2000] High Court of Justice (Chancery Division) Case No. MC1999 No. 3983.
24. Generalinio advokato Jacobs nuomonė sprendime byloje C-443/99 Merck Sharp & Dohme, GmbH v Paranova Parmazeutika Handels, GmbH [2001] E.C.R. I-3457.
25. Generalinio advokato nuomonė byloje C-379/97 Upjohn [1999], E.C.R. I-6927.
26. Generalinio advokato Sharpston nuomonė byloje C-348/04 Boehringer Ingelheim KG v Swingward Ltd [2006].
27. Sprendimas byloje 78/70, „Deutsche Grammophon Gesellschaft“ prieš „Metro-Grossmarkte“ (1971) E.C.R. 487.
28. Sprendimas byloje 57/80 „Musik-Vertrieb Membran, GmbH „and „K-Tel International“ prieš GEMA (1981) E.C.R. 147.

Kita medžiaga

1. “Further clarification of exhaustion of rights” – Pinsent Masons, (November 2005) (Dokumentas prieinamas: www.pinsentmasons.com/media/755010761.pdf).
2. “European intellectual property review: of counsel to global law firm White & Case”, - (May 2000); (Dokumentas prieinamas <http://scientific.thomson.com/free/ipmatters> .
3. Harwood Stephenson “Parallel imports and the exhaustion of rights: the world focus”, (1999). (Dokumentas prieinamas www.shlegal.com/docs/parallelimports.pdf).
4. “Guide to the concept and practical application of articles 28-30 EC”. – European Commission internal market DG, (2001) (Dokumentas prieinamas europa.eu.int/comm/enterprise/regulation/goods/docs/art2830/guideart2830_en.pdf)
5. “Laws on parallel trade in drugs still uncertain as the European court of Justice (ECJ) declines jurisdiction in a test case” (2005) (Straipsnis prieinamas <http://www.euractiv.com/en/health/drug-firms-frustrated-lack-ruling-parallel-trade/article-140335>).
6. Liukaitytė Jolanta :Paralelinio importo ir intelektinės nuosavybės teisių santykio problematika Lietuvai tapus Europos Sąjungos nare” (2005). Straipsnis prieinamas www.gscenras.lt/straipsniai/paralelinio_importo.htm
7. The economic consequences of the choice or a regime of exhaustion in the area of trade marks:final report for DGXV of the European Commission, prepared by National economic research associates and others, (February 8, 1999).
8. Lauros Gvozdaitės straipsnis “Aspirin C” prieš “Aspirin C”, VERSUS, 2006 m. gruodis

Juras Vėželis

2007 m. kovo mėn. 13 d.